

Rosullarning paaliyatliri

Mukəddimə

¹⁻² I *hərmətlik* Teofilos, mən dəslep yazoqan bayan Əysa əzi tallioqan rosullarqa Mukəddəs Roh arkilik əmrlərni tapxurup asmanqa kətürülgən küngüqə bolqan uning barlik əməlliri həm barlik təlim berixlirining baxlanmisi toqrisida idi. □ ■

³ U azab-okubətlərni tartqandin keyin, ularqa kəp ispatlar bilən özining tirik ikənlikini kərsətkən; u ularqa kirik kün iqidə kərüngən bolup, Hudaning padixahlığıqa ait iqlar toqruluk səzləp bərgən; ■ ⁴ wə ular bilən jəm kilinqanda mundaq əmr kildi: — «Yerusalem din ayrilmay, silər məndin angliqan, Atining wədisini kütüqlar. □ ■ ⁵ Qünki Yəhya suda qəmüldürgən, lekin silər

□ **1:1-2** «...mən dəslep yazoqan bayan Əysa əzi tallioqan rosullarqa Mukəddəs Roh arkilik əmrlərni tapxurup asmanqa kətürülgən küngüqə bolqan uning barlik əməlliri həm barlik təlim berixlirining baxlanmisi toqrisida idi» — demək, «Luqa» degən kitabta «uning barlik əməlliri həm barlik təlim berixlirining baxlanmisi» hatirlinidu; «Rosullarning paaliyatliri»də bolsa Əysaning «barlik əməlliri həm barlik təlim berixliri»ning dawami hatirlinidu. ■ **1:1-2** Luqa 1:1-3; Mar. 16:19; Luqa 9:51; Yh. 20:21; Əf. 2:17; 1Tim. 3:16. ■ **1:3** Mar. 16:14; Yh. 20:19; 21:1; 1Kor. 15:5. □ **1:4** «**Atining wədisi**» — Mukəddəs Roh, əlwəttə. ■ **1:4** Luqa 24:48, 49; Yh. 14:26; 15:26; 16:7.

bolsanglar k p künlər  tm y Mukəddəs Rohta q m ld r lisil r».■

 ysaning asmano a k t r l xi

6 Rosullar *uning bilən* j m kilinoqanda, uningdin: — I R b, sən muxu waqıtta Israilning padixahlikini  slig  k lt rm kqimus n? — d p soraxka baxlidi.□ ■

7 U ularo a mundaq dedi:

— Ata  z h kukio a asasen bekitkən waq t-p ytl rni sil rning bilix nesiw nglar yok.□ ■

8 Biroq Mukəddəs Roh  st nglaro a q xk nd  sil r k q-kudr tk  ig  bolisilər, Yerusalem, pütün Yəhudiya w  Samariya boyiqə həm jahanning q tlirigiq  manga guwahqi bolisilər.■

9 U bu s zl rni kilip bolup, ular qarap turoqanda k t r ldi, bir parq  bulut uni ario a aldi-də, u ularning n ziridin o ayib boldi. ■ 10 U asmano a k t r lg nd , ular k zlrini k kk  tikip qaraxkanda, mana tuyuksiz ularning yenida aq kiyim kiyg n ikki ad m p yda bolup:□ ■

■ **1:5** Y x. 44:3; Yo. 2:27-29; Mat. 3:11; Mar. 1:8; Luka 3:16; Yh. 1:26; Ros. 2:4; 11:15, 16; 19:4. □ **1:6** «**muxu waqıtta Israilning padixahlikini  slig  k lt rm kqimus n?**» — yaki

«muxu waqıtta padixahlikni Israilo a qayturams n?». ■ **1:6** Mat. 24:3. □ **1:7** «**Ata  z h kukio a asasen bekitk n waq t-p ytl rni sil rning bilix nesiw nglar yok**» — «ata» muxu yerd  Hudani k rsitidu. ■ **1:7** Mat. 24:36. ■ **1:8**

Y x. 2:3; Luka 24:48; Yh. 15:27; Ros. 2:4,32;  z.11:23; Z k.4:14 ■ **1:9** Mar. 16:19; Luka 24:51. □ **1:10** «**ularning yenida aq kiyim kiyg n ikki ad m p yda bolup...**» — bu «ad ml r» p rixtil r bolsa ker k. ■ **1:10** Mat. 28:3.

11 — Əy Galiliyəliklər, nemixka ərə turoqininglarqə asmanoqa karap qaldinglar? Silər silərdin ayrilip ərəkə kətürülgən xu Əysaning asmanoqa qandak kətürülginini kərgən bolsanglar, yənə xu həlda qaytip kelidu, — dedi. □ ■

Yəhudaning ornioqa Mattiyasning tallinixi

12 Andin ular Yerusalemoqa yekin, uningdin bir qakirimqə yirakliktiki Zəytun teoqidin Yerusalemoqa qaytip kəldi. □ 13 Ular xəhərgə kirip, əzliri turuwatқан öyning üstünki kəwitidiki bir öygə qıkti. Xu yərdə Petrus, Yuhanna, Yakup, Andiriyas, Filip, Tomas, Bartolomay, Matta, Alfayning oqli Yakup, «millətpərwər» Simon wə yənə bir Yakupning oqli Yəhuda bar idi. □ 14 Bular bir jan bir dil bolup üzüldürməy berilip dua-tilawət kilixti; bu ixta bir yərgə jəm boləlanlardin birkanqə

□ 1:11 «Silər silərdin ayrilip ərəkə kətürülgən xu Əysaning asmanoqa qandak kətürülginini kərgən bolsanglar, yənə xu həlda qaytip kelidu» — «Dan.» 7:13-14, «Zək.» 14:1-3ni kəring. ■ 1:11 Dan. 7:13; Zək.14:4; Mat. 24:30; Mar. 13:26; Luqa 21:27; 1Tes. 1:10; 2Tes. 1:10; Wəh. 1:7. □ 1:12 «uningdin bir qakirimqə yirakliktiki Zəytun teoqi...» — grek tilida «uningdin xabat künlük bir səpər yirakliktiki Zəytun teoqi...». □ 1:13 «Xu yərdə Petrus, Yuhanna, Yakup, Andiriyas, Filip, Tomas, Bartolomay, Matta, Alfayning oqli Yakup, «millətpərwər» Simon wə yənə bir Yakupning oqli Yəhuda bar idi» — grek tilida «Xu yərdə Petrus bilən Yuhanna wə Yakup bilən Andiriyas, Filip wə Tomas, Bartolomay wə Matta, Alfayning oqli Yakup wə «millətpərwər» Simon wə yənə bir Yakupning oqli Yəhuda bar idi».

ayal, jümlidin Əysaning anisi Məryəm həmdə Əysaning inilirimu bar idi.■

¹⁵ Xu künlərnin biridə, Petrus kərindaxlar otturisida ərə turup (jəm boluxkanlar bir yüz yigirmigə yekin idi) mundaq dedi:

¹⁶ — Kərindaxlar, Əysani tutkanlarğa yol baxlıoquqi bolğan Yəhuda həkkidə Mukəddəs Rohning burun Dawut arkilik aldin eytkan mukəddəs yazmildiki sözliri əməlgə exixi mukərrər idi. □ ■ ¹⁷ Qünki *Yəhudamu* arimizdin biri hesablanğan wə *Hudaning* bu hizmitidin nesiwisi bar idi ■ ¹⁸ (u kılğan kəbihlikning in'amidin erixkən pulğa bir parqə yər setiwaloqanidi, u xu yərdə bexiqilap yikilip, üqəykerini quwulup kətti; ■ ¹⁹ bu ix pütkül Yerusalemdikilərgə məlum bolup, ular u yərnə öz tili bilən «Həkəldəma» dəp ataxti. Buning mənisi «kan təkülgən yər» degənliktur) ■ ²⁰ Qünki Zəburda *Yəhudağa karitiloğan* munu sözlər pütülgən: —

«Uning turaloqusi qəlgə aylansun, Uningda heq turoquqi bolmisun!»

Wə: —

«Uning yetəkqilik ornioqa baxka birsi qiqsun!»□ ■

■ **1:14** Mat. 13:55. □ **1:16** «Dawut arkilik aldin eytkan...»

— grek tilida «Dawutning aqzi arkilik aldin eytkan...». ■ **1:16**

Zəb. 41:9; Mat. 26:23, 47; Mar. 14:43; Yh. 13:18; 18:3. ■ **1:17**

Mat. 10:4; Mar. 3:19; Luqa 6:16. ■ **1:18** 2Sam. 17:23; Mat.

27:5. ■ **1:19** Mat. 27:8. □ **1:20** «Uning turaloqusi qəlgə

aylansun, uningda heq turoquqi bolmisun!» — «Zəb.» 69:25.

«Uning yetəkqilik ornioqa baxka birsi qiqsun!» — «Zəb.»

108:8. ■ **1:20** Zəb. 69:25; 109:8

21-22 Xuning üqün, Rəb Əysaning tirilgənlikigə biz bilən təng guwaḥliq berixi üqün, bir kixini talliximiz kerək. Bu kixi Əysa arimizda yürgən künlərdə, Yəḥya *pəyoḷəmbərdin* qəmüldürüxnü qəbul qılqan kündin baxlap taki asmanqə kətürülgən küngiqə biz bilən baxtin-ahir billə bolqan kixilərdin boluxi kerək, — dedi. □ ■

23 Xuning bilən ular Yüsüp (yənə Barsabas dəpmu atalqan, yənə bir ismi Yustus) bilən Mattiyas degən ikki kixini bekitip, mundaq dua qilixti: ■

24-25 — Sən, i həmmə adəmning qəlbini bilgüqi Pərwərdigar! Yəḥuda teyilip bu hizmət wə rosulluqtin məḥrum bolup əzigə has bolqan yərgə kətti. Əmdi u taxlap qoyqan hizmət wə rosulluqning nesiwisigə igə boluxqa bu ikkiyləndin qaysisini talliqanliqingni kərsətkəysən! ■

26 Andin ular bu ikki kixigə qək taxliwidi, qək Mattiyaska qikti. Xuning bilən u on bir rosul bilən bir qatardin orun alqan ḥesablandi. □

2

□ **1:21-22 «Rəb Əysaning tirilgənlikigə biz bilən təng guwaḥliq berixi üqün, bir kixini talliximiz kerək»** — demək, Yəḥudaning ornıqə «guwaqlaq berix» üqün. ■ **1:21-22** Ros. 6:3. ■ **1:23** Ros. 6:6. ■ **1:24-25** 1Sam. 16:17; 1Tar. 28:9; 29:17; Zəb. 7:9; Yər. 11:20; 17:10; 20:12; Ros. 15:8; Wəḥ. 2:23. □ **1:26 «andin ular bu ikki kixigə qək taxliwidi, qək Mattiyaska qikti. Xuning bilən u on bir rosul bilən bir qatardin orun alqan ḥesablandi»** — «on ikkinqi rosul» degən tema toqruluk «qoxumqə səz»imizdə tohtilimiz.

Mukəddəs Rohning etiqadqilaroqa kelixi

¹ Əmdi «orma heyət» künining waqti-saiti toxkanda, bularning həmmisi Yerusalemda bir yərgə jəm bolənanidi. □ ■ ² Asmandin tuyuksiz küqlük xamal sokkandək bir awaz anglinip, ular olturuwatқан өyni bir aldi. ³ Ot yalkunidək tillar ularoqa kərünüp, ularning hərbirining üstigə tarkilip kəndi. ⁴ Ularning həmmisi Mukəddəs Rohqa toldurulup, Roh ularoqa söz ata kəlix bilən ular naməlum tillarda səzligili turdi. ■

⁵ U qaoqda, asman astidiki barlik əllərdin kəlgən nuroqun ihlasmən Yəhədiy ərlərmu Yerusalemda turuwatқанidi. □ ⁶ Əmdi *etiqadqilarning* bu awazi anglinip, top-top adəmlər xu yərgə jəm boluxti həmdə *etiqadqilarning* əzliiri turuxluk jaydiki tillarda səzlixiwatқанlikini anglap, ten-

□ **2:1** «*orma heyət*» künining waqti-saiti toxkanda,..»

— yaki «orma heyət küni əməlgə axuruloqanda,..». Bu tərjimə toqra bolsa «orma heyət küni»ning əzi birhil bexarət yaki «bexarətlik rəsim» bolidu. «Lawiyalar»diki «koxumqə söz»imizdiki «heytlar» toqruqluk məzmunni kərüng. «Orma heyət» — «ötüp ketix heyti»din keyinki əllicinqi küni kelidioqan heyət, xunglaxka bəzi waqitlarda grek tilida «Əllicinqi kündiki heyət» («pəntekost») dəp atilidu (bəlkim Mayning bexi ətrapida).

■ **2:1** Law. 23:15; Qan. 16:9; Ros. 1:14. ■ **2:4** Mat.

3:11; Mar. 1:8; 16:17; Luqa 3:16; Yh. 14:26; 15:26; 16:13; Ros. 10:46; 11:15; 19:6. □ **2:5** «*U qaoqda, asman astidiki*

barlik əllərdin kəlgən nuroqun ihlasmən Yəhədiy ərlərmu Yerusalemda turuwatқанidi» — muxu ərlər bəlkim heytni təbrikləxkə kəlgənididi.

girkap kelixti. □ ⁷ Ular həyran bolup təjjüplini: — Karanglar, səzlixiwatqanlarning həmmisi Galiliyəlikləroqu? ⁸ Qandaqlarqə ularning bizning ana yurtimizdiki tillirimizda səzlixiwatqanlikini anglawatqandimiz? ⁹ Arimizda Partiyalar, Medialar, Elamlar, xundakla Mesopotamiyə, Yəhudiyə, Kapadokiya, Pontus, Asiya, ¹⁰⁻¹¹ Frigiyə həm Pamfiliyə, Misir, Liwiyəning Kurinigə yəkin jayliridin kəlgənlər, xuningdək muxu yərdə musapir bolup turuwatqan Rim xəhiridin kəlgənlər — Yəhudiylar bolsun, Təwrat etikadiqə kirgənlər bolsun, Kretlar wə Ərəblər bolsun, həmmimiz ularning Hudaning kילוan uluq əməllirini bizning ana tillirimizda səzləwatqanlikini anglawatimiz! — deyixti.

¹² Ular hang-tang kelip alaqzadilik bilən bir-birigə:

— Bu zadi qandaq ixtu? — deyixti.

¹³ Əmma bəzilər:

— Bular yengi xarab bilən obdanla məst bolup qaptu! — dəp məshirə qilixti.

Petrusning qüxəndürüxi, Əysa Məsihni jar qilixi

□ 2:6 «**Əmdi etikadqilarning bu awazi anglinip, top-top adəmlər xu yərgə jəm boluxti...**» — «awaz» degən sөz toqruluk üq qüxəngə bar: (1) 2-ayəttə tilqə elinoqan «asmandin (qüxkən)... awaz»; (2) tərjimimizdək, barlik etikadqilar naməlum til bilən Hudani mədhiyəligən qong awazi; (3) grek tilida bəzi wəqittə «awaz» degən sөz «həwər»ni bildürgəqkə, muxu yərdiki «awaz» «nuroqun adəmləning tuyuksiz kəp tillarda səzlisixiwatqanliki toqrisidiki həwər»ni bildürüximü mumkin.

14 Əmma Petrus qalqan on birəylən bilən orni-din turup, awazini kətürüp kəpçilikkə mundak dedi:

— Əy Yəhüdiyədikilər wə Yerusalemda barlik turuwatqanlar! Bu ix silərgə məlum bolqayki, səzlirimgə kulak selinglar! 15 Bular silər oyliqandək məst əməs, qünki hazır pəkət ətigən saət tokkuz boldi. □ 16 Əməliyəttə bu dəl Yoel pəyoqəmbər arkilik aldin eytiloqan xu ixtur: 17 — «Huda mundak dedi:

«Mən ahirkı künlərdə Əz Rohimni barlik ət igiliri üstigə kuyimən;

Silərninq oqul-qizliringlar wəhiylik bexarət yətküzidu,

Silərninq yigitliringlar oqayibanə alamət kərunüxlərnı kəridu;

Silərninq kəriliringlar alamət qüxlərnı kəridu;□ ■

18 Bərhək, xu künlərdə kullirim üstigimu, dedəklirim üstigimu Rohimni kuyimən, ular bexarət yətküzidu.□

□ 2:15 «**hazır pəkət ətigən saət tokkuz boldi**» — Yəhüdiylarning waqit əlqimi boyiqə «kunning üçinçı saiti».

□ 2:17 «**Mən ahirkı künlərdə əz Rohimni barlik ət igiliri üstigə kuyimən**» — «ahirkı künlər» yaqi «ahir zaman» adəttə Injil dəwrining əzini kərsitidu; demək, Məsihninq birinçı kətim dunyaqə kelixidin tartip ikkinçı kətim kelixiqə bolqan waqitin kərsitidu. «Rohimni» grek tilida muxu yərdə «Rohimdin» degən söz bilən ipadilinidu. ■ 2:17 Yəx. 44:3; Əz. 11:19; 36:27; Yo. 2:27-29; Zək. 12:10; Lukə 2:36; Yh. 7:3; Ros. 10:45; 21:9. □ 2:18 «**xu künlərdə kullirim üstigimu, dedəklirim üstigimu Rohimni kuyimən...**» — «Rohimni» grek tilida muxu yərdə «Rohimdin» degən söz bilən ipadilinidu.

19 Mən yukirida asmanlarda karamət ixlar, tōwəndə, zeminda məjizilik alamətlərni, Qan, ot, is-tütək tüwrüklirini kərsitimən.

20 Rəbning uluq həm karamət-xərəplik küni bolmioquqə,

Quyax qarangoqulukqa, Ay qanoqa aylandurulidu. ■

21 Həm xu qaoqda xundak əməlgə axuruliduki, Rəbning namini qakirip nida qiləqanlarning həmmisi kutkuzulidu». □ ■

22 Əy Israillar, muxu sözlərni anglanglar. Nasarətlik Əysa bolsa, Huda aranglarda u arkilik kərsətkən qüdrətlik əməllər, karamətlər wə məjizilik alamətlər bilən silərgə təstikliqan bir zat — bu ixlar həmminglarəqə məlum — ²³ u kixi Hudaning bekitkən məqsiti wə aldin'ala bilixi boyiqə satkunlukqa uqrap tutup berilgəndin keyin, silər uni Təwrat qanunisiz yürgən adəmlərning qoli arkilik krestləp öltürgüzdüglər. □ ■ ²⁴ Ləkin Huda uni ölümning azablarning ilkidin azad kilip qayta tirildürdi. Qünki ölümning uni tutkun kilixi hərgiz mumkin əməs. ■ ²⁵ Dawut *Zəburda* u toqruluk mundak aldin eytkən:

■ **2:20** Yo. 2:10, 31; 3:15; Yəx. 13:10; 24:23; Am. 8:9; Mat. 24:29; Wəh. 6:12-13 □ **2:21** «...həm xu qaoqda xundak əməlgə axuruliduki, Rəbning namini qakirip nida qiləqanlarning həmmisi kutkuzulidu» — (17-21-ayət) «Yo.» 2:28-32ni kərüng.

■ **2:21** Yo. 2:30-32; Rim. 10:13. □ **2:23** «Təwrat qanunisiz yürgən adəmlər»... — muxu yərdə yat əlliklər, bolupmu rimliklarni kərsitidu. ■ **2:23** Ros. 4:28; 5:30. ■ **2:24** Ros. 10:40.

«Mən Pərwərdigarni hərdaim kəz aldimda
kərüp keliwatimən;

U ong yenimda boləraqqa,

Mən hərgiz təwrənməymən. ■

²⁶ Xunga mening qəlbim huxallandi,

Mening tilim xadlinip yayridi;

Mening tenim ümid-arzu iqidə turidu;

²⁷ Qünki Sən jenimni təhtisarada
qaldurmaysən,

Xundaqla Sening Mukəddəs Boləququngoqla qir-
ixlərni kərgüzməysən.

²⁸ Sən munga həyat yollirini kərsətkənsən;

Huzurung bilən meni xad-huramliqqa tolup
taxkuzisən». □ ■

²⁹ Kərindaxlar, mən atimiz *padixah*, Dawut
toqruluk həq ikkilənməy xuni eytimənki,
u əldi wə uning kəbrisi bəgünki künqi qə
arimizda bar. ■ ³⁰ Əmdi u pəyoqəmbər

bolup, Hudaning uning təhtigə olturuxka öz
puxtidin birəylənni turəuzuxka kəsəm bilən

wədə bərgənlikini bilətti. □ ■ ³¹ U Məsihning
əlgəndin keyin tirildürüldioqinini aldin'ala

kərüp yətkən wə bu munasiwət bilən Məsihning
təhtisarada qaldurulmaydioqinini wə tenining

■ **2:25** Zəb. 16:8-11 □ **2:28** «...Sən munga həyat yollirini
kərsətkənsən; huzurung bilən meni xad-huramliqqa tolup
taxkuzisən.» — (25-28-ayət) «Zəb.» 16:8-11ni kəring.

■ **2:28** Zəb. 16:8-11 ■ **2:29** 1Pad. 2:10; Ros. 13:36. □ **2:30**

«öz puxtidin birəylən...» — grek tilida «uning qatirikidin
qikqandin birəylən...». ■ **2:30** 2Sam. 7:12; Zəb. 132:11; Luqa

1:32; Ros. 13:23; Rim. 1:3; 2Tim. 2:8.

qirimaydiginini tiloqa aloqan. ■ ³² Huda däl bu Əysani ölümdin tirildürdi, wə həmmimiz bu ixning guwahqilirimiz. ■ ³³ U Hudaning ong yenida xan-xərəp iqidə olturozuzulup, xundaqla Ata wədə kıloqan Mukəddəs Rohni qobul kılıp, hazır kərüwatqan həm anglawatqanliringlarni təküp *bizlərgə* qüxürdi. □ ■ ³⁴⁻³⁵ Qünki Dawut özi ərxkə qıkkən əməs; ləkin u munu səzləрни *Zəburda* eytkən: —

«Pərwərdigar mening Rəbbimgə eyttiki: —
«Mən sening düxmənliringni təhtipəring kilmioquqə,

Mening ong yenimda olturojin!» □ ■

³⁶ Xuning üqün, pütkül İsrail jəmətidikilər xuni kət'iy bilsunki, Huda silər krestligən däl uxbu Əysani həm Rəb həm Məsih kılıp tiklidi!».

³⁷ Bu səzlər anglioqanlarning yurikigə sanjiloqandək kattıq təgkən bolup ular Petrus wə baxqa rosullardin:

— I kərindaxlar, undaqla biz nemə kılıximiz kərək? — dəp soraxti. ■

³⁸ Petrus ularoqa: — Towa kilinglar, hərbinglar Əysa Məsihning namida gunahliringlarning kəqürüm kılınixi üqün qəmüldürüxnı qobul

■ **2:31** Zəb. 16:10; Ros. 13:35. ■ **2:32** Yh. 15:27; Ros. 1:8. □ **2:33** «xundaqla Ata wədə kıloqan Mukəddəs Rohni qobul kılıp,...» — yaki «xundaqla Atidin Mukəddəs Roh ata kılıx wədisini tapxuruwelip,...».

■ **2:33** Ros. 1:4; 5:31; 10:45; Fil. 2:9. □ **2:34-35** «Pərwərdigar mening Rəbbimgə eyttiki: — «Mən sening düxmənliringni təhtipəring kilmioquqə, Mening ong yenimda olturojin!»»

— «Zəb.» 110:1. ■ **2:34-35** Zəb. 110:1; 1Kor. 15:25; Əf. 1:20; İbr. 1:13. ■ **2:37** Zək. 12:10; Luqa 3:10; Ros. 9:6; 16:30.

qilinglar wə xundak kilsanglar Hudaning iltipati boləqan Mukəddəs Roh silərgə ata kilingidu. ³⁹ Qünki bu wədə silərgə wə silərnin baliliringlarəqə, yirakta turuwatqanlarning həmmisigə, yəni Pərwərdigar Hudayimiz əzigə qaqiroqanlarning həmmisigə ata kilingidu. □ ■

⁴⁰ Petrus yənə nuroqun baxka səzlər bilən ularni agahlandurup ularəqə:

— Silər əzünglarni bu iplas dəwrin kutkuzunglar! — dəp jekilidi. ⁴¹ Xuning bilən uning səzini kəbul kəloqanlar qəmüldürülüxti. Xu küni *jamaətkə* qoxuloqanlar üq mingqə kixi idi. ⁴² Ular əzlrini izqil həlda rosullarning təlimigə, *etikadqilarning* birlik-həmdəmligigə, nanni oxtuxka wə dualarəqə beoxilidi. □

Etikadqilar arisidiki inaklıq

⁴³ Wə kərkunq ularning hər birining üstigə qüxti wə rosullarning wasitisi bilən nuroqun karamətlər wə möjizilik alamətlər yüz bərdi. ■

□ **2:39** «*bu wədə silərgə wə silərnin baliliringlarəqə, yirakta turuwatqanlarning həmmisigə, yəni Pərwərdigar Hudayimiz əzigə qaqiroqanlarning həmmisigə ata kilingidu*» — «bu wədə» Mukəddəs Rohni kərsitidu. ■ **2:39** Yo. 2:30-32; Əf. 2:13. □ **2:42** «*etikadqilarning birlik-həmdəmligi*» — bu alahidə mənidə bolup, grek tilida «ortaklıq» degən səz bilən ipadilingidu. Bu səz həm Huda bilən boləqan alakini, həm etikadqilarning bir-biri bilən boləqan ziq alakisini wə Hudaning xapaitidin ortaq nesiwə boluxni bildüridu. «**nan oxtux**» — xühşisizki, ularning Əysaning ölümünə hatiriləx üqün nan oxtuxini kərsitidu («Mat.» 26:26-28, «1Kor.» 11-bab, 17-34ni kəring). ■ **2:43** Mar. 16:17; Ros. 5:12.

44 Pütün etikadqilar dawamlıq jəm bolup billə yaxap, barlıkını ortaq tutuxti.■

45 Ular mal-mülüklirini setip, pulini hərkinning ehtiyajioğa qarap həmmisigə təksim kılıxatti.

■ 46 Ular hər küni ibadəthana həylisioğa bir niyətə jəm boluxatti, öy-öylərdə huxal-huramlıq wə aq kəngüllük bilən ortaq oızalinixip, nanni oxtup yeyixip, □ 47 Hudağa mədhiyə okuxatti; ular pütkül halayikning izzitigə sazawər boldi. Rəb hər küni qutkuzuluwatkanlarni jamaətkə qoxatti.□ ■

3

Petrus bilən Yuhannaning tokur adəmni saqaytixi

1 Bir küni ibadəthanida dua qilinidioğan waqıtta, yəni qüxtin keyin saət üqtə, Petrus bilən Yuhannamu ibadəthanioğa qıqip baroqanidi.□

2 Xu pəyttə bir tuqma tokur adəmmu bu yərgə elip keliniwatqanidi. Hər küni, kixilər uni ibadəthanioğa kirgənlərdin sədikə tilisun dəp, ibadəthanidiki «Güzəl dər waza» aldioğa əkelip qoyatti.■ 3 U Petrus bilən Yuhannaning

■ 2:44 Qan. 15:4; Ros. 4:32. ■ 2:45 Yəx. 58:7; Ros. 4:35. □ 2:46 «ular hər küni ... aq kəngüllük bilən ortaq oızalinixip, nanni oxtup yeyixip,...»

— 2:42diki izahatni kərüng. □ 2:47 «...Rəb hər küni qutkuzuluwatkanlarni jamaətkə qoxatti» — yaki «...Rəb hər küni qutkuzuluwatkanlarni ularning arisioğa qoxatti».

■ 2:47 Ros. 5:14; 11:21. □ 3:1 «saət üqtə» — ibraniylarning waqti boyiqə «saət tokquzda».

■ 3:2 Yh. 9:8; Ros. 14:8.

ibadəthanioʻa kirip ketiwatqinini kərüp, ulardin sədikə tilidi. ⁴ Petrus bilən Yuhanna uningöa nəzirini saldi. Petrus uningöa:

— Bizgə qara! — dedi.

⁵ U ulardin bir nərsə kütüp, közlrini üzmay qarap turatti. ⁶ Birak Petrus uningöa:

— Məndə altun yaki kümüx yok; lekin qolumda barini sanga berəy. Nasarətlik Əysa Məsihning nami bilən, ornungdin turup mang! —

dewidi, ⁷ uni ong qolidin tartip, yələp turquzdi. U adəmning put wə oxuq beoixliri xuan küqləndürülüp, ⁸ ornidin dəs turup mengixka baxlidi. U mengip wə səkrəp, Hudaöa mədhiyə okuöan həlda ular bilən billə ibadəthana həylisioʻa kirdi. ⁹ Barlik halayik uning mengip Hudaöa mədhiyə okuöanlikini kərüp ¹⁰ uning ibadəthanidiki «güzəl dər waza» aldida sədikə tiləp olturidioʻan heliki adəm ikənlikini tonup, uningda yüz bərginigə həyranuhəs bolup dang qetip qelixti.

Petrusning ibadəthanida eytqan sözliri

¹¹ Sakayoʻan kixi Petrus bilən Yuhannaöa qing esilip turuwalöanda, həyran boluxkan barlik həlk ularning yenioʻa *ibadəthanidiki* «Sulayman pexaywini» degən yərgə yügürüp kelixti. ¹² Bu əhwalni kərgən Petrus halayikka mundak dedi: — I Israillar! Bu ixka nemanqə həyran bolisilər? Biz huddi öz küq-kudritimiz yaki ihlasmənlikimizgə tayinip bu adəmni mang-duroqandək bizgə nemanqə tikilip qaraysilər?

■ 3:6 Ros. 4:10.

13 Əməliyətə bolsa, ata-bowilirimizning Hudasi, yəni İbrahim, İshak və Yakupning Hudasi Öz hizmətkari boləjan Əysani xan-xərəp bilən uluəliəjan. Birak silər bolsanglar uni *rimliklarəja* tutup bərdinglar; andin *waliy* Pilatus uni kəyup berixni həküm kələandin keyin, silər Pilatusning aldida uningdin tenip rət kilixtinglar. □ ■ 14 Mana silər Mukəddəs və Həkkanıy Boləuqidin tenip, uni rət kilip *Pilatustin* uning orniəja bir kətilni kəyup berixni tələp kildinglar. ■ 15 Xundak kilip, həyatlikni barlikkə Kəltürgüqini əltürdünglar! Birak Huda uni əlümdin tirildürdi, biz mana bunıəja guwahqidurmiz. □ ■ 16 Mana uning namiəja kələjan etikad arkilik, uning nami silər kərəwatkan və tonuydiəjan bu adəmgə dərman kirgüzdi; uning arkilik boləjan etikad u kixini kəz aldinglarda səllimaza sak-salamət kildi. 17 Əmdi kərindaxlar, silərnıng və xuningdək silərnıng baxlikliringlarningmu bu ixni təpləttə kələjanlikinglarni bilimən. 18 Lekin Huda barlik pəyətəmbərlərnıng əqzi bilən aldin'ala jakarlıəjanlirini, yəni uning Məsihining azab-okubət tartidiəjanlikini

□ 3:13 «ata-bowilirimizning Hudasi, yəni İbrahim, İshak və Yakupning Hudasi öz hizmətkari boləjan Əysani xan-xərəp bilən uluəliəjan» — Məsihning «Pərwərdigarning hizmətkari» yaki «Pərwərdigarning kəli» süpiti ikənliki toqruluk bexarətlər «Yəx.» 42:1-18, 49-bab, 50:3-11, 52:13-53:12də kərəlidu. ■ 3:13 Mis. 3:6,15; Mat. 27:20; Mar. 15:11; Luğa 23:18; Yh. 18:40. ■ 3:14 Luğa 23:18. □ 3:15 «Huda uni əlümdin tirildürdi» — grek tilida: «Huda uni əlgənlərdin tirildürdi». ■ 3:15 Ros. 1:8; 2:32.

xu yol bilən əməlgə axurdi. ■ 19 Xuning üqün gunahinglarning eqürüwetilixi üqün hazır towa kılıp yolliringlardin burulunglar! Xundak kılqanda, insanlarning jenini yengilanduridiqan pəsil-künlər Pərwərdigarning huzuridin qikıp kelidu ■ 20 wə u silər üqün aldin tiklängən Məsih, yəni Əysani kəxinglarqə kaytidin əwətidu. 21 Həzirqə bolsa, Hudaning dəsleptiki zamanlardin tartip muqəddəs pəyoqəmbərlirining aqzi bilən eytkinidək, həmmə məwjudatlar yengilinidiqan waqit kəlmigüqə, ərxlər uni qobul kılıp, uningqə makan bolidu. 22 Musa dərwekə mundak degənidi: — «Pərwərdigar Hudayinglar öz kərindaxliringlar arisidin manga ohxax bir pəyoqəmbər turoquzidu. Uning silərgə eytkan barlik səzlrini anglap, uningqə toluq itaət kılıxinglar kerək! ■ 23 Qünki bu pəyoqəmbərning səzini anglimaydiqanlarning hərbi hək kataridin üzüp taxlinidu».□

24 Dərwekə, Samuil *pəyoqəmbər* wə uningdin keyin kelip bexarətləni yətküzgən pəyoqəmbərləning həmmisi bu künlər toqrisida aldin eytkan. 25 Silər bu pəyoqəmbərləning pərzəntlirisilər wə Huda ata-bowanglar bilən tüzgən əhdining pərzəntliridursilər — bu əhdə boyiqə Huda

■ 3:18 Yəx. 50:6; 53:5; Luqa 24:27. ■ 3:19 Ros. 2:38. ■ 3:22 Qan. 18:15-16, 19; Yh. 1:46; Ros. 7:37.

□ 3:23 «...Qünki bu pəyoqəmbərning səzini anglimaydiqanlarning hərbi hək kataridin üzüp taxlinidu» — (22-23-ayət) «Qan.» 18:15-19). Bu bexarət Əysa Məsihni kərsitidu, əlwəttə. U toqruqluq «qoxumqə səz»imizdə tohtilimiz.

Ibrahimoqa: «Sening nəsling arkilik yər yuzidiki barlik ailə-jəmətlərgə bəht-bərikət ata kilinidu» dəp wədə bərgən. ■ ²⁶ Xunga Huda hərbinglarni öz rəzillikliringlardin qayturup, silərgə bəht-bərikət ata kilix üqün, hizmətkari Əysani turoquzup, uni awwal silərgə əwətti.□

4

Petrus bilən Yuħannaning aliy kengəxmidə soraq kilinixi

¹ Petrus bilən Yuħanna halayikqa gəp kiliwatqanda, kahinlar, ibadəthana qarawullirining baxliki wə Saduqiylar ularning yenioqa kelip qaldi.□ ² Ular *rosullarning* halayikqa təlim berixi, jümlidin «Əysaning wasitisi bilən əlgənlər tirildürüliđu» dəp jakarliğini üqün intayin əsəbiyləxti .□ ³ Ular

■ **3:25** Yar. 22:18; Gal. 3:8. □ **3:26** «**Xunga Huda hərbinglarni öz rəzillikliringlardin qayturup, silərgə bəht-bərikət ata kilix üqün, hizmətkari Əysani turoquzup, uni awwal silərgə əwətti**» — «... uni (Əysani)... awwal silərgə əwətti» — demək, Huda Ibrahım bilən tüzgən əhdisi boyiqə Ibrahımning nəsli boləqan Əysani «yər yuzidiki barlik əllərgə bəht-bərikət ata kilinixi üqün» əwətkəndə, uni barlik əllərgə əwətxtin awwal Əz Yəħudiy həlkigə əwətti. □ **4:1** «**Saduqiylar**» — Yəħudiylarning bir məzhəpi. Ular toqruluk «təbirilər»ni kəring. □ **4:2** «**Ular rosullarning... «Əysaning wasitisi bilən əlgənlər tirildürüliđu» dəp jakarliğini üqün intayin əsəbiyləxti**» — «əsəbiyləxti» yaki «qəzəpləndi». «Əlgənlər tirildürüliđu» degən gəp Saduqiylarni intayin qəzəpləndürgən bolsa kərak, qünki ular bu nuqtioqa kət'iy ixənməytti.

ularni tutqun kilip, ətisigiqə türmigə solap qoydi, qünki kəq kirip qaloqanidi. □ ⁴ Lekin jar qilinoqan səz-kalamni angliqanlarning kəpi etiqad qildi; xuning bilən etiqad qiloqan ərləning sanila bəx mingoqa yətti.

⁵ Ətisi, *Yəhudiylarning kengəxmisidiki* baxliklar, aqsakallar wə Təwrat ustazliri Yerusalemda toplandi. ⁶ Ularning arisida bax kahin Annas, Qayafas, Yuhanna, Iskəndər wə bax kahinning baxka jəmətidikilər bar idi. ⁷ Ular *Petrus bilən Yuhannani* arisioqa turoquzup:

— Silər bu ixni qaysi kütq-qudrətkə tayinip yaki kimning nami bilən qildinglar? — dəp soridi. ■

⁸ Petrus Mukəddəs Rəhqa tolduruloqan halda ularoqa mundak dedi:

Həlkning həkümranliri wə Israilning aqsakalliri! ⁹ Əgər biz bugin bu tokur adəmgə kərsətkən yahxi əməl həm uning qandak sakaytiloqanliki səwəblik sorakqa tartiloqan bolsak, ¹⁰ silər wə pütkül Israil həlki xuni bilsunki, silər krestligən, əmma Huda əlümdin tirildürgən Nasarətlik Əysa Məsihning nami bilən, uning *kütq-qudriti* arkilik bu kixi muxu yərdə aldinglarda pütünləy sak-salamət turidu!

¹¹ Bu *Əysa* bolsa, *mukəddəs yazmilarda pütülgəndək*, dəl silər tamqilar etibarsiz dəp taxliwətkən, birak burjək texi bolup tikləngən

□ **4:3** «Ular ularni tutqun kilip, ətisigiqə türmigə solap qoydi...» — «ularni» — Petrus, Yuhanna wə ularoqa esilip qing tutqan, sakaytiloqan tokur kixini kərsitidu (9-, 10-, 14-ayətni kəring). ■ **4:7** Mis. 2:14; Mat. 21:23; Ros. 7:27.

taxtur. □ ■ 12 Uningdin baxka heqkimdø nijatlik yok, qunki pütkül asman astida insanlar arisioqa tækdin kilinoqan, Əysadin baxka bizni kutkuzidioqan heqkandak bir nam yoktur.■

13 Petrus biløn Yuhannaning bu jüritini kergøn høkümranlar ularning okumioqan adættiki adæmlærdin ikænlikini bilip, høyran boluxti; ularning burun Əysa biløn billø boløanlikinimu bildi. □ 14 Uning üstigø, sakayoqan heliki adæmning ularning yenida turuwatkanlikini kørüp, ular heqkandak gøp yanduralmidi. 15 Xuning biløn høkümranlar ularni kengæxmidin qikixka buyrudi. Andin bir-biri biløn mæslihætlixip:

16 — Bularni qandak kilimiz? Qunki ularning wasitisi biløn heli kørünærlik möjizilik bir alamæt yüz bærgænliki pütkül Yerusalemdik-ilærgø ayan boldi wø biz uni inkar kilixka amal-sizimiz. ■ 17 Lekin bu ixning hælq iqidø tehimu kæng yeyilip kætmæsliki üqün, ularøqa bundin keyin bu adæmning namida heqkimgø heqnemø demæslikkø agah-tæhdit salayli! — deyixti.

18 Xuning biløn ularni qakirtip, bundin keyin

□ 4:11 «Bu Əysa bolsa, mukæddæs yazmilarda pütülgændæk, dæl silær tamqilar etibarsiz dæp taxliwætkæn, birak burjæk texi bolup tiklængæn taxtur» — «Zøb.» 118:2.

■ 4:11 Zøb. 118:22; Yæx. 28:16; Mat. 21:42; Mar. 12:10; Luqa 20:17; Rim. 9:33; 1Pet. 2:7. ■ 4:12 Mat. 1:21; Ros. 10:43; 1Tim. 2:5. □ 4:13 «ularning okumioqan adættiki adæmlærdin ikænliki...» — «okumioqan» pütünløy sawatsiz degænlik æmæs, pækøt (ularning køkqarixida) Tøwratka xærh berixkø salahiyiti yoklukini kersitidu. «Adættiki» «heq alaheidø tæbiyø kørmigøn» degæn mænidø. ■ 4:16 Yh. 11:47.

Əysaning namida heq səzliməslik yaki təlim bərməslikni kət'iy buyrudi. ¹⁹ Lekin Petrus bilən Yuhanna:

— Hudaning aldida silərgə itaət kilix toqrimu yaki Hudaqimu, buningə əzünqlar bir nemə dənqlar! ■ ²⁰ Əmma biz bolsaq, kərgən wə angliqanlirimizni eytmay turalmaymiz! — dəp jawab bərdi.

²¹ *Həkümranlar* bolsa halayiktin kərkup, ularni jazalaxka layik səwəb tapalmay, ularə qə tehimu təhdit selip, kəyup bərdi. Qünki halayik bolə qan wəkə tūpəylidin Hudani uluqlə qanidi.

■ ²² Qünki bu saqaytilix məjizilik alamiti kərsitilən kixining yexi kiriktin axqanidi.

Jamaətning bir kəlbə, bir rohta dua kilixi

²³ Ular kəyup berilgəndin keyin, əz həmrəqlirining yeniqə kəytip kelip, bax kahinlar wə aqsakallarning kilə qan səzlini baxtin-ahir kəpqlikkə ukturdi. □ ■ ²⁴ Ular buni angliqanda, awazini bir niyət bir dil bilən Hudaqə kətürüp mundak nida kildi:

— I Igimiz, Sən asman-zemin, dengiz-okyanlarni wə ulardiki barlik məwjudatlarni yaratqan Hudadursən. ■ ²⁵ Sən Mukəddəs Roh bilən hizmətkaring bolə qan Dawutning aqzi arqilik mundak degənoq:

«Əllər nemixka qıqan salidu?»

■ **4:19** Ros. 5:29. ■ **4:21** Ros. 3:7, 8; 5:26. □ **4:23** «**ƏZ HƏMRƏQLIRINING YENIQƏ KƏYTIPI KELIP...**» — «əz həmrəqliri» əz əyidikiləni əməs, bəki jamaəttikiləni kərsitidu, əlwəttə.

■ **4:23** Ros. 12:12. ■ **4:24** Mis. 20:11

Nemə üçün bikardin-bikar suyuqəst oylaydu? □ ■

26 Dunyadiki padixahlar səp tartip,

Əməldarlar yioqilixip,

Pərwərdigar wə Uning Məsihi bilən qarxilixqa jəm boluxti». □ ■

27 — Qünki dər wə kə dəl bu xəhərdə Hərod həm Pontius Pilatus, yat əlliklər həm Israil həkliri birlixip, Sən məsihligən muqəddəs hizmətkaring Əysaqa qarxi qikip toplanoqanidi,

■ 28 xuning bilən küq-қudriting wə iradəng boyiqə Sən burunla nemining əməlgə axuruluxini bekitkən bolsang, ular xularni қiloqan. □

29 Əmdi i Pərwərdigar, ularning seliwatқан təhditlirini kərgəysən, қulliringni səz-kalamingni toluқ yürəklik bilən səzləp yətküzidiqan қiloqaysən; 30 kesəllərnı sakaytixqa қolungni uzitip, muqəddəs hizmətkaring Əysaning namida məjizilik alamətlər wə karamətlərnı yaratқaysən. ■

□ 4:25 «Sən Muqəddəs Roh bilən hizmətkaring boloqan Dawutning aqzi arқilik mundaq degənoqu ...» — bəzi kona kəqürülmilərdə «Muqəddəs Roh bilən» degən səz tepilmaydu.

■ 4:25 Zəb. 2:1. □ 4:26 «...Dunyadiki padixahlar səp tartip, əməldarlar yioqilixip, Pərwərdigar wə Uning Məsihi bilən qarxilixqa jəm boluxti» — (25-26-ayət) «Zəb.» 2:1-2.

■ 4:26 Zəb. 2:1, 2. ■ 4:27 Mat. 26:3; Mar. 14:1; Luқа 22:2; Yh. 11:47. □ 4:28 «küq-қudriting wə iradəng boyiqə...» — grek tilida: «қolung wə iradəng boyiqə...». «Sən burunla nemining əməlgə axuruluxini bekitkən bolsang, ular xularni қiloqan» — demək, muxu kixilərnıng Hudaqa wə Uning Məsihiqə qarxi intayin yaman niyiti bolsimu, ularning Əysani eltürüwətkənliki bəribir Huda Əzining karamət pilanini əməlgə axurux üçün idi. ■ 4:30 Mar. 16:17.

³¹ Ularning duasi ayaqlaxkanda, ular turoqan yەر tawrinip katti. Ular hëmmisi Mukëddës Rohka toldurulup, Hudaning söz-kalamini yürëklik sözlöp yatküzüxkë baxlidi.■

Etikadqilarning pul-mallirini ortaq kilixi

³² Top-top etikadqilar bir jan-bir dil, bir mæksättë idi. Heqkim özige tælluk pul-melini «özümning» demäytti, bälki hëmmisige ortaq idi. ■ ³³ Rosullar zor küq-kudrät bilën Rëb Əysaning tirilgänlikige guwahlik berätti. Hudaning zor mehri-xëpkiti ularning hëmmisining üstige kondi. ³⁴ Ularning arisidikilarning heqnemige hajiti qüxmäytti. Qünki yër-zemin, öy-jay igidarlıri bolqanlar ularni setip, pulini elip kelip ³⁵ rosullarning ayioqi aldioqa koyatti; andin hërkimning ehtiyajioqa karap tæksim kilinatti.■

³⁶ Ularning iqidë Lawiy kəbilisidin bolqan, Sıprusta tuquloqan Yüsüp isimlik birsi bar idi (rosullar uni Barnabas, yəni «Rıoqbətləndürgüqi oşul bala» dəp atioqan); □ ³⁷ uningmu bir parqə etizi bar idi; u xu yolda uni setip, pulini elip rosullarning ayioqi aldioqa tapxurdi.

■ **4:31** Ros. 16:26.

■ **4:32** Ros. 2:44; 1Pet. 3:8.

■ **4:35**

Yəx. 58:7.

□ **4:36** «**ularning iqidë Lawiy kəbilisidin bolqan, Sıprusta tuquloqan Yüsüp isimlik birsi bar idi... Barnabas.. dəp atioqan**» — Barnabas Lawiylik bolqoqqa, bəlkim ibadəthanida ixligənidi.

5

Ananiya bilən Safira

¹ Əmdi Ananiyas isimlik yənə bir adəmmu ayali Safira bilən bir parqə yerini satti. □ ² Ananiyas pulning bir qismini əzigə qaldurdi, yəni bir qismini elip kelip, rosullarning ayioqi aldioqa koydi. Ayalimu buningdin toluq həwərdar idi. □

³ Birak Petrus uningoa:

— Ananiyas, nemixka qəlbingni Xəytanning ilkiyə tapxurup, Muqəddəs Rohka yaloqan eytip, yər satqan pulning bir qismini əzünggə qaldurdung? □ ⁴ Yər setilmioqanda, seningki əməsmidi? Setiloqandin keyin, pulmu əz ihtiyaringda bolmamti? Xundak turukluk, nemixka qəlbingdə bu ixni niyət kilding? Sən insanlaroa əməs, bəlki Hudaqoa yaloqan eytting! — dedi.

⁵ Ananiyas bu sözlərni angliqan haman yikilip jan üzdi. Bu ixni angliquqilarni kattik qorkunq basti. ⁶ Əmdi yax yigitlər ornidin turup jəsətni kepənləp, sirtka apirip dəpnə kildi.

□ **5:1 «Ananiyas isimlik yənə bir adəm...»** — «Ananiyas» bəlkim ibraniy tilidiki «Hənananiya» degənnin grek tilidiki xəkli boluxi mumkin. □ **5:2 «Ananiyas pulning bir qismini əzigə qaldurdi, yəni bir qismini elip kelip, rosullarning ayioqi aldioqa koydi. Ayalimu buningdin toluq həwərdar idi»** — bu ixka qarioqanda, ularning məqsiti əzlrining sehiylikini kəz-kəz kilip: «Mana biz baxqilaroa ohxax həmmə nərsimizni Hudaning yolioqa beoixliduk» degən bolsimu, lekin ular yər satqan pulning bir qismini yər satqan pulning həmmisi, dəp yaloqan eytkanidi. □ **5:3 «nemixka qəlbingni Xəytanning ilkiyə tapxurup,...?»** — grek tilida «nemixka Xəytan qəlbingni tolduroqanki...?» degən sözlər bilən ipadilinidu.

⁷ Təhminən üq saəttin keyin, *Ananiyasning* ayali kirip kəldi; birəq u boləqan wəqədin həwərsiz idi. ⁸ Petrus uningdin:

— Manga eytkin, silər yərni muxu puləqə sattinglarmu? — dəp soridi.

— Xundəq, muxunqilik puləqə sattuk, — dəp jawab bərđi u.

⁹ Petrus:

— Silər nemə üqün Mukəddəs Rohni sinaxka til biriktürdüqlar? Qara, eringni dəpnə kiliq kəlgənlərninq putliri ixik tüwidə turidu, ular senimu əketidu! — dedi.

¹⁰ Umu xuan uning ayaqliri aldiəqə yikilip, jan bərđi. Həliki yax yigitlər kirip, uning əlgənlikini kərđi; ular unimu elip bərip erining yenioqə dəpnə kildi. ¹¹ Pütün jamaətni, xundəqla bu ixni angliəqlanlarning hər birini qattik qərkunq basti.

Rosullar kərsətkən məjizilər

¹² Rosullarning qoli arkilik həlk iqidə nuroqun məjizilik əlamətlər wə karamətlər kərsitildi. (Barliq *etikədqilar* bir niyəttə bolup ibadəthanidiki «Sulayman pexaywini»da daim jəm bolatti. ■ ¹³ Birəq baxka kixilər ularəqə qoxuluxka jür'ət qiləlməytti; əmma halayik ularni intayin hərmətləytti. ¹⁴ Xundəktimu, etikəq qiloquqilar barəqanseri kəpiyip, həm ərlər həm ayallar top-top bolup Rəbgə qoxuloqili turdi). ¹⁵ Xuning bilən kixilər həttə Petrus ətöp ketiwatqanda həqbolmioqanda uning sayisi bolsimu üstigə qüxsun dəp, kesəllərni

■ 5:12 Mar. 16:17; Ros. 2:43.

koqilaroqa elip qikip kerpə wə zəbillərgə yatquzup qoyatti.

¹⁶ Yənə top-top kixilər Yerusalem ətrapidiki xəhər-yezilardin kesəllərni wə napak rohlar qarplixiwaloqan kixilərni elip kelətti. Ularning həmmisi saqiyip qaytixatti.■

Rosullarning ziyankəxlikkə uqrixi

¹⁷ Bax kahin wə uning tərəpdarliri, yəni Sadukiy məzhəpidikilər kozoqilip bu ixlaroqa oqəzəplinip,

¹⁸ rosullarni tutqun qilip, kamaxhaniqə kamidi.

□ ¹⁹ Lekin xu keqə, Rəbning bir pərixlisi kamaxhanining dərwezilirini eqip, rosullarni elip qikip, ularoqa:■

²⁰ — Silər ibadəthana həylisioqə kirip, halayiqkə bu həyatlik toqrisidiki həmmə səzlərni jakarlanglar — dəp tapilidi.

²¹ Rosullar bu səzni anglap, tang atqanda ibadəthana həylisioqə kirip, kixilərgə təlim berixkə baxlidi.

Bax kahin wə uning tərəpdarliri kəlgəndə, aliy kengəxmidikilər wə Israillarning barlik aqsakallirini jəm boluxkə qakirdi. Andin *rosullarni* elip kəlsun dəp kamaxhaniqə adəm əwətti. ²² Lekin sipahlar zindanoqə yetip baroqanda, rosullarning u yərdə yoklukini baykap qaytip berip, kengəxmidikilərgə:

■ **5:16** Mar. 16:17; Ros. 8:7; 16:18; 19:12.

□ **5:18**

«rosullarni tutqun qilip, kamaxhaniqə kamidi» — muxu yərdiki «kamaxhana» grek tilida «ammiwiy türmə» degən səz bilən ipadilinidu. ■ **5:19** Ros. 12:7; 16:26.

23 — Biz barsak, zindan mähkäm takaklık turuptu, qarawullarmu dәрwazilirida kәzәttә turuptu. Lekin dәрwazilarni eqip qarisaq, iqidә birmu adәm yok! — dәp mәlumat bәrdi.

24 Bu hәwәrni angliqan ibadәthanidiki *mәs’ul* kahin hәм qarawullarning baxliki wә bax kahinlar: — «Әmdi bu ix zadi qandaq bolup ketәr?» deyixip alaqzadilikkә qәmdi. 25 Dәl xu qaqda, bir kixi kirip:

— Qaranglar, silәр zindanoqa kamioqan adәmlәр ibadәthana hoyalisida turup halayiqqa tәlim beriwatidoqu! — dәp hәwәр kildi.

26 Buning bilән, hәliki qarawullar baxliki sipahlirini baxlap berip, *rosullarni* elip kәldi. Biraq ular halayiq bizni qalma-kesәk kilixi mumkin dәp qorkup, ularoqa zorluk ixlәtmidi. ■

27 Ular *rosullarni* elip kәlgәndin keyin, ularni kengәxmidikilәр aldida turoquzdi. Bax kahin ularni soraq kilip:

28 — Biz әsli silәrni bu namda kixilәrgә tәlim bәrmәnglar, dәp qattiq agahlاندuroqaniduk. Lekin mana, silәр yәнә xu tәliminglar bilән pütkül Yerusalemni qaplidinglar hәmdә bu kixining qan kәrzini bizgә artmaqqi boluwatisilәр! — dedi. □ ■

29 Lekin Petrus wә *baxqa* rosullar jawab berip mundaq dedi:

— Insanоqa әmәs, Hudaоqa itaәt kilix kerәk! ■

30 Silәр tutup yaqraqqa esip әltürgән Әysani,

■ 5:26 Mat. 21:26; Ros. 4:21. □ 5:28 «silәр...bu kixining qan kәrzini bizgә artmaqqi boluwatisilәр!» — kizik ix xuki, Yәhudiy aqsakallirining tili «Әysa» deyixkә kәt’iy barmaydu.

■ 5:28 Ros. 4:18. ■ 5:29 Ros. 4:19.

ata-bowimizning Hudasi tirildürdi. □ ■ 31 Huda Israil h lkini towa k lixka w  gunah lirining k q r lixik  muyəssər k lix  q n, uni uluqlap Yet kqi həm Kutkuzoquqi s pitid   zining ong yenioqa kətürüp olturozdi. ■ 32 Biz bu ixlaroqa guwahqilarmiz; xundakla Huda  zig  ita t k iloquqilaroqa ata k iloqan Mukəddəs Rohmu bu ixlaroqa guwahqidur.■

33 Ular bu s zl rni anglap k lbig  sanjiloqand k bolup *rosullarni*  lt r xk  m slih tl xti.

34 Lekin kengəxmə iqid  pütün həlkning h rmitig  sazawər boloqan P rsiy m zh pidiki Gamaliy l isimlik bir Təwrat  limasi bar idi. U ornidin turup:

— Ularni bird m sirtka qikirip turunglar, — d p buyrudi.

35 Andin u *keng xmidikilerg * mundak dedi:

—  y Israillar, sil r bu kixil rni bir tərəp k lixta  z nglaroqa ehtiyat k linglar! 36 Ilgiri, həliki T wdas isimlik  zini qong tutup otturioqa qikqanidi. Uningoqa təhminən t t yüz ad m koxuldi. Birak u  zi  lt r ldi w  barlik  g xk qiliri tarkilip ketip, uning ixi yokka qikti.

□ ■ 37 Andin keyin nopus tizimlax k nlirid , Galiliy lik Y hudamu bax kətürüp qikip, bir top kixini toplap  zig   g xt rg n. Umu

□ 5:30 «...yaoaqka esip  lt rg n  ysa» — grek tilida «...d r hk  esip  lt rg n  ysa». ■ 5:30 Kan. 21:23; Ros. 3:15; 10:39; 13:29; 1Pet. 2:24. ■ 5:31 Ros. 2:33; 3:15; Fil. 2:9. ■ 5:32 Y . 15:27; Ros. 2:4. □ 5:36 «birak u  zi  lt r ldi...» — «u ...  lt r ldi» — x bh sizki, u rimlik k ql r təripidin  lt r ldi. T wdasning isyani Rim imperiy sig  qarxi boloqan bolsa ker k. ■ 5:36 Ros. 21:38.

yokitilip, barlik əgəxküqilirimu tarkitiwetilgən.
³⁸ Əmdi silərgə nəsihətim xuki: Bu kixilər bilən karinglar bolmison! Ularni ihtiyarioqa koyup beringlar. Qünki əgər bu ekim yaki bu ix pəkət insandin kəlgən bolsa, jəzmən yokka qikidu. ■ ³⁹ Lekin əgər Hudadin bolsa, silər ularni yokitalmaysilər! Hətta özünqlar Hudaoqa hujum kiloquqilar bolup qikisilər! ■
⁴⁰ Aliy kengəxmidikikilər nəsihətni qobul kildi; ular rosullarni qakirtip kirip, ularni kamqilitip, ularoqa hərgiz Əysaning namida səzliməslikni agahlandurdi. Andin ularni koyup bərdi.
⁴¹ Rosullar əmdi kengəxmining otturisidin qikip, əzlrining mubarək nam üçün horluk azabi qekixkə layik kərülgənlikidin xadlandi. □ ■ ⁴² Ular yənila hər küni ibadəthana həylisida wə oymu-əy berip təlim berixtin wə «Əysa — Məsihdur!» degən hux həwərnı jakarlaxtin həq tohtimidi.□

6

Jamaətning əməliy hizmətlirigə tallanoqan yəttə kixi

■ **5:38** Pənd. 21:30; Yəx. 8:10; Mat. 15:13. ■ **5:39** Ros. 9:5; 23:9. □ **5:41** «.. **əzlrining mubarək nam üçün horluk azabi qekixkə layik kərülgənlikidin xadlandi**» — muxu yərdə «mubarək nam» grek tilida pəkət «nam» degən bilənla ipadilinidu. Qünki xu qəqdiki etiqadqilar üçün pütkül dunyada pəkət birla «nam», yəni Əysaning nami məwjut idi. ■ **5:41** Mat. 5:12. □ **5:42** «**wə «Əysa — Məsihdur!» degən hux həwərnı jakarlax...**» — yaki «wə hux həwər boləqan Əysa Məsihni jakarlax...».

¹ Xu künlərdə, muhlislarning sani baroqanseri kəpiyip, grekqə səzləydiqan Yəhudiylar yərlik ibraniy qerindaxlaroqa: — Kündilik ozuq-tülük təksim kılınıxta arimizdiki tul ayallar etibaroqa elinmidi, dəp narazilik bildürüxti. □ ² Xunga, on ikkiylən pütkül muhlislarni qaqirip yioqip, ularoqa mundak dedi:

— Bizning Hudaning söz-kalamini yətküzüx hizmitini taxlap qoyup, ozuq-tülük təksim kılın bilən bolup ketiximiz tooqra bolmaydu. □ ■

³ Xuning üqün, i qerindaxlar, aranglardiki nam-abruyi bar, Mukəddəs Rohqa wə danalıqqa toloqan yəttə kixini iloqap tallanglar, wə biz ularni bu ixka məs’ul kılımız. ■ ⁴ Biz bolsak, özimizni dua kılın wə söz-kalamning hizmitidə boluxka beqixlaymız.

⁵ Bu məslihət halayıqning həmmisini hux kıldı. Xuning bilən ular iman-ixənqkə wə rohqa toloqan Istipan isimlik bir adəmni tallidi, wə yənə Filip, Prokorus, Nikanor, Timon, Parmenas həmdə burun Təwrat etikadioqa kirgən Antakyalıq Nikolasni tallap, ■ ⁶ ularni rosullarning aldiqə elip qıkti. Rosullar ularning *bu hizmətni kılını üqün* qollirini ularning üstigə təgküzüp

□ **6:1** «grekqə səzləydiqan Yəhudiylar» — grek tilida «grekləxtürülgənlər». «yərlik ibraniy qerindaxlar» — demək, ibraniy tilida səzləydiqan etikadqılar. □ **6:2** «ozuq-tülük təksim kılın bilən bolup ketiximiz tooqra bolmaydu» — «ozuq-tülük təksim kılın» grek tilida «dastihanlarda kütüx» degən söz bilən ipadilinidu. ■ **6:2** Mis. 18:17. ■ **6:3** Qan. 1:13; Ros. 1:21; 16:2; 1Tim. 3:7. ■ **6:5** Ros. 11:24; 21:8.

turup, dua qilixti. □ ■

⁷ Wə Hudaning söz-kalami dawamlıq tarkaldi; Yerusalemdiki muhlislarning sanımu barqanseri zor dərjide köpəydi. Nuroqun kaħinlarmu *Məsiħ* etiķadioġa itaət qilixķa kirixiwatatti. □ ■

Istipanning tutķun ġilinixi

⁸ Wə Istipan *Hudaning* meħir-xəpķiti wə küq-ķudritigə toloġan bolup, həlķ iķide karamətlər wə zor meġzilik alamətlərni kərsətti. ⁹ Biraķ «Kulluktin ġiķķan hərlər» dəp ataloġan sin-agogtiki bəzilər, yəni Kurini wə Iskəndəriyə xəhərliri wə Kilikiyə həm Asiya əlķiliridin kəlgən bəzi *Yəħudiylar* Istipanġa ġarxi ġiķip, uning bilən munazirə qilixķa baxlıdi. ¹⁰ Lekin ular u söz ġiloġanda uningda boloġan danalıķ wə rohķa taķabil turuxķa amalsiz ġaldı. ■ ¹¹ Buning bilən ular bəzi adəmlərning aqzini maylap: — Biz bu adəmnıng Musa wə Hudaġa ġarita kupurluķ səzligənlikini angliduk, — degənni ularning aqzioġa saldı. ■

□ **6:6** «*Istipan isimlik bir adəm... yənə Filip, Prokorus, Nikanor, Timon, Parmenas həmdə burun Təwrat etiķadioġa ġirgən Antakyalıķ Nikolasni tallap, ularni rosullarning aldioġa elip ġiķti*» — ġizik yeri xuki, tallanoġanlarning həmmisining isimliridin «grekləxkən Yəħudiylar» ikənliki bilinip turatti. ■ **6:6** Ros. 1:23; 8:17; 13:3; 1Tim. 4:14; 5:22; 2Tim. 1:6. □ **6:7** «*Nuroqun kaħinlarmu Məsiħ etiķadioġa itaət qilixķa kirixiwatatti*» — «Məsiħ etiķadioġa» grek tilida pəķət «etiķadķa» deyilidu. ■ **6:7** Ros. 19:20. ■ **6:10** Mis. 4:12; Yəx. 54:17; Luķa 21:15. ■ **6:11** Mat. 26:59.

¹² Ular muxundak kılıp halayıkni, aksakallarni wə Təwrat ustazlirini kutratti; andin Istipanning aldini tosup uni tutkun kılıp, aliy kengəxmigə elip bardı. ¹³ Ular sahta guwahqılarni otturiqə qikirip mundak degüzdi: — Bu adəm bu mukəddəs jayoqa wə Təwrat qanunioqa qarxi sözlərni kılıxtin tohtimaydu. □ ¹⁴ Qünki biz uning həlikı Nasarətlık Əysa toqruluk: «U bu jayni wəyran kılıdu wə Musa pəyoqəmbər bizgə tapxuroqan ən'əniwi kaidə-yosunlirimizni əzgərtidu!» degənlikini anqliduk. □

¹⁵ Kengəxmıdə olturoqanlarning həmmisi Istipanoqa kəz tikip qarioqinida, uning qirayining pərixtingkidək parkırak ikənlikini kərđi.

7

Istipanning guwahlıkı

¹ Bax kaħin Istipandin:

— Bularning eytkanliri rastmu? — dəp sorıdı.

² Istipan mundak jawab bərđi:

— Qerındaxlar wə ata-bowılar, sözümgə kulak selinglar! Atimiz İbrahim tehi Mesopotamiyə rayonida turuwatkanda, yəni Həran xəħirigə kəqüp makanlıxixtin ilgiri, xan-xərəpning İgisi

□ **6:13** «bu adəm bu mukəddəs jayoqa wə Təwrat qanunioqa qarxi sözlərni kılıxtin tohtimaydu» — «mukəddəs jay» ibadəthanini kərsitidu. □ **6:14** «U bu jayni wəyran kılıdu» — «bu jay» bəlkim mukəddəs ibadəthanini kərsitidu (12-ayətni kərüng).

Huda uningõa ayan bolup: ³ «Sən öz yurtung wə uruk-jəmətingdin ayrilip qikip, Mən sanga kərsitidiõan zeminoõa barõin» degənidi. ■

⁴ Buning bilən u Kaldiyləning zeminini taxlap, Həran xəhirigə berip olturaqlaxti. Atisi ölgəndin keyin, Huda uni bu zeminoõa, yəni silər həzir turuwatқан zeminoõa yətkəp kəldi. □

⁵ U waqıtta, *Huda* uningõa bu zemindin miras bərmidi, hətta uningka təwə put koyõudəkmu bir yər bərmigənidi. Gərqə u tehiqə pərzənt kərmigən bolsimu, *Huda* bu zeminni uningõa wə uning nəsligə igiliki bolux üqün berixkə wədə kildi. ■

⁶ Andin Huda uningõa mundaq dedi: «Sening nəsiliring yaqa yurtta musapir bolup turidu, xu yurttikilər ularni kul kiliptə yüz yil horlaydu. ■ ⁷ Birak ularni kulluqqa salõan əlni jazalaymən», dedi Huda, «wə uningdin keyin, *nəsiliring* u yərdin qikip, bu yərdə Mening ibadət-hizmitimdə bolidu». □ ■

⁸ Keyin Huda İbrahim bilən bəlgisi hətne bolõan əhdini tüzgən, xuning bilən İshak uningdin tərəldi; *İbrahim* uni səkkizinqi küni hətne kildi; xundaq kiliptə İshaktin Yaqup *tərəldi*, Yaquptin on

■ **7:3** Yar. 12:1. □ **7:4** «**buning bilən u Kaldiyləning zeminini taxlap,...**» — «Kaldiyilikləning zemini» «Uz» degən yurtni kərsitidu («Yar.» 11:31, 12:1ni kərüng). ■ **7:5** Yar. 12:7; 13:15. ■ **7:6** Yar. 15:13-14, 16; Mis. 12:40; Gal. 3:17. □ **7:7** «**...birak ularni kulluqqa salõan əlni jazalaymən... wə uningdin keyin, nəsiliring u yərdin qikip, bu yərdə Mening ibadət-hizmitimdə bolidu**» — «Yar.» 15:13-14. ■ **7:7** Yar. 15:16; Mis. 3:12.

ikki «kəbilə atisi» *tərəldi*. □ ■

⁹ Keyin, «kəbilə atiliri» inisi Yüsüpkə həsət kilip, uni Misiroqa kullukqa setiwətti. Lekin Huda uning bilən billə bolup, □ ■ ¹⁰ uni barliq jəbir-japalardin kutkuzup, uni Misir padixahı Pirəwnning nəziridə iltipatka igə kilip, uningə danixmənlik ata kildi. Padixah uni Misiroqa bax wəzir, ordisoqa bax oqoidar kildi. ■ ¹¹ Keyin, eoır aqarqilik pütkül Misir wə Kanaan yərlirini besip, zor kiyinqilik boldi. Ata-bowilirimiz ozuk-tülük tapalmidi. ■ ¹² Yakup əmdi Misirda axlik barlikini angliqan bolup, *ooqullirini*, yəni ata-bowilirimizni u yərgə birinqi kətim əwətti.

□ ■ ¹³ Ikkinqi kətim barqanda, Yüsüp akilirioqa əzini axkarilidi. Xuning bilən Yüsüpning jəmətidikilər Pirəwn padixahqa məlum boldi.

□ ■ ¹⁴ Andin Yüsüp atisi Yakupning aldioqa həwər yətküzüp, uni pütün ailə-jəməti bilən,

□ **7:8 «Keyin Huda İbrahim bilən bəlgisi hətnə bolqan əhdini tüzgən...»** — «Yar.» 17:10-14. **«on ikki «kəbilə atisi»**

— İsrail həlqining on ikki kəbilisining əjdadlirini kərsitidu.

■ **7:8** Yar. 21:2; 25:24; 29:32; 30:5; 35:23.

□ **7:9 «keyin, «kəbilə atiliri» inisi Yüsüpkə həsət kilip, uni Misiroqa kullukqa setiwətti. Lekin Huda uning bilən billə bolup, ...»**

— xu waqıtta «kəbilə atiliri» (Yüsüptin baxqa) onəylən idi. Muxu wəxəni «Yar.» 37-babtin kəring.

■ **7:9** Yar. 37:4,28; Zəb. 105:17.

■ **7:10** Yar. 41:40.

■ **7:11** Yar. 41:54; Zəb. 105:16.

□ **7:12 «Yakup əmdi Misirda axlik barlikini angliqan bolup, ... ata-bowilirimizni u yərgə birinqi kətim əwətti»**

— «birinqi kətim əwətti» — birinqi kətim ular ukisi Yüsüpni toniyalmidi (on nəqqə yil etkənidi). «Yar.» 42-babni kəring.

■ **7:12** Yar. 42:1.

□ **7:13 «Ikkinqi kətim barqanda, Yüsüp akilirioqa əzini axkarilidi»** — «Yar.» 43-45-babni kəring.

■ **7:13** Yar. 45:4.

jəmiy yətmix bəx kixini Misiroqa əzigə qaqirdi. □

¹⁵ Xuning bilən Yaqub Misiroqa qüxti wə xu yərdə əldi; keyin *uningdin boləqan* ata-bowilirimizmu xu yərdə əldi. ■ ¹⁶ Ularning jəsətliri

keyin Xəkəm xəhirigə qayturulup, İbrahim burun Həmorning oqulliridin məlum puləqa setiwələqan, Xəkəmdiki bir yərlikkə qoyuldi. □ ■

¹⁷ Ləkin Huda İbrahiməqa əsli kələqan wəding wakti yəkinlaxkanda, Misirda turuwatqan *İsrail* həlkining nopusi heli kəpəygənidi. □ ■ ¹⁸ U

wəqıtta, Yüsuptin həwiri bolmıqan yengi bir padixah Misirda təhtkə qıkti. ■ ¹⁹ Bu padixah

qowmimizəqa hiylə-mikirlər bilən muamilə kilip, ata-bowilirimizni ezip horlidi, hətta ularni öz bowaklırini həyat qaldurmaslıqi üqün taxliwetixkə məjbur qildi. ²⁰ Musa mana

xu qəqlarda tuquləqanidi. U Hudaning aldida alahidə yekimlik bala bolup, atisining əyidə üq ay bekildi. □ ■ ²¹ Keyin u sirtka qoyup

□ **7:14 «Andin Yüsüp atisi Yaqubning aldiəqa həwər yətküzüp,... Misiroqa əzigə qaqirdi»** — «Yar.» 46-babni kəring. ■ **7:15** Yar. 46:5; 49:33. □ **7:16 «ularning jəsətliri keyin ... Xəkəmdiki bir yərlikkə qoyuldi»** —

«Yar.» 49:29-32ni kəring. İstipan muxu yərdə bu ixlarning təpsilatlırini bək kişkartiwetidu. ■ **7:16** Yar. 23:16; 50:13; Mis. 13:19; Yə. 24:32. □ **7:17 «Huda İbrahiməqa əsli kələqan wəding wakti yəkinlaxkanda...»** — «Huda kələqan wədə» bolsa Hudaning «Sening nəsiliring u yərdin qıqip, bu yərdə Mening ibadət-hizmitimdə bolidu» degən wədisi (7-ayətni kəring). ■ **7:17** Mis. 1:7; Zəb. 105:24. ■ **7:18** Mis. 1:8

□ **7:20 «Musa...Hudaning aldida alahidə yekimlik bala...»** — Musaning rohij yəhəttiki bəzibir alahidilikini kərsitidu («Mis» 2:2). ■ **7:20** Mis. 2:2; 6:19; Qəl. 26:59; 1Tar. 23:13; İbr. 11:23.

qoyuloqanda, Pirəwnning kizi uni *sudin* elip, öz oqli kılıp qong kildi. □ ²² Musa Misirliklarning barlik bilim-həkmiti bilən tərbiyilinip, sözdə wə əməldə intayin qabiliyətlik adəm bolup qikti.

²³ Lekin uning tuquloqiniqə kirik yil toxqanda, öz qerindaxliri bolqan Israillarning halioqə yetix niyitigə kəldi. □ ■ ²⁴ U ulardin birining uwal kılınip bozək kılınıwatqanlikini kərüp, uni qoqdaq, harlanqan kixi uqun intiqam elip harliqıqi Misirlikni ɵltürdi. ²⁵ Qunki u öz qerindaxlirini: — Huda mening qolum arqilik bizgə qutkuzux yolini aqқан dəp quxinidiqı, dəp oyliqanidi. Lekin ular buni quxənmidi.

²⁶ Ətisi, Musa ularning arisidiki bir urux-jedəlni kərüp, arisioqə kirip yaraxturməqı bolup: Silər qerindax turup, nemixqə bir-biringlaroqə yolsizlik kiliwatisilər? — dedi.

²⁷ Birəq qerindixini yolsiz bozək kılıqan kixi uni qətkə ittiriwetip: — Kim seni bizgə bax həm sorəqı bolsun dəptu?! ■ ²⁸ Menimu tünügunki Misirlikni ɵltürgəndək ɵltürməqımusən? — dedi. ■ ²⁹ Musa bu səzni anglap qorqup, Misirdin qeqip Midiyan zeminiqə berip, u yərdə

□ **7:21 «Keyin u sirtqə qoyup qoyuloqanda...»** — muxu yərdiki «sirtqə qoyup qoyux» degən ibarə 19-ayəttə: (hayat qaldurmasliki uqun) «**taxliwetix**» dəp tərjimə kılınıdu. Əmma Musaning ata-anisning bowəqə (Musaqə) bolqan barlik muamilisi, jümlidin «sirtqə qoyux»i iman-ixəng bilən boldi. «Ibr.» 11:23ni , «Mis.» 2-babni kərüng. «**Pirəwnning kizi uni sudin elip...»** — «Mis.» 2-babni kərüng. □ **7:23 «öz qerindaxliri bolqan Israillarning halioqə yetix...»** — grek tilida «öz qerindaxliri bolqan Israillarni yoqlax...». ■ **7:23** Mis. 2:11-15. ■ **7:27** Mat. 21:23; Ros. 7:35; 4:7. ■ **7:28** Mis. 2:14.

musapir bolup turup qaldi. U xu yərdə ikki oşul pərzənt kərđi.□

³⁰ Kırık yıl toxkandin keyin, Sinay teşining yenidiki qəldə, kəyüwatқан bir qatқallıқning ot yalkunida bir pərixte uningəa kəründi.

■ ³¹ Bu oşayibanə kərünüxnı kərgən Musa uningəa intayin həyran bolup qaldi; buning kandaқ ix ikənlikini biləy dəp yekınraq barəanda Pərwərdigarning awazi anglinip:

³² «Mən sening ata-bowiliringning Hudasi, yəni İbrahim, İshak wə Yakupning Hudasiurmən» dedi. Musa qorkunqta titrəp, qaraxkimu jür'ət kılalmidi.

■ ³³ Pərwərdigar uningəa yənə: — Ayioqingni seliwət; qünki sən turuwatқан yər muқəddəstur.

■ ³⁴ Mən dərəkikət Misirda turuwatқан həlkimning harliniwatқанlikini kərdüm, ularning nalə-pəryadlırini anglidim. Xunga mən ularni elip qıkkili qüxtüm. Əmdi barəin, mən seni Misiroğa əwətəy!» dedi.■

³⁵ Mana həliki kixilər: «Kim seni bizgə bax həm soraqı bolsun dəptu!?» dəp rət kıləan dəl muxu Musani, Huda uningəa qatқallıqta kərüngən pərixting kəli bilən İsrailarəa həm bax həm kutkuzoquqi boluxқа əwətti. ³⁶ Ənə xu Musa həlkəyə yetəkkilik

□ **7:29** «Musa bu səzni anglap qorkup, Misirdin kecip Midiyan zeminiəa berip,..» — uning qorkıdioanlikining səwəbi Misirlikning ɵltürülgənlikining axkarılanəanlıkı boluxı kerək. Lekin ahirda uning Misirni taxlap ketixi qorkunqtin əməs, bəlki imandin idi (yənə «Mis.» 2-babni, «İbr.» 11:27ni kərüng). ■ **7:30** Mis. 3:2 ■ **7:32** Mis. 3:6; Mat. 22:32; İbr. 11:16. ■ **7:33** Mis. 3:5, 7, 8, 10; Yə. 5:15. ■ **7:34** Mis. 3:2-10.

kilip, ularni *Misirdin* qikardi hëmdë Misir zeminida, Kizil dengizning boyida wë kirik yilni ötküzgän qëldë karamëtlërni wë möjizilik alamëtlërni kërsetti. □ ■ 37 Ənë xu Musa özi Israillaröqä: «Huda kërindaxliringlar arisidin manga ohxax bir pëyoqëmbërnï tiklëydu» degënidï. □ ■ 38 Qël-bayawandiki jamaëtkë hëmrah bolöqan, Sinay teöqida özigë söz kilöqan përixte bilën billë bolöqan, ata-bowilirimiz bilën billë bolöqan hëmrah dël ənë xu idi; hayatlik bëhx yëtküzidiöqan wëhiylërni bizgë yëtküzüx üqün köbul kilöquqi bolöqan dël ənë xu idi; ■ 39 xundak bolsimu, ata-bowilirimiz uningöqä itaët kilixni halimay, uni qëtkë këkip, kënglidë Misiröqä kaytixni arzu kildi; 40 xunga ular Hërunöqä: — «Bizgë yol baxlaydiöqan ilahlarnï yasap bërgin! Qünki bizni Misir zeminidin elip qikқан heliki Musaning nemë bolup këtkënlëkini bilëlmiduk» dedi. □ ■ 41 Xuning bilën xu

□ 7:36 «...xu Musa hëlkqë yetëkqilik kilip, ularni Misirdin qikardi hëmdë Misir zeminida, Kizil dengizning boyida wë kirik yilni ötküzgän qëldë karamëtlërni wë möjizilik alamëtlërni kërsetti» — bu iqlar «Misirdin qikix» hëm «Qël-bayawandiki sëpër»diki uluq temadur. ■ 7:36 Mis. 7; 8; 9; 10; 11; 13; 14; 16:1; Qan. 1:3. □ 7:37 «Huda kërindaxliringlar arisidin manga ohxax bir pëyoqëmbërnï tiklëydu» — «Qan.» 18:15. ■ 7:37 Qan. 18:15,18; Yh. 1:46; Ros. 3:22; Mat. 17:5. ■ 7:38 Mis. 19:3; Gal. 3:19.

□ 7:40 «xunga ular Hërunöqä...» — Hërun Musaning akisi. «xunga halayiq Hërunöqä: — «Bizgë yol baxlaydiöqan ilahlarnï yasap bërgin! Qünki bizni Misir zeminidin elip qikқан heliki Musaning nemë bolup këtkënlëkini bilëlmiduk» dedi» — bu wëqë Musa pëyoqëmbër Sinay teöqidin tehi qüxmigän waqıtta bolöqanidi («Mis.» 32-bab). ■ 7:40 Mis. 32:1,23.

künlärdä ular mozay xäklidä bir but yasap, bu məbudka atap kurbanlıq sundi. Xundak kılıp ular öz kolliri bilən yasioğan bir nərsini huxal-huramlıq bilən təbrikləxkə kirixti. ⁴² Ləkin Huda ulardin yüzini ərüp, ularni asmandiki yultuz qoxunlirioğa qokunuxka qoyup bərdi. Xuning bilən pəyoqəmbərləning muqəddəs yazmisida pütülgədək, *Huda ularni mundak əyiblidı: —*

«Silər qəl-bayawanda boləğan kirik yil jəryanida kıləğan kurbanlıq-hədiyələrini həkikətən Manga elip kəlgənmusilər, i Israil jəməti?

■ ⁴³ Bərħək, silər qokunux üqün yasioğan məbudlar, yəni «Molok»ning qediri həm butung boləğan «Rəmfan»ning yultuz bəlgisini kətürüp mangdinglar; əmdi Mən silərnı əsir kılıp Babildin yırakka sürgün kıldurimən». □ ■

⁴⁴ Ata-bowilirimiz qəldin kəzgən waqtida, «həküm-guwahlıq» qediri ularning otturısında tikləngənidi; u dəl Musoğa səz-kalam Yətküzgüqining buyruqinidək, kərsitilgən ərnek boyiqə yasaləğanidi. □ ■ ⁴⁵ Xu ibadət qedirini ata-bowilirimiz ilgiridikilərdinmu igidarqılıqioğa tapxurup, Yəxuaning

■ 7:42 Am. 5:25. □ 7:43 «... Bərħək, silər qokunux üqün yasioğan məbudlar, yəni «Molok»ning qediri həm butung boləğan «Rəmfan»ning yultuz bəlgisini kətürüp mangdinglar; əmdi Mən silərnı əsir kılıp Babildin yırakka sürgün kıldurimən» — «Am.» 5:25-27. ■ 7:43 Am. 5:26,27.

□ 7:44 ««həküm-guwahlıq» qediri» — yəni «ibadət qediri»; «Mis.» 16:34 wə izahətini kərüng. «u dəl Musoğa səz-kalam Yətküzgüqining buyruqinidək, kərsitilgən ərnek boyiqə yasaləğanidi» — «səz-kalam Yətküzgüqi» — Hudaning Əzi, əlwəttə. ■ 7:44 Mis. 25:40; İbr. 8:5.

yetəkqilikidə, Huda ularning aldidila qoşliqan əllərnin zeminlirini besiwaloqinida, uni bu yərgə elip kəlgən; qədir xundakla *padixah*, Dawutning zamanioiqə turqan. □ ■ 46 Dawut Hudaning xapaitigə erixip, Yaqupning Hudasi üqün bir muqim makan selixka ijazət sorioqan. □ ■ 47 Birak keyin, *Huda* üqün ibadəthana saloqan *Dawut əməs*, əməliyəttə Sulayman boldi. □ ■ 48 Həlbuki, Həmmidin Aliy Boloquqi insanning kolliri bilən yasioqan makanlarda turmaydu; huddi pəyoqəmbər mundak deginidək: —■

49 «Asmanlar Mening təhtim, Zemin bolsa ayaqliriməqa təhtipərdur, Əmdi Manga kəndak əy-imarət yasimakqisilər? Manga kəndak yər aramgaq bolalaydu?■

50 Bularning həmmisini Mening qolum yaratqan əməsmidi?»□ ■

□ 7:45 «**keyin Yəxuaning yetəkqilikidə...**» —Yəni Yəxua pəyoqəmbərnin yetəkqilikidə. ■ 7:45 Yə. 3:14. □ 7:46

«**Yaqupning Hudasi üqün bir muqim makan selixka ijazət sorioqan**» — grek tilida «Yaqupning Hudasi üqün bir muqim makan tepixka ijazət sorioqan» («2Sam.» 7-babni kəring).

■ 7:46 1Sam. 16:1; 2Sam. 7:2; 1Tar. 17:1; Zəb. 89:19-21; 132:5; Ros. 13:22. □ 7:47

«**Birak keyin, Huda üqün ibadəthana saloqan Dawut əməs, əməliyəttə Sulayman boldi**» — «1Pad.» 5-6-babni kəring. ■ 7:47 1Pad. 6:1; 1Tar. 17:12.

■ 7:48 1Pad. 8:27; Ros. 17:24. ■ 7:49 2Tar. 6:33; Yəx. 66:1, 2; Mat. 5:34; 23:22. □ 7:50

«**Asmanlar mening təhtim, zemin bolsa ayaqliriməqa təhtipərdur, əmdi Manga kəndak əy-imarət yasimakqisilər? Manga kəndak yər aramgaq bolalaydu? Bularning həmmisini Mening qolum yaratqan əməsmidi?**» — «Yəx.» 66:1-2.

■ 7:50 Yəx. 66:1-2; Yar. 1:4.

51 — Əy, boyni kattik, yüriki wə kuliği hətnisiz bolıqanlar! Silər Muxəddəs Roh bilən daim qarxilixisilər; silər ata-bowiliringlar nemə kılqan bolsa, xuni ohxax kiliwatisilər!

■ 52 Pəyqəmbərlərdin zadi kaysisiqə ata-bowiliringlar ziyankəxlik kılıp baqmıqan? Xundak kılıp ular «Həkkaniy Bolıquci»ning kelidıqanlıkini aldin jakarliqıquqılarni öltürüxkən. Əmdi u əzi hazır kəlgəndə, silər uningqə satk unluk kılıquci wə katil bolup qıktinglar, □

53 I silər Təwrat qanunini pərixtilərnıng əmri-tapılıqanliri bilən tapxuruwelip turup, uningqə əməl kılmiqıquqılar!»■

Istipanning qalma-kesək kılınixi

54 *Istipanning* bu səzlrini anglıqan *aliy kengəxmıdikilər* yürıkigə *hənjər* sanjilıqandək bolup, uningqə qıxlirini oququrlatti. 55 Lekin u bolsa Muxəddəs Rohqə tolıqan, kəzlrini kəkkə tikip, Hudaning julasini, xundakla uning ong yenida Əysaning turoqanlıkini kərüp, 56 — Qaranglar! Asmanlar eqilip, İnsan'oqlining Hudaning ong yenida turoqanlıkini kərüwatimən! — dedi.

57 Ular buningqə kulaklirini kolliri bilən etiwelip, awazini kattik kətürüp warkirixip

■ 7:51 Nəh. 9:16,17; Yər. 6:1. □ 7:52 «xundak kılıp ular «Həkkaniy Bolıquci»ning kelidıqanlıkini aldin jakarliqıquqılarni öltürüxkən. Əmdi u əzi hazır kəlgəndə, silər uningqə satk unluk kılıquci wə katil bolup qıktinglar,...» — «Həkkaniy Bolıquci» Əysani kərsitidu. ■ 7:53 Mis. 19:3; 24:3; Yh. 7:19; Gal. 3:19; İbr. 2:2.

birlikdə uningə qə yopurulup keliwidi, ⁵⁸ uni xəhərning sirtio qə ittirip qıqirip, qalma-kesək kılıxkə baxlıdi. *Uni ərz kıləjan guwahqılar uni qalma-kesək kılıxtin awwal qapanlirini Saul isimlik bir yaxning puti aldida qoyup qoyuxti.*

□ ■ ⁵⁹ Ular Istipanni qalma-kesək kıləjanida u:
— I Rəb Əysa, mening rohimni qəbul kıləjaysən!
— dəp nida kıldı.■

⁶⁰ Andin u tizlinip turup qəttik əwaz bilən:
— I Rəb, bu gunahning hesabini ulardin almiojaysən, — dedi. U bu səzni kılıp bolupla jan üzup uhlap kətti.■

8

Saulning etiqadqilarə qə ziyankəxlik kılıxi

¹ Istipanning əltürüluxini Saulmu kəllaytti. Xu kəndin baxlap, Yerusalemdiki jamaətkə qaritilojan dəhəxtlik ziyankəxlik qəzoqaldi. Rosullardin baxkə barlik jamaəttikilər Yəhədiyə wə Samariyəning hərqaysi yurtlirio qə tarkilip ketixti.■ ² Bəzi ihlasmən kixilər Istipanni dəpnə kılıp, uningə qəttik yio qə-zarlarni kətürüxti.■

□ **7:58** «*Uni ərz kıləjan guwahqılar uni qalma-kesək kılıxtin awwal qapanlirini Saul isimlik bir yaxning puti aldida qoyup qoyuxti*» — Təwrat qanuni boyiqə birsi əlümgə məhkum bolsa uningə ərz kıləjan guwahqılar birinqi bolup tax etixi kerək idi («Qan.» 17:7). ■ **7:58** 1Pad. 21:13; Luqə 4:29. ■ **7:59** Zəb. 31:5; Luqə 23:46. ■ **7:60** Mat. 5:44; Luqə 23:34; 1Kor. 4:12. ■ **8:1** Ros. 11:19; 22:20. ■ **8:2** Yar. 23:2; 50:10; 2Sam. 3:31

³ Lekin Saul jamaətkə wəyranqilik selip, öymü-öy ahturup, ər-ayaloğa karimay ularni sərəp qikip zindanoğa taxlidi.■

Hux həwəarning Samariyə əlkisigə yetip berixi

⁴ Əmdi tarkilip kətkənlər tarkaloğan yurtlarda kezip söz-kalamning hux həwirini jakarlidi.■

⁵ Ularning iqidin Filip bolsa Samariyəning məlum bir xəhərigə berip, yərlik kixilərgə Məsihni jakarlidi. ⁶ Top-top kixilər uni anglap həmdə u kərsətkən məjizilik alamətlərni kərüp,

bir jan bir dili bilən uning səzligə qulaq saldi. ⁷ Qünki napak rohlar bolsa, qaplixiwaloğan kixilərdin kattik warkiriöiniqə qikip kətti. Nuroqun paləq, tokurlarmu sakaytildi;■

⁸ zor xad-huramlik xu xəhərnə kəplidi.

⁹ U xəhərdə əsli jadugər-sehərgərlik bilən xuoqulliniwatkan Simon isimlik bir adəm bar idi; u xu yol bilən pütkül Samariyədikilərnə hang-tang kaldurup, özini kaltis zat kərsətməkqi bolup kəlgənidi. ■

¹⁰ Pekirdin tartip ambaloqə ularning həmmisi uningə ihlas kilip qaraytti wə «Hudaning uluq küq-kudriti mana xu!» deyixətti. ¹¹ Halayik uningə ihlas kilixi uning uzundin beri jadugər-sehərgərlik bilən ularni hang-tang kaldurup kəlgənlik tūpəylidin idi. ¹² Lekin əmdi Filip Hudaning padixahlığı wə Əysa Məsihning nami

■ **8:3** Ros. 9:1; 22:4; 26:9; 1Kor. 15:9; Gal. 1:13; 1Tim. 1:13.

■ **8:4** Mat. 10:23; Ros. 11:19.

■ **8:7** Mar. 16:17; Ros. 5:16; 16:18; 19:11. ■ **8:9** Ros. 13:6.

toʻqrisidiki hux həwərnı jakarlıoqinida ular uning səzlırigə ixəndi wə ərlər bolsun, ayallar bolsun qəməldürüxnı kəbul kıldı. ¹³ Simon əzimu ixəndi. U qəməldürülgən bolup, həmixə Filipning yenida yürdi həmdə *Filip* kərsitiwatқан məjizilik alamətlər wə kudrətlık ixlaroqa qarap, intayin həyran boldi.

¹⁴ Yerusalemdiki rosullar Samariyəliklərnıng Hudaning səzini kəbul kılınanlıqini anglap, Petrus bilən Yuhannani ularoqa əwətti; ¹⁵ ikkiylən u yərgə qüxüxi bilənla, ularni Mukəddəs Rohning ata kılınoquqisi bolsun dəp dua kıldı. ¹⁶ Qünki Mukəddəs Roh tehi ularning heqkaysisiyoqa qüxmigənidi; ular pəkət Rəb Əysaning nami bilən qəməldürülgənidi.

¹⁷ Petrus bilən Yuhanna ularning üstigə kolini təgküzüxi bilən, Mukəddəs Roh ularoqa ata kılindi. □ ■ ¹⁸ Lekin Simon Mukəddəs Rohning rosullarning kolini təgküzüp koyuxi bilən ata kılınoqanlıqini kərüp, ularoqa pul tənglöp:

¹⁹ — Bu küq-qudrəttin mangimu beringlarki, mənmu hərkimning üstigə kollirimni

□ **8:17** «**Petrus bilən Yuhanna ularning üstigə kolini təgküzüxi bilən, Mukəddəs Roh ularoqa ata kılindi**» — bu qong ix idi. Əslidə Yəhudiylar wə Samariyəliklər bir-birigə bək əq idi, heqkandaq bardi-kəldi kilmaytti. Samariyəliklər Mukəddəs Rohni kəbul kılıxi üqün Filip («yerim grek»)ning kolini əməs, bəlki sap ikki Yəhudiynıng kolini ularoqa təgküzüxini kəmtərlik bilən kəbul kılıxi kerək idi. Sap ikki Yəhudiymu hazır əzini təwən tutup, kollirini «napak Samariyəliklər»ning bexioqa koyuxi kerək. «Yuhanna» 4-bab, «Matta»ning «koxumqə səz»idiki 16:19 toʻqrułuk izahətimizni wə «Gal.» 3:28ni kərüng. ■ **8:17** Ros. 6:6; 13:3; 19:6; 1Tim. 4:14; 5:22; 2Tim. 1:6.

təgküzsem, uningəja Mukəddəs Roh ata kılinsun, — dedi.

²⁰ Lekin Petrus uningəja mundak jawab bərdi: — Hudaning bu iltipatini puləja setiwaləjili bolidu, dəp oyliəjining üqün, pulung sən bilən təng həlakətkə barsun! ■ ²¹ Sening bu ixta heq həssəng yaki nesiwəng yoktur! Qünki sening niyiting Huda aldida durus əməs! ²² Xunga, bu rəzillikingdin towa kılıp, Rəbtin, mumkin bolsa kənglümdiki bu niyitim kəqürüm kılınəjay, dəp ətün! ²³ Qünki sening aqqıq həsətkə tolup, həkkanıysizlikning asaritida ikənliking manga məlum.

²⁴ Simon ularəja:

— Mən üqün Rəbdin ətününglarki, silər eytkan ixlardin heqbiri beximəja kəlmigəy! — dedi.□

²⁵ Petrus bilən Yuhanna yənə xu yərdə agah-guwahlıq berip Rəbning səz-kalamini yətküzgəndin keyin, Samariyəning nuroqun yeza-kəntlirigə berip hux həwər yətküzgəq, Yerusaleməja qayıtip kətti.

Filip wə Efiopiyilik əməldar

²⁶ Xu wakıtta, Hudaning bir pərixtsisi Filipka: — Ornungdin turup jənubka qarap Yerusalemdin Gaza xəhirigə mangidioqan yol bilən mang! — dedi (xu yol qəldiki yoldur). ²⁷⁻²⁸ Xunga Filip ornidin turup yoloja qıkti. Wə

■ **8:20** Mat. 10:8. □ **8:24** «**Simon ularəja: — Mən üqün Rəbdin ətününglarki, silər eytkan ixlardin heqbiri beximəja kəlmigəy! — dedi**» — bəzi qədimki tarihiy hatirilər boyiqə, Simon keyin hux həwərgə əxəddiy düxmən bolup qıkkan.

mana, yolda Efiopiyə ayal padixahı Kandasning bir əməldari, pütkül həzinigə məs'ul Efiopiyəlik aqwat wəzir turatti. U Yerusalemoğa Hudağa ibadət kiləli barəanidi; hazır qaytix yolida özining jəng hərwisida olturup, Yəxaya pəyoğəmbərning yazmisini oquwatatti. ²⁹ Roh Filipka:

— Bu hərwining yenioğa berip uningğa yekinlaxkin, — dedi.□

³⁰ Filip yügürüp berip, *wəzirning* Yəxaya pəyoğəmbərning yazmisidin oquwatkanlirini anglap, uningdin:

— Okuwatkingizni qüxiniwatamsiz? — dəp soridi.

³¹ Wəzir uningğa:

— Biri manga qüxəndürüp bərmisə, mən kandaqmu qüxinələymən?! — dəp, Filipni hərwisioğa qikiş yenida olturuxka ötündi.

³² U okuwatkan yazma kismi bolsa:

«U goya boquzlxka yetiləp mengiloğan koydək boquzlxka elip mengildi,
Kırkişuqi aldida ün-tinsiz yatқан kəzidək, u zadila eşiş aqmidi. ³³ U horlinidu, u hək soraktin məhrum boldi,
Əmdi uning əwladini kimmu bayan kilalisun?!
Qünki həyati yər yüzidin elip ketildi».□ ■

□ **8:29 «Roh Filipka: ... — dedi»** — «Roh» — Mukəddəs Roh, əlwəttə. **«Bu hərwining yenioğa berip uningğa yekinlaxkin»** — grek tilida «Berip əzüngni bu hərwişə qoxkin». □ **8:33 «.... U horlinidu, u hək soraktin məhrum boldi, əmdi uning əwladini kimmu bayan kilalisun?! Qünki həyati yər yüzidin elip ketildi»** — «Yəx.» 53:7-8.

■ **8:33** Yəx. 53:7, 8.

34 Aqwat Filiptin:

— Dəp bərsingiz, pəyoʻləmbərnin bu səzi kingə qaritip eytiloqan? Əzigimu yaki baxqa birsigimu? — dəp soridi.

35 Filip aqzini eqip xu yazmining xu qismidin baxlap, uningqa Əysa toqrisidiki hux həwərnı jakarlap bərdi. □ ■ 36-37 Ular yolda ketiwetip, su bar bir yərgə kəlgəndə, aqwat:

— Mana bu yərdə su bar ikən. *Muxu yərdila qəməldürülüxümgə kəndəq tosaloqu bar?* — dedi.■

38 U hərəwini tohtitixni buyrudi. Filip wə aqwat ikkisi billə suqə qüxüp, uni qəməldürdi. 39 Ular sudin qiqkanda, Rəbning Rohi Filipni kətürüp elip kətti. Aqwat uni qayta kərmidi, əmma u xadlinip yolini dawamlaxturdi. 40 Filip bolsa Axdod xəhiridə pəyda boldi; u xu yurtni kezip, xu yərdin Kəysəriyə xəhirigə kəlgüqə bololan həmmə xəhərlərdə hux həwər jakarlidi.□

9

Saulning Əysaqə etikad qilixi

1 Əmma xu qaqqlar Saul hərə nəpısidə Rəbning muhlisliroqə tehiqə izqil kiroqinqilik təhditliri seliwatqan pəyt idi. U Bax kahinning aldioqə

□ **8:35 «uningqa Əysa toqrisidiki hux həwərnı jakarlap bərdi»** — grek tilida: «U uningqa Əysani hux həwər dəp jakarlap bərdi». ■ **8:35** Luqa 24:45. ■ **8:36-37** Ros. 10:47.

□ **8:40 «Filip bolsa Axdod xəhiridə pəyda boldi»** — «Axdod xəhiri» grek tilida «Azotus xəhiri».

berip, □ ■ 2 Dəməxk xəhīridiki sinagolaroqa təwsiyə hetı yezip berixni soridi. Xundak bolqanda, u Dəməxktə Məsih yolidikilərdin birərsini, məyli ər bolsun, ayal bolsun tepiwalsila, baqlap tutkun kilip, Yerusalemoqa elip kelixkə ruhsət bolatti. □

3 Saul yoloqa qikip, Dəməxk xəhīrigə yeqinlaxkanda, tuyuksiz asmandin küqlük bir nur qüxüp, uning ətrapini yorutuwətti. ■ 4 U yərgə yikildi wə əzigə:

— Saul, Saul! Manga nemixka ziyankəxlik kilisən? — degən bir awazni anglidi. □

5 — I Rəb, sən kimsən? — dəp soridi u.

Awaz: — Mən sən ziyankəxlik kiliwatkan

□ 9:1 «Saul hər nəpəsidə Rəbning muhlisliroqa tehiqə izqil kiroqinçilik təhditliri seliwatkan pəyt idi» — grek tilida «Saulning hər nəpəsliri Rəbning muhlisliroqa tehiqə izqil kiroqinçilik təhditliri bolup,...». ■ 9:1 Ros. 8:3; 22:4; 26:9; 1Kor. 15:9; Gal. 1:13; 1Tim. 1:13. □ 9:2 «Məsih yolidikilər»

— muxu yərdə grek tilida pəkət ««yol»dikilər» deyilidu (qünki etikadning pəkət birlə yoli bardur). «Dəməxk xəhīridiki sinagolaroqa təwsiyə hetı yezip berixni soridi. Xundak bolqanda, u Dəməxktə Məsih yolidikilərdin birərsini... tepiwalsila, baqlap tutkun kilip, Yerusalemoqa elip kelixkə ruhsət bolatti» — Saul tutmaqçi bolqanlar Məsihgə etikad kilqan Yəhudiylarla idi (uning Yəhudi əməslərdin Məsihkə etikad kilixidin heq həwiri bolmisa kerək). Dəməxktiki sinagolar Dəməxk xəhīrini baxqurmioqan, əlwəttə. Lekin xəhərdə Yəhudiylarning təsiri heli küqlük bolqaqka (23-ayətni kəring) Saul Yəhudi ixəngüqilərdi tutmaqçi bolsa, ularning yardimini yaki ruhsitini sorimisa bolmaytti. ■ 9:3 Ros. 22:6; 26:31; 1Kor. 15:8; 2Kor. 12:2.

□ 9:4 «Saul, Saul!» — adəmning ismini ikki qətim qaqirix bolsa rəbning uningə bolqan qongkur mehir-muħəbbitini wə əzigə tolimu əziz ikənlikini kərsitidu.

Əysadurmən. ■ ⁶ Ornungdin tur, xəhərgə kir, nemə qilixing kerəkliki sanga eytip berilidu» — dedi. ■

⁷ Uning bilən billə mangojan adəmlər awazni anglisimu, heqkimni kərəlmigəqkə, xu yərdə ün qikiralnay turupla qaldı. ■ ⁸ Saul yərdin turup, kəzlrini eqip qaridi, ləkin heq nərsini kərəlmidi. Həmrəhliri uni qolidin yetiləp Dəməxkə elip kirdi. ⁹ U üq künqiqə kəzi kərməs bolup nə yemidi nə iqmidi.

¹⁰ Dəməxktə Ananiyas isimlik məlum bir muhlis bar idi. Rəb uningə bir oqayibanə kərünüxtə kərünüp uni:

— Ananiyas! — dəp qakirdi.

— Mana mən, i Rəb, — dəp jawab bərdi u.

¹¹ Rəb uningə:

— Sən dərhal «Tüz» dəp atalojan koqioja berip, Yəhudaninğ öyidin Tarsusluk Saul isimlik birini sorap tap; qünki mana, u dua-tilawət qiliwatidu. ■ ¹² U dua qiliwatkinida, oqayibanə kərünüxtə Ananiyas isimlik bir kixining kəlip, kəzini kəridiojan qilix üqün üstigə qolini təgküzgənlikini kərdi, — dedi.

¹³ Ananiyas:

— I Rəb, mən bu adəmning həwirini nuroqun kixilərdin anglidim, u Yerusalemdiki mukəddəs bəndiliringgə xunqə kəp ziyən-zəhmət

■ 9:5 Ros. 5:39. ■ 9:6 Luqa 3:10; Ros. 2:37; 16:30. ■ 9:7 Dan. 10:7. ■ 9:11 Ros. 21:39; 22:3.

yatküzgən! □ ■ 14 Həzir u muxu yərdə naminqə nida kıləanlarning həmmisini tutup baqlax üqün bax kahinlardin həkük aptu — dedi.

15 Lekin Rəb uninqə:

— Bariwər! Qünki u namimni əlləning wə ularning padixahlirining həm Israillarning aldida ayan kılax üqün özümgə alahidə tallıqan bir əswabtur. □ ■ 16 Qünki mən uninqə namim üqün qanqilik azab-okubətləni tartixin- ing muqərrər ikənlikini ayan kılınən, — dedi. ■

17 Buning bilən Ananiyas berip, xu öygə kirdi; u qollirini Saulning üstigə təgküzüp uninqə:

— Qerindax Saul, Rəb, yəni bu yərgə keliwatqan yolungda sanga kərüngən Əysa, kəzliringni kərələydiqan bolsun dəp wə sening Muqəddəs Rohqa tolduruluxung üqün meni xəhsən əzi əwətti, — dewidi, ■ 18 Saulning kəzlidiridin huddi belik qasirikidək boləqan bir nərsilər qüxüp, kəzliri eqilip kərələydiqan boldi. U orni-

□ 9:13 «u Yerusalemdeki muqəddəs bəndiliringgə xungə kəp ziyən-zəhmət yatküzgən!» — Injilda «muqəddəs bəndilər» degən ibarə kəp yərlərdə ixlilitgən. U grekqida «muqəddəslər» dəp ipadilinidu. «Təbirlər»də eytkinimizdək, «muqəddəs» degən söz «Hudaqə ataləqan», «Hudaqə has», «Hudaqə məhsus ayrıləqan» degən mənini bildüridu. ■ 9:13 Ros. 9:1; 1Kor. 15:9; Gal. 1:13; 1Tim. 1:13. □ 9:15 «... u namimni əlləning wə ularning padixahlirining həm Israillarning aldida ayan kılax üqün...» — grek tilida «... u namimni əlləning wə ularning padixahlirining həm Israillarning aldida kətürəx üqün...». «Əllər» — yat əllər, Yəhudiy əməslər. ■ 9:15 Ros. 13:2; 22:21; Rim. 1:1; Gal. 1:15; 2:8; Əf. 3:8; 1Tim. 2:7; 2Tim. 1:1. ■ 9:16 Ros. 21:11; 2Kor. 11:23. ■ 9:17 Ros. 22:12.

din turup, qemüldürüxni qobul kildi. ¹⁹ U oʻizalanoʻandin keyin, kuwwätlinip maqduroʻa kirdi.

Saulning Dämæxktæ hux hæwær jakarlix

²⁰ Saul Dämæxktiki muhlislarning yenida birnæqqæ kün turdi wæ waqitni ötküzmay sinagoglaroʻa kirip, «U kixi Hudaning Ooʻqidur» dæp æysani jakarlaxka baxlidi. ²¹ Uni angliolanlar sözliridin intayin hæyran boluxup: — Bu adæm Yerusalemda bu namoʻa nida kilouqilarni kattik wæyran kiloʻan heliki adæm æmæsmu? Bu yærgimu muxundaklarni baolap bax kahinlaroʻa tutup berix mæksitidæ kælgænmidu? — deyixti.

²² Lekin Saulning kayil kilix küqi baroʻanseri exip, æysaning Mæsih ikænlikini ispatlap Dämæxktiki Yæhudiylarni parakændiqilikkæ qæmdürdi. □

²³ Kæp künlærdin keyin, Yæhudiylar Saulni yokatmakka kæst kilmaqci boldi. ²⁴ Lekin Saul ularning suyikæstidin hæwær tapti; uni tutup öltürüx üqün ular keqæ-kündüz xæhærnig qowuklirida paylap yürdi. ■ ²⁵ Lekin muhlislar bir küni keqidæ uni qong sewætkæ olturoquzup, sepil *kamaridin* qüxürdi. □ ■

□ **9:22** «**Saulning kayil kilix küqi baroʻanseri exip...**» — yaki, «Saul baroʻanseri küqlændürülüp,...». «**Dämæxktiki Yæhudiylarni parakændiqilikkæ qæmdürdi**» — yaki «Dämæxktiki Yæhudiylarni buni ræt kilixka amalsiz qaldurdi».

■ **9:24** 2Kor. 11:32. □ **9:25** «**uni ... sepil kamaridin qüxürdi**» — yaki, «uni... küngüridin qüxürdi». «2Kor.» 11:33nimu kærüng. ■ **9:25** Yæ. 2:15; 1Sam. 19:12.

Saul Yerusalemda

²⁶ Saul Yerusalemoğa yetip berip, u yərdiki muhlislaroğa qoxulmaqçi boldi, lekin ularning həmmisi uning muhlis ikənlikigə ixənməy, uningdin qorqti. ■ ²⁷ Birəq Barnabas uni elip berip, rosullar bilən kərüxtürdi. U ularoğa Saulning Dəməxkning yolida Rəbni qandaq kərgənlikini, Rəbningmu uningoğa gəp qiloğanlikini qüxəndürdi wə uning Dəməxktə Əysaning namida qandaq jür'ətlik bilən səz-kalam yətküzgənlikini ukturdi. ■ ²⁸ Buning bilən, Saul Yerusalemda rosullar bilən billə oquq-axkarə yürüp, yürəklik həlda Rəbning namida səz-kalam yətküzətti. □ ²⁹ U yənə grekqə səzlixidiloğan Yəhudiylar bilənmu səzlixip munazirlixətti; nətijisi, ular uningoğa kəst qilməqçi boldi. ³⁰ Kərindaxlar bu ixtin həwər tepip, uni Kəysəriyə xəhirigə elip berip, andin u yərdin Tarsus degən xəhərgə yoloğa saldi.

³¹ U qaoqda, pütkül Yəhudiyə, Galiliyə wə Samariyədiki jamaətlər *bir məzgil* tinqlikka erixip, *etiqadta* quruldi; Rəbning qorkunqida mengip, Mukəddəs Rohning rioqbat-təsəllisi bilən ularning sanlirimu baroqanseri kəpəyməktə idi.□

Petrus Lidda wə Yoppa xəhərliridə yaratқан

■ **9:26** Ros. 22:17. ■ **9:27** Ros. 11:25. □ **9:28** «Saul Yerusalemda rosullar bilən billə oquq-axkarə yürüp...» — grek tilida «Saul Yerusalemda rosullar bilən billə kirip-qikip...». □ **9:31** «u qaoqda...» — baxқа birhil tərjimisi: «xuning bilən...» yaki «xunga...».

məjizilər

³² Xu waqitlarda xundak boldiki, Petrus hərəkəysi jaylarni arilap yürgəndə, Lidda xəhridiki muqəddəs bəndilərnimu yoqlaxqa qūxti. ³³ U yərdə u Əneyas isimlik bir adəmnı uqratti. Bu adəm paləq bolup, orun tutup yatkili səkkiz yil boləqanikən. □ ³⁴ Petrus uningə: — Əneyas, Əysa, yəni Məsih boləquqi seni sakaytidu. Ornungdin turup, palisingni yiqixtur! — dedi.

U dərhal ornidin turdi. ³⁵ Əneyasni kərgən Lidda xəhridiki wə Xaron rayonidikilərnıng həmmisi towa kılıp Rəbgə baqlandi. □

³⁶ Yoppa xəhridə bolsa Tabita isimlik bir ayal muhlis bar idi (uning ismi grekqıdə «Dorkas» idi). U hərdaim yahxi əməllər wə həyr-sahawətlik ixlarəqa berilətti. □ ³⁷ Xu künlərdə xundak boldiki, u kesəl bolup, əlüp kətti. Kixilər jəsətni yuyup, üstünki kəwəttiki bir əygə yatkuzup koydi. ³⁸ Yoppa xəhiri Lidda xəhriyə yəqin boləqəqqa, Yoppadiki muhlislar Petrusning Liddada ikənlikini anglap, uning aldıəqa ikki adəm əwətti. Ular: «Həyal bolmay yenimizəqa kəlsəng!» — dəp yelindi. ³⁹ Petrus ornidin turup ular bilən billə Yoppaəqa bardı. Yoppaəqa yetip kelixi bilən ular uni

□ **9:33 «orun tutup...»** — grek tilida «palas tutup...». □ **9:35 «...Xaron rayonidikilərnıng həmmisi towa kılıp Rəbgə baqlandi»** — grek tilida «Xaron rayonidikilərnıng həmmisi (əz yolidin) burulup Rəbgə baqlandi». □ **9:36 «Yoppa xəhiri»** — grek tilida ismi «Yoppa». Həzirki ismi «Jaffa» yaki «Hayfa». **«...Tabita...Dorkas...»** — «Tabita» ibraniy tilida, «Dorkas» grek tilida «jərgən» degən mənədə.

üstünki kəwəttiki öygə baxlap qıktı. Barlıq tul ayallar Petrusning ətrafıoğa olixip, yioğazar kılıxip uningəoğa Dorkasning ular bilən billə boləqan wəktidə əzlırigə tikip bərgən kənglək-kiyimlirini kərsitixti.

⁴⁰ Lekin Petrus həmməylənni qikiriwetip, tizlinip olturup dua kildi. Andin u jəsətkə qarap: — Tabita, ornungdin tur! — dedi.

Tabita kəzini eqip, Petrusni kərüp, ornida olturdi.

⁴¹ Petrus uningəoğa kəlini uzitip uni yələp turoquzdi wə mukəddəs bəndilər bilən tul ayallarni qakirip, Dorkasni ularəoğa tirik tapxurup bərdi. ⁴² Bu həwər pütkül Yoppaoğa tarkilip, nuroqun kixilər Rəbgə etikad kildi. □

⁴³ Xundak boldiki, Petrus Yoppada Simon isimlik bir kənqining öyidə uzun künlər turdi.

10

Rimlik yüzbexioğa pərixtning kərünüxi

¹ Kəysəriyə xəhıridə Korniliy isimlik bir adəm bolup, u *Rim* kəxunidikı «İtaliyəliklər» kışmining yüzbexi idi. ² U ihlasmən adəm bolup, əzi wə pütkül öyidikiliri Hudadin kərkətti. U mərdlik bilən namratlarəoğa həyr-sahawət kılıp,

□ **9:42 «Bu həwər pütkül Yoppaoğa tarkilip...»** — muxu yərdə «Yoppa» Yoppa (Jaffa) xəhıriining ətrapidikı pütkül yərləni kərsətsə kərək. (həzirki ismi «Hayfa»).

daim Hudaqqa dua-tilawət qilatti. □ ³ Bir küni qüxtin keyin saət üqlərdə, u qayibanə bir körünüxtə Hudaning bir pərixtisining özining yeniqə kəlgənlikini oquq kərdi. Pərixte uni:

— Korniliy! — dəp qaqirdi. □

⁴ Korniliy uningqə kəzlrini tikip qattiq qəqüp: — Təksir, nemə ix? — dəp soridi.

Pərixte uningqə:

— Sening dualiring wə həyr-sahawətlik ixliring Huda aldiqə əslətmə qurbanliqtək berip yətti.

⁵ Əmdi sən Yoppaqa adəm əwətip, Petrus dəpmu atilidiqan Simon isimlik adəmni qaqirtip kəl.

⁶ U Simon isimlik bir kənqining öyidə mehman bolup turuwatidu. Simonning öyi dengiz boyida, — dedi.

⁷ Uningqə səzligən pərixte kətkəndin keyin, Korniliy öydiki hizmətqilərdin ikkini wə daim yenida turup hizmət kiloquqilar iqidiki ih-lasmən bir ləxkərnə qaqirdi. ⁸ Barliq ixlarni qüxəndürgəndin keyin, ularni Yoppaqa əwətti.

Hudaning Petrusqa wəhiy berixi

⁹ Ətisi ular səpər kilip xəhərgə yeqinlaxqanda, qüx waqti bolup, Petrus dua kilix üqün əgzigə

□ **10:2** « *Korniliy* ihlasmən adəm bolup, əzi wə pütkül öyidikiliri Hudadin qorqatti...» — Korniliy bəlkim sinagogqa katnaxqan «Hudadin qorqquqi» dəp atalqan yat əlliklərdin biri idi. Gərqə Yəhudiylarning rimliklərqə huxi bolmisimu, u etikadi tüpəylidin Yəhudiylar namratlarqə xundəq həyrlik ixlarni qilatti. □ **10:3** «**qüxtin keyin saət üqlərdə**» — Qanaan (Pələstin) waqti bilən «saət toqquzlarda».

qikti. □ ■ ¹⁰ Uning korsiki eqip ketip, bir nersə yəy dedi. Birak ular oiza tayarlawatkanda, oayibanə bir alamət Petrusni oruwaldi. ¹¹ U asman eqilip, tət burjikidin baqlanəjan halda yər yüzigə qüxürülüwatkan kəng dastihandək bir nərsini kərđi. ¹² Dastihanda hərhil tət putluk haywanlar, yər beqirliuquqilar, asmandiki uqarqanatlar mu bar idi. ¹³ Uningəja bir awaz anglandi: —

«Ornungdin tur, Petrus, ulardin soyup yə!»

¹⁴ — Yak, Rəb, hərgiz bolmaydu! Mən heqqaqan heqkandək napak yaki haram nərsini yegən əməsmən! — dedi Petrus. □ ■

¹⁵ Awaz ikkinqi ketim kelip uningəja:

— Huda halal dəp pakliəjanni sən haram demə!
— deyildi. ■

¹⁶ Bu ix üq ketim yüz berip, andin dastihandək boləjan xu nersə dərhal asmanəja elip qikip ketildi.

¹⁷ Petrus kərgən oayibanə alamətning mənisi toqrisida qaymuqup turoqanda, mana Korniliy əwətkən kixilər Simonning əyini tepip, dər waza aldida turatti.

¹⁸ Ular birsini qakirip, uningdin Petrus dəpmu atilidəjan Simon degən birsu bu yərdə turamdu?

□ **10:9 «qüx wakti»** — ibraniylarning wakti bilən «saət altidə».

■ **10:9** 2Pad. 4:33; Mat. 6:6.

□ **10:14 «Yak, Rəb, hərgiz bolmaydu! Mən heqqaqan heqkandək napak yaki haram nərsini yegən əməsmən!»** — dastihandiki hərhil haywanlar iqidə Təwrat qanuni haram dəp bekitkən nuroqun janiwarlar bolsa kerək idi. ■ **10:14** Law. 11:4; Qan. 14:7. ■ **10:15** Mat. 15:11; Rim. 14:17,20; 1Tim. 4:4; Tit. 1:15.

— dəp soridi. □

¹⁹ Petrus tehiqə xu oʻayibanə alamətning mənisi üstidə oyliniwatqanda, Roh uningoa:

— Mana, seni üq adəm izdəp kəldi. □

²⁰ Ornungdin tur, pəskə qūx, heq ikkilənməy ular bilən billə baroʻin. Qünki ularni əwətküqi Mən! — dedi.

²¹ Petrus pəskə qūxüp, heliki adəmlərgə:

— Silər izdigən kixi mana mən bolimən. Bu yərgə kelix səwəbinglar nemikin? — dedi.

²² Ular jawabən: — Həkkaniy bir adəm, Hudadin qorkidioʻan, xundakla pütkül Yəhudiyy həlki təripligən Korniliy isimlik rimlik yūzbehi mukəddəs bir pərixtə təripidin sizni öyigə qakirtip, sizdin səz-kalam anglaxka əmr kilinoʻan! — dedi.

²³ Xunga Petrus ularni öygə təkliq kilip, qondurup mehman kildi.

Ətisi ornidin turup u ular bilən billə yoloʻa qikti. Yoppadiki kerindaxlardin bəziliri ularoʻa həmrah bolup mangdi. ²⁴ Ikkinqi küni, ular Kəysəriyəgə yetip bardi. Əmdi Korniliy tuoʻkanliri wə yekin yar-buradərlirini öyigə qakirip, Petruslarni təkəkəzarlik bilən kütüp tu-

□ **10:18** «Ular , yəni Korniliy əwətkən kixilər birsini qakirip, uningdin Petrus dəpmu atilidioʻan Simon degən birsi bu yərdə turamdu? — dəp soridi» — 18-21-ayətlərdin qarioʻanda, dəsleptə heqkim muxu adəmləning soaliʻoʻa jawab bərmidi. Yəhudiyy kerindaxlar dərwezining sirtida birnəqqə rimliklarning, jümlidin bir rimlik əskərning Petrus toʻqruluk sorawatqanlikini kərip, bəlkim jawab berixtin birʻaz qorqқан boluxi mumkin idi. □ **10:19** «**Mana, Roh uningoa: — Mana, seni üq adəm izdəp kəldi... dedi**» — «Roh» muxu yərdə Hudaning Mukəddəs Rohi.

ratti. ²⁵ Petrus oʻygə kirgəndə, Korniliy aldioʻa qikip, ayioʻioʻa oʻzini etip səjdə kildi. ²⁶ Lekin Petrus *dərḥal* uni yələp turoʻuzup:

— Ornungdin turoʻin! Mənmu bir insan, halas! — dedi.■

²⁷ U Korniliy bilən gəp kילוʻaq oʻygə kiriwidi, oʻyning iqigə yioʻiləʻan top-top adəmlərnı kərdi.

²⁸ U ularoʻa:

— Silərgə məlumki, biz Yəhudiylarning yat əllıklərdin birsi bilən bardi-kəldi kılıxi yaki oʻylirigə kirixi Təwrat qanun-əkidilirimizgə hilap. Lekin Huda manga heqkandə adəmnı napak yaki haram deməslıkim kerəklıkını ayan kildi. ■

²⁹ Xuning üqün silər adəm əwətip meni qakıroʻanda, heq rət kilmay aldınglaroʻa kəldim. Əmdi soray, meni nemə dəp qakırdınglar? — dedi.

³⁰ Korniliy mundə dedi:

— Tət künning aldida bügünki muxu waqıtkiqə roza tutkanidim; saət üqlərdə mən oʻydə dua kiliwatattim. Tuyuksız kiyimliridin nur qaknap turidıʻan bir adəm aldımda pəyda bolup oʻrə turdi: □ ³¹ «Korniliy! Duaying ijabət kılındı wə həyr-sahawətlik ixliring Huda aldioʻa əslətmə qurbanlıktək yətti. ■ ³² Xunga Yoppaʻoʻa adəm əwətip, Petrus dəpmu atilidıʻan Simon isimlik adəmnı qakırtip kəl. U dengiz boyıda olturəkluk Simon isimlik bir kənqining oʻyidə

■ **10:26** Ros. 14:14; Wəḥ. 19:10; 22:9.

■ **10:28** Mis. 23:32; 34:15; Qan. 7:2; Yḥ. 4:9; 18:28; Ros. 11:3; 15:8; Əf. 3:6. □ **10:30** «saət üqlərdə» — ıbraniylarning waqti bilən «saət tokkuzlarda». Bəzi kona kəqümilərdə «roza tuttum» degən

səzlər tepilmaydu. ■ **10:31** Mat. 28:3; Mar. 16:5; Luqa 24:4.

mehman bolup turuwatidu» dedi. ³³ Xuning üqün, dərhal özlirini qakirip kelixkə adəm əwətkənidim. Özliri külbəmgə kelip yahxi kildila! Əmdi biz həmməylən Huda özlirigə əmr kıləjan barlıq sözlərnı anglax üqün Hudaning aldida hazır turuwatimiz.

Huda yat əllərgimu nijat ata kılıdu

³⁴⁻³⁵ Petrus aqzini eqip mundaq dedi:

— Bərħək, mən Hudani heqkəndə adəmgə yüz-hatirə kılmaıdu, dəp qūxinip yəttim; bəlki hər əldin boləjanlar iqidə Uningdin kərkidəjan wə həkkanıyət yūrgüzidəjan kixi bolsila, Uning aldida məkbuldur. ■ ³⁶ Huda İsrail həkigə yətküzgən səz-kalam, yəni Əysa Məsiħ arkilik (u pütkül məwjudalarə Rəbdur) inək-jatırjəmlik jakarlanəjan hux həwər silərgə məluməu; ■ ³⁷⁻³⁸ Siləningmu Yəhya *pəyqəmbər* qəmüldürux qakirikini yətküzgəndin tartip, Galiliyədin baxlap pütkül Yəhudıyə zeminlirida Nasarətlik Əysa toqruluk guwahlıktin — yəni Hudaning kəndə kılıp uni Mukəddəs Roh wə küq-kudrət bilən məsihligənliki, xuning bilən u həmmə yərnı kezip, yahxi əməllərnı kılıp, İblisning ilkidə boləjanlarning həmmisini sakaytkanlikidin həwiringlar bardur. Qünki Huda uning bilən billə idi. ■ ³⁹ Bizmu uning həm Yəhudıylarning

■ **10:34-35** Qan. 10:17; 2Tar. 19:7; Ayup 34:19; Rim. 2:11; Gal. 2:6; Əf. 6:9; Kol. 3:25; 1Pet. 1:17. ■ **10:36** Yəx. 9:5; 52:7; Yh. 16:33; Rim. 5:1; Kol. 1:20. ■ **10:37-38** Yəx. 8:23; 9:1; Mat. 4:12; Mar. 1:14,38, 39; Luqa 4:14; Zəb. 45:7; Yəx. 61:1; Luqa 4:18.

zeminida həm Yerusalemda qilolan pütün  m llirining guwahqiliri. Ular uni yaolraqqa esixi bil nmu  lt rdi. □ 40-41 Birak  qinqi k ni, Huda uni kayta tirild r p namayan kildi. Birak h mm  kixilerg   m s, p k t Huda  zi aldi bil n tallolan guwahqilar, y ni u  l mdin tirilg ndin keyin uning bil n h mdastihan bololan bizlarning arimizda namayan kildi. □ ■ 42 U bizg  h lk k  hux h w r y tk z xn  w   zining Huda t ripidin tirikl r w   lg nlarning sorakqisi kilinip t yinleng qi ik nlikini jakarlaxni  mr kildi. ■ 43 Barlik p yo amb rl r uningol  guwahlik beriduki, h rkim uningol  etikad qilolan bolsa uning nami arkilik gunahliiri k q r m kilinidu. ■

44 Petrus tehi bu s zl rni kiliwatqanda, Mu edd s Roh s z-kalamni anglawatqan h mm  kixig  q xti. ■ 45 Petrus bil n bill  k lg n h tnilik bololan ix ng qil rning h rbiri Mu edd s Rohning yat  ll rdikilergimu ata kilinip t k lg nlikini k r p b k h yran boluxti. □ 46 Q nki ularning *karam t namalum* tillarda

□ **10:39 «Y hudiylarning zemini»** — Y hudiya. «**ular uni yaolraqqa esip  lt rdi**» — grek tilida «ular uni d r ht  esip  lt rdi». □ **10:40-41 «... uning bil n h mdastihan bololan bizl r...»** — grek tilida «...uning bil n yeg n w  iqk n bizl r...».

■ **10:40-41** Mar. 16:14; Lu a 24:34; Yh. 20:19; Ros. 2:24; 1Kor. 15:5. ■ **10:42** Mat. 28:19; Mar. 16:15; Yh. 15:16; Ros. 17:31. ■ **10:43** Yar. 3:15; 22:18; 26:4; 49:10;  an. 18:15; Z b. 132:11; Y x. 4:2; 7:14; 9:5; 40:10; Y r. 23:5; 33:14;  z. 34:23; 37:24; Dan. 9:24; Mik. 7:20; Ros. 15:9. ■ **10:44** Ros. 8:17. □ **10:45 «h tnilik bololan ix ng qil r»** — (Yoppadin k lg n) Y hudiylarni kərsitidu. «**yat  ll rdikilerg **» — demək, Yəhudiya  m slerg .

sözlixip Hudani uluqliqanlikini anglidi. Xunga Petrus:■

⁴⁷ — Muxu kixilər bizgə ohxax Mukəddəs Rohni qobul qiləuqi boləan bolsa, kim ularning suəa qəməldürüxnü qobul qilixini tosalisun?! — dedi.■

⁴⁸ Xuning bilən u ularning Rəbning namida qəməldürülüxini buyrudi. Andin ular Petrusning ular bilən birnəqqə kün turuxini ətündi.

11

Petrusning «yat əlliklər»ning qəməldürülüxini aqlixi

¹ Rosullar wə pütkül Yəhüdiyədiki baxқа kərindaxlar yat əlliklərnıngmu Hudaning söz-kalamini qobul qiləanlikini anglidi. ² Xunga, Petrus Yerusalemoğa qaytkanda, hətnilik boləan *ixəngüqilər* uni əyibkə buyrup: □

³ — Sən hətnə kilinmiəan adəmlərnıng əyidə mehman bolup, ular bilən həmdastihan boldung?! — dedi.■

⁴ Birəq Petrus pütün ixni baxtin-ahiriəiqə ularəa bir-birləp qüxəndürüp ⁵ mundaq dedi: — Yoppa xəhiridə dua kiliwatqinimda, əayibanə kərünüx meni oriwelip, bir alamətni kərdüm. Kəng dastihandək bir nərsə tət

■ **10:46** Mar. 16:17; Ros. 2:4. ■ **10:47** Ros. 8:36; 11:17. □ **11:2** «Yerusalemoğa qaytkanda» — grek tilida «Yerusalemoğa qıkkanda». ■ **11:3** Mis. 23:32; 34:15; Qan. 7:2; Yh. 18:28.

burjikidin baqlanqlan halda asmandin quxup, mening yenimda tohtidi. ■ ⁶ Uningqla kez tikip qarislam, iqida herhil tet putluk haywanlar, yawayi haywanatlar, yer beqirliqluqlar, asmandiki uqar-qanatlar mu bar ikqn. ⁷ Andin: «Ornungdin tur Petrus, ulardin soyup ye!» degqn bir awazni anglidim. ⁸ Men: «Yaq Rab, hergiz bolmaydu! Men heqqaqan herkandaq napak yaki haram nersini aqlzimoqla aloqn amasmqn!» dedim. ■ ⁹ Biraq manga yene: «Huda halal dep pakliqlan nersini sen haram deme!» degqn awaz anglandi. ¹⁰ Bu ix uq ketim xundaq tekrarlqip, ahir bularning hemmisi asmanqla kaytidin tartip ketildi. ¹¹ Mana del xu qaqla, Qaysariyedinq meni qakirixqa awatqlgen uq kixi men turoqn oyninq aldiqla keldi. ¹² Mukeddas Roh meni heq ikkilanmey ular bilen billa berixqa buyrudi. Muxu alte qerindax mu men bilen billa bardiq. *Qaysariyega yetip kelip*, heliki adamninq oygqa kirduq. □ ■ ¹³ Bu kixi bizqa ezinqing oyida payda bolup turoqn bir perixtini qandaq kerganliqlini eytti. Perixte uningqla: «sen Yoppaqla adam awatip, Petrus dep mu atilidiqlan Simon isimlik bir adamninq qakirtip kel, ¹⁴ u sanga seni we putkul ailengge nijatliq yetkuzidiqlan bir hawer ni eytip

■ **11:5** Ros. 10:9. ■ **11:8** Law. 11:4; Qan. 14:7.

□ **11:12** «**heq ikkilanmey ular bilen billa berix...**» — yaki «(Yehudiy yaki Yehudiy amaslarni) heq ayrimay ular bilen billa berix...». «**muxu alte qerindax**» — xubhisizki Yoppa xahiridin kalgqn alte qerindaxning xu qaqla Petrusning hamrahliqlida boluqlanliqlini kersitidu. ■ **11:12** Ros. 10:19; 15:7.

beridu» degənikən. □

¹⁵ Mən gəpni baxliqinimda, Mukəddəs Roh huddi baxta bizning üstimizgə qüxkinidək, ularoqimu qüxti. □

¹⁶ Xu qaoqda, Rəbning səz-kalamini, yəni: «Yəhya kixilərnı suoqa qəmüldürgən, lekin silər bolsanglar Mukəddəs Rohqa qəmüldürüsilər» deginini esimgə aldim.

■ ¹⁷ Xunga, əgər Huda əmdi muxularoqa biz Rəb Əysa Məsihkə etiqad qiləqinimizdin keyin bizgə bərgən iltipatkə ohxax iltipat ata qiləqan bolsa, Hudani tosaloqudək mən zadi kim idim?■

¹⁸ Ular bu səzlərnı angliqanda, əyibləxtin tohtap, Hudaqa mədhiyə oqup:

— Bərħək, Huda əllərgimu həyatliqqa elip baridoqan towa qilixni nesip kiliptu! — deyixti.

Antakya xəhiridiki etiqadqilar

¹⁹ U qaoqda, Istipanning ixi bilən ziyankəxlikkə uqrap hərəkaysi jaylaroqa tarkilip kətkənlər Fənikiyə rayoni, Sıprus arili wə Antakya xəhiri qatarliq jaylaroqıqə yetip berip, bu jaylarda səz-

□ **11:14** «u sanga seni wə pütkül ailənggə nijatliq yətküzidoqan bir həwərnı eytip beridu» degənikən» — grek tilida «u sanga seni wə pütkül ailənggə qutkuzux wasitə boləqan birnəqəqə səzlərnı eytip beridu». □ **11:15** «**Mukəddəs Roh huddi baxta bizning üstimizgə qüxkinidək**» — ro-

sul Petrusning «baxta» degən səzidin enıqqı, u wə baxqa etiqadqilaroqa nisbətən Mukəddəs Rohning əzlırigə kəlgənliki toluq bir yengı baxlinıx boləqanıdı. ■ **11:16** Yəx. 44:3; Yo. 2:28-29; Mat. 3:11; Mar. 1:8; Luqa 3:16; Yħ. 1:26; Ros. 1:5; 2:4;

19:4. ■ **11:17** Ros. 15:9.

kalamni pəkət Yəhudiylarəqila yətküzətti. □ ■

²⁰ Lekin ulardin Siprus arili wə Kurini xəhiridin kəlgən bəzilər Antakya xəhirigə barəqanda, Rəb Əysaning hux həwirini Greklərgimu yətküzdi.

□ ²¹ Rəbning qəli ular bilən billə bolup, tolimu nuroqun kixilər ixinip towa qilip Rəbgə baqlandi. □ ■

²² Bu həwər Yerusalemdiki jamaətning kulikioqa yetip kəldi. Xuning bilən ular Barnabasni Antakyaəqiqə arilap ətüxkə əwətti. □ ²³ Barnabas yetip berip, Hudaning mehİR-xəpkitini kərüp, huxal boldi. U ularning həmmisini jandilidin kət'iylik bilən Rəbgə qing baqlinixka riqbətləndürdi. □ ■ ²⁴ Qünki u Muqəddəs Rohka wə iman-ixənqkə tolduruləqan bolup, yahxi bir adəm idi. Xuning bilən zor bir top

□ **11:19 «ziyankəxlikkə uqrap...»** — grek tilida «az-ab-oqubətlərgə uqrap...». **«Siprus arili wə Antakya xəhiri qatarlik jaylar...»** — bu Antakya «Suriyədiki Antakya» idi.

■ **11:19** Ros. 8:1, 4. □ **11:20 «.. Rəb Əysaning**

hux həwirini Greklərgimu yətküzdi» — «Grekler» «Yəhudi əməslər» idi, əlwəttə. □ **11:21 «...towa qilip Rəbgə**

baqlandi» — grek tilida «... («öz yolidin») burulup Rəbgə baqlandi». ■ **11:21** Ros. 2:47; 5:14. □ **11:22 «... Xuning**

bilən ular Barnabasni Antakyaəqiqə arilap ətüxkə əwətti» — məqsiti bəlkim, əhwalni bilip beqip, həqiqiy etikadqilar bolsa ularni riqbətləndürüx idi. □ **11:23 «Barnabas ...**

Hudaning mehİR-xəpkitini kərdi...» — bu degənlikning bəlkim kəp jəhətliri bardur: — (1) adəmlər həqiqətən towa qilip rəbgə baqlansa bu xübhəsizki, Hudaning mehİR-xəpkitining zor nətijisidir; (2) Hudaning mehİR-xəpkiti bilən etikadqilarda hərhil mewə — muhəbbət, huxallik, hatirəmlik qatarliklar pəyda bolidu; (3) jamaətning əsüxi wə kəpiyixi pəkət Hudaning mehİR-xəpkiti bilənla bolidu. ■ **11:23** Ros. 13:43; 14:22.

adəmlər Rəbgə qoxuldi. ■

²⁵ Xuning bilən Barnabas Tarsus xəhirigə Saulni izdəp bardı. ■ ²⁶ Uni tepip Antakyağa elip kəldi; xundak boldiki, ikkiylən jamaət bilən billə sak bir yıl yioqilip, nuroqun adəmgə təlim bərđi. Muhislarning «Hristianlar» dəp tunji atilixi Antakyadin baxlandi. □

²⁷ U künlərdə bəzi pəyoqəmbərlər Yerusalemdin Antakyağa quxüp kəldi. ²⁸ Bulardin Agabus isimlik birəylən otturiğa qikiq, Rohning wəhiyini yətküzüp, kattik bir aqarqilikning pütkül dunyani basidioqanlikini aldin eytti (bu aqarqilik dər wəqə «Klawdiyus Kəysər» həküm sürgən wakitta yüz bərđi). □ ■ ²⁹ Buning bilən *Antakyadiki* muhislarning hər biri öz qurbioğa qarap pul yioqip, Yəhudiyədə turuwatқан qerindaxlarğa yardəm berixni qarar kildi.

■ **11:24** Ros. 4:36; 6:5.

■ **11:25** Ros. 9:27.

□ **11:26**

«muhislarning «Hristianlar» dəp tunji atilixi Antakyadin baxlandi» — «Hristianlar» degən səz bəlkim awwal «hrestos» («əhmək» degən mənədə) degən səzdin kəlgən məshirə harakteridiki səz boluxi mumkin; lekin ahir berip asasiy mənisi yahxi qikti, yəni «Hristosning (Məsihning) adəmliri» («Məsih» bolsa ibraniy tilida «Maxiyah» — grek tilida «Hristos»). □ **11:28** «Agabus... Rohning Wəhiyi bilən ... aldin eytti» — «Roh» muxu yərdə Mukəddəs Roh, əlwəttə. ■ **11:28** Ros. 21:10.

□ ³⁰ Ular bu qararni ada qilip, ianini Barnabas wə Saulning qoli arkilik *Yəhudiya*diki jamaat aksakallirioğa yetküzüp bərdi. ■

12

Tehimu kəp ziyankəxlilər

¹ Xu qaoqlarda, Hərod padixah jamaəttikilərdin bəzilirigə ziyankəxlik kilməkqi bolup ularoğa kol saldi. □ ² U Yuhannaning akisi Yakupni kiliqlap öltürdi. ■ ³ Əzining bu kiloğan ixining Yəhudiylarğa yaqqanlikini kərüp, u Petrusnimu tutkun kildurudi (xu qaoqda «petir nan heyti» məzgili idi). ⁴ Petrusni tutqandin keyin, uni zindanoğa taxlap, tət ləxkər bir guruppa kilinoğan tət qarawwul topioğa tapxurdi. Pasha heyttin keyin, Hərod uni halayik aldida sorak kilməkqi idi. □ ■ ⁵ Xunga Petrus zindanda tutup kelindi. Ləkin jamaət Hudağa jan-dil bilən uning üçün dua kilixiwatatti.

□ **11:29 «Buning bilən Antakyadiki muhlislarning hər biri öz kurbioğa qarap pul yioqip, Yəhudiya**də turuwatқан қerindaxlaroğa yardım berixni karar kildi» — nemixқа ular Yəhudiyadiki qerindaxlaroğa alahidə yardım əwətməkqi? (1) Yəhudiya qerindaxlar awwal Hudaning hizmitini aloğa sürtüx üçün kəp yərləni setiwətkənidi («Ros.» 2-bab); (2) Yerusalem wə Yəhudiya əlkisidə bolğan ziyankəxlik bək eqir boloaqqa, etikadqilarning iktisadiy ziyini bəlkim az əməs idi. ■ **11:30** Ros. 12:25. □ **12:1 «Hərod padixah»** — bu Hərod «Hərod Agrippa (I)» idi. Hərodlar toqruluk «Təbirlər»ni kərüng. ■ **12:2** Mat. 4:21. □ **12:4 «Pasha heyti»** — yəni «ötüp ketix heyti». ■ **12:4** Yh. 21:18.

Petrusning zindandin qutkuzuluxi

⁶ Əmdi Herod uni elip qikip sot qilixning aldinki keqisi, Petrus ikki zənjir bilən baqlaklik peti, ikki qarawulning otturisida uhlawatatti; ixikning sirtidimu birnəqqə qarawul zindanni kəzət qiliwatatti. ⁷ Wə tuyuksiz Rəbning bir pərixtsi kərünüp, bir nur kamerni yorutti. Pərixte Petrusning bikiñioğa noqup:

— Tez tur! — dəp oyoqatti. Uning kolliridiki zənjir xu haman boxap qüxüp kətti. ■ ⁸ Pərixte uningioğa:

— Belingni baqliwal! Kəxingnimu kiy! — dedi. Petrus uning deginini kildi. Andin u:
— Qapiningni yepinqaklap kəynimdin mang! — dedi.

⁹ Petrus uningioğa əgixip *kamerdin* qikti. Birak u pərixting wasitisi bilən boluwatqan bu ixlarning rastlikini bilməy, bəlki bir oqayibanə kərünux kərüptimən, dəp oylawatatti. ¹⁰ Ular birinqi wə ikkinqi kəzəttin ətüp, zindanning xəhərgə qikidiqan tēmür dərwasisiqə barqanda, dərwasə ular üqün əzlükidin eqilip kətti. Ular qikip, bir koqidin ətəkəndə, pərixte tuyuksiz uning yenidin kətti.

¹¹ Xu qaqda, Petrus esigə kelip, öz-əzigə: «Dərwəkə əmdi Rəb Öz pərixtsisini əwətip, meni Herodning qolidin wə Yəhudiyl həkining kütkenlirining həmmisidin qutkuzuptu, dəp bildim» — dedi.

¹² Həkiqiy əhwalni qüxinip yətkəndə, u Markus dəpmu atilidiqan Yuhannaning anisi Məryəmning öyigə bardı. U yərdə nuroqun

■ 12:7 Ros. 5:19; 16:26.

kixilər yioçilip dua-tilawət qiliwatatti. ¹³ U dərwazining ixikini kaxkanda, Roda isimlik bir dedək awazni anglap çikti. ¹⁴ U Petrusning awazini tonup, huxallikidin ixikni eqixkimu ülgürməy yügürüp kelip, həmməyləngə:

— Petrus dərwaza aldida turidu! — döp həwər kildi.

¹⁵ Lekin ular: — Sarang bolup kəldingöu! — deyixti. Birax u: — Rast xundax, döp turuwaldi. Ular:

— U uning pərixtsisi bolsa kerək! — deyixti.□

¹⁶ Birax Petrus dərwazini kəkiwərdi. Ular çikip dərwazini eqip, uning özini kərgəndə həmməylən hang-tang boluxti. ¹⁷ Petrus ularqa ün çikarmasliqqa qol ixariti kilip, ularqa Rəbning özini zindandin kandaq elip çikқанlikini eytip bərdi. Andin keyin, u:

— Bu həwərnı Yakupka wə kərindaxlarqa yətküzüp koyunglar, — döp, əzi u yərdin baxqa yərgə kətti.□ ■

¹⁸ Tang atqanda, qarawullar Petrus zadi nemə boldi döp sarisimigə çuxti. ¹⁹ Hərod uni izdöp uning iz-derikini tapalmioaqqa, qarawullarnı sorax çilip, ularni əlümgə məhkum kilixni buyrudi. Bu ixtin keyin, u Yəhudiyədin çuxüp Kəysəriyə xəhriyə berip xu yərdə turdi.

□ **12:15** «U uning pərixtsisi bolsa kerək» — ular «əlgən Petrusning rohi» yaki «Petrusni alahidə koçdaydioqan bir pərixte» döp oylap qaloqan boluxi mumkin. □ **12:17** «**Bu həwərnı Yakupka wə kərindaxlarqa yətküzüp koyunglar**» — «Yakup» muxu yərdə Rəb əysaning inisi bolqan Yakupni kərsitidu. ■ **12:17** Ros. 13:16; 19:33; 21:40.

Herod Agrippa hanning ölumi

²⁰ Əslidə Herod *han* bilən Tur wə Zidondikilər arisida kattıq jedəl bar idi. Həlbuki, Tur wə Zidondikilər birlixip, Herodning aldiqə kəldi. Uning bilən yarixiwelix üqün ular aldi bilən hanning Bilastus isimlik xəhsiy oqoidarini əzlrigə yar-yələk boluxqa qayıllı kılqanıdı. Qünki bu yurttikilər axlıqni hanning ilkidiki jaylardın alatti.

²¹ Bəlgiləngən kərüxüx künidə Herod xahənə tonlirini kiyip, sorax təhtidə olturup, ularqə nutuq sözlidi. □ ²² Angliqan həlk:
— Bu adəmning awazi əməs, bəlki bir ilahning awazidur! — dəp warkiraxti.

²³ Xuan Pərwərdigarning bir pərixtsisi hannı urdi; qünki u xan-xərəpni Hudaqə beqixlimidi. Nətijidə, u kurtqa yəm bolup əldi. ²⁴ Əmma Hudaning səz-kalami dawamlıq bərk urup kəngəydi. □ ■ ²⁵ Barnabas bilən Saul Yerusalemda ianilirini tapxurux hizmitini ada kılqandı keyin, Antakyaqə qayıtlı kətti. Ular Markus dəpmu atilidqan Yuħannani billə elip bardı.

13

□ **12:21** «Herod... ularqə nutuq sözlidi» — yaki «Herod... ularni əyibləp nunuq sözlidi». Grek tilida «nutuq sözləx» degən bu sözning bəzidə «əyibləx» degən purikı bar. □ **12:24** «**əmma Hudaning səz-kalami dawamlıq bərk urup kəngəydi**» — demək, uningqə etiqa kılquqılarning sani kəpəyməktə idi. ■ **12:24** Yəx. 55:11; Ros. 6:7.

Muqəddəs Rohning Barnabas bilən Saulni əwətixi

¹ Antakyadiki jamaət iqidə bəzi pəyğəmbərlər wə təlim bərgüqilər bar idi. Ular Barnabas, «Kara» dəpmu atilidiqan Ximeon, Kurinilik Lukius, Hərod han bilən billə qong bolqan Manaən wə Saullar idi. □ ■ ² Ular Rəbning ibaditidə bolup roza tutuwatqan bir məzgildə, Muqəddəs Roh ularqa:

— Barnabas bilən Saulni Mən ularni kixilxka qaqiroqan hizmət üqün Manga ayrip qoyunglar, — dedi. ■

³ Xuning bilən, ular yənə roza tutup dua qilqandin keyin, ikkiylənni üstigə qollirini təgküzüp uzitip qoydi. ■

Barnabas bilən Saul Sipursta

⁴ Ular Muqəddəs Roh tərripidin əwətilgən bolup, Səlyukiyə xəhirigə berip, u yərdin kemigə qikip Sipur ariliqə qarap yoloqa qikti. ⁵ Salamis xəhirigə yetip kelip, ular Yəhudiylarning sinagoglirida Hudaning səz-kalamini yətküzüxkə

□ **13:1** «**kara**» dəpmu atilidiqan Ximeon» — grek tilida «negir» dəpmu atilidiqan Ximeon». «Negir» degən mənsi «kara». «**Hərod han**» — muxu ayəttə «han» grek tilida «tetrark» degən səz bilən ipadilinidu. «Tetrark» degənni toluq mənsi «(zeminning) təttn bir qismi üstidiki həkim». «Tetrark» degən mərtiwə «waliy»din təwən; xuning üqün Hərodlar Pontiy Pilatuska boysunuxi kerək idi. ■ **13:1** Ros. 14:26. ■ **13:2** Mat. 9:38; Ros. 9:15; 22:21; Rim. 1:1; 10:15; Gal. 1:15; 2:8; Əf. 3:8; 1Tim. 2:7; 2Tim. 1:11; İbr. 5:4. ■ **13:3** Ros. 6:6; 8:15; 19:6.

baxlidi. Yuhanna ularning yordamqisi idi. □ ■
 6 Ular pütün aralni arilap qikip, Pafos xehirigə keldi. Ular u yerdə Baryəxua isimlik bir kixi bilən uqrixip qaldi. U sehiringər bolup, sahta pəyoəmbər boləjan bir Yəhudyi idi. ■ 7 U kixi bu *aralning* rimlik waliyisi Sergiyus Pawlusning həmrəhi idi. Waliy uqumuxluk bir kixi bolup, Barnabas bilən Saulni qakirtip, Hudaning səz-kalamini anglimakqi boldi. 8 Lekin heliki sehiringər (uning grekqə ismi Əlimas bolup, «sehiringər» degən mənədə) ularqə qarxi qikip, waliyning rayini etikadtin kayturuxni urunmakta idi. 9 Birəq Mukəddəs Rohqə toldurulojan Saul (yənə «Pawlus» dəpmu atilidu) heliki sehiringərgə tikilip qarap □ 10 uningqə:
 — Əy, kəlbəng hərhil hiyliyərlik wə aldamqilik bilən tolojan Iblisning oqli, həmmə həkkanıylikning duxmini! Pərwədigarning tüz yollirini burmilaxni zadi tohtatmamsən?!
 11 Əmdi Rəbning kəli üstünggə quxti! Kəzliring kor bolup, bir məzgil kunning yorukini kərəlməysən! — dedi.

Xuan, bir hil tuman wə karangoquluk uni basti. U yolni silaxturup, kixilərdin meni kolumdin yetilənglar, dəp iltija qilatti. 12 Yüz bərgən ixni kərgən waliy Rəbning təlimigə kattik həyran

□ 13:5 «Yuhanna ularning yordamqisi idi» — yəni Markus dəpmu atalojan Yuhanna. ■ 13:5 Ros. 12:25. ■ 13:6

Ros. 8:9; 19:13. □ 13:9 «Saul (yənə «Pawlus» dəpmu atilidu)...» — «Pawlus» latinqə isim bolup, mənisi bəlkim «kikiq». Saul Mukəddəs Roh təripidin Yəhudyi əməsləring hizmitidə boluxqə qakiriloqəqə, u muxu yərdin baxlap əzi uqün bu latinqə isim ixlitixkə baxlaydu.

bolup, Uningoqa etikađ kildi.

Pawlusning bir sinagogta Rəbning təlimini berixi

¹³ Pawlus bilən uning həmrahliri kemigə qikiq, Pafostin Pamfiliyə əlkisidiki Pərgə xəhirigə bardı. U yərdə Yuhanna ulardin ayrilip Yerusalemoqa kaytti. □ ■ ¹⁴ Pawluslar bolsa Pərgə xəhiridin qikiq, dawamlıq mengip Pisidiyə rayonidiki Antakya xəhirigə berip, xabat küni sinagogka kirdi. ¹⁵ Təwrat kisimliridin wə pəyqəmbərlərnin yazmiliridin okuloqandin keyin, sinagogning qongliri ularni qakirtip:

— Kerindaxlar, əgər halayikqa birər nəsihət səzünglar bolsa, eytinglar, — dedi.

¹⁶ Pawlus ornidin turup, kol ixiriti kilip, halayikqa mundak dedi:

— Əy Israillar wə Hudadin qorqqanlar, kulak selinglar! □ ■ ¹⁷ Bu Israil həlkining Hudasi ata-bowilirimizni tallidi; ular Misirda musapir bolup yaxioqan waqitlarda ularni uluq kildi, Özining egiz ketürgən biliki bilən ularni Misirdin kutkuzup qikti. ■ ¹⁸ U qəldə ularoqa təhminən kirik yil qəmhörlük kildi ■ ¹⁹ andin

□ **13:13** «U yərdə Yuhanna ulardin ayrilip Yerusalemoqa kaytti» — muxu «Yuhanna» bolsa Yuhanna Markus idi.

■ **13:13** Ros. 15:38. □ **13:16** «Əy Israillar wə Hudadin qorqqanlar... » — «Hudadin qorqqanlar» degən turaklıq ibarə Təwrat etikađida boləqan «yat əlliklər» (Yəhudiy əməslər)ni kərsitidu. Hətnə qobul kilmiqan bolsimu, ularoqa sinagogka katnixixka ruhsət berilgən. ■ **13:16** Ros. 12:17; 19:33; 21:40.

■ **13:17** Mis. 1:1. ■ **13:18** Mis. 16:35; Qel. 14:34; Zəb. 95:10.

Kanaan zeminidiki yəttə əlni yokitip, ularning zeminlirini ularoqa miras kılıp bərdi. ■ ²⁰ Bu ixlaroqa aldi-kəyni bolup təhminən tət yüz əllik yil kətti. Keyin, taki Samuil pəyoqəmbər otturiqə qıkkıqə, u ularoqa batur həkımlarni tikləp bərdi.

■ ²¹ Andin ular bizgə bir padixahni bərsikən, dəp *Samuil pəyoqəmbərdin* tilidi. Xuning bilən Huda ularoqa Binyamin kəbilisidin Kix isimlik adəmning oqlı Saulni tikləp bərdi. U kırıq yil həküm sürdi. ■ ²² Birək *Huda* Saulni səltənıtidin qüxürüp, ularoqa Dawutni padixah kılıp turoquzup bərdi. Huda uning həkıkidə guwahlık berip: «Kənglümdikidək bir adəmni, yəni Yəssəning oqlı Dawutni taptim. U Mening toluq iradəmgə əməl kılıdu», — dedi. ■ ²³ Əzi wədə kılqandək Huda bu adəmning nəslidin İsrail həkıgə bir Kıtquzoquqi tikləp bərdi — u bolsa Əysaning əzıdur!

■ ²⁴ U həkning otturısıqə qıkıxtin alwwal, Yəhya *pəyoqəmbər* qıkip, barlık İsrail həkini towa kılıxni *bildürıdıqan* qəmüldürüxni qobul kilinglar, dəp jakarlidi. ■ ²⁵ Yəhya *pəyoqəmbər* wəzipini tamamlıqanda, halayıkka mundak degənıdi: «Silər meni kim dəp bilisilər? Mən silər kütəkən zat əməsmən. Birək mana, məndin keyin birsi kelıdu, mən hətta uning ayaq kəxlirini yexıxkimu layık əməsmən!» □ ■

■ **13:19** Yə. 14:2. ■ **13:20** Hək. 2:16; 3:9. ■ **13:21** 1Sam. 8:5; 9:15; 10:15; Həox. 13:11. ■ **13:22** 1Sam. 13:14; 16:12; Zəb. 89:19-29; Ros. 7:45. ■ **13:24** Mat. 3:1; Mar. 1:2; Luqa 3:2; Yh. 3:23. □ **13:25** «**Mən silər kütəkən zat əməsmən**» — grek tilida: «Mən «u» əməsmən» yaki «Mən «xu zat» əməsmən». ■ **13:25** Mat. 3:11; Yh. 1:20.

26 Əy kerindaxlar, Ibrahımning jəmätining nəsilliri wə aranglardiki Hudadin qorqqanlar, bu nijatlıkning söz-kalami silərgə əwətildi! □ ■

27 Yerusalemda turuwatqanlar wə ularning həkımliri Əysani tonumay, uning üstidin gunahkar döp həküm qıkaroqini bilən, hər xabat küni okulidioqan pəyoqəmbərləning aldin eytkan sölirini əməlgə axurdi. □ ■

28 Gərqə ular uningdin ölüm jazasioqə həküm kılıxka tegıxlik birər gunah tapalmioqan bolsımu, waliy Pilatustin yənıla uni ölümgə məhkum kılıxni ötündi. ■ 29 Ular *bu ixlarni kılip* mukəddəs yazmılarda uning həkqidə aldin pütülgənləning həmmisini *əzliri bilmigən halda* əməlgə axuroqandin keyin, uning jəsitini kresttin qüxürüp, bir kəbrıgə qoydi. 30 Lekin Huda uni ölümdin tirildürdi!

■ 31 Tirilgəndin keyin, u burun əzi bilən Galiliyədin Yerusalemoqıqə əgıxip kəlgənlərgə kəp künlər iqidə *nəqqə ketim* kərünüp turdi. Bu kixilər hazır *İsrail* həlkıgə uning guwahqiliri boluwatıdu.■

32-33 Bizmu ata-bowilirimizoqə kılinoqan wəding hux həwirini silərgə hazır jakarlaymız

□ **13:26** «... **Ibrahımning jəmätining nəsilliri wə aranglardiki Hudadin qorqqanlar...**» — «Hudadin qorqqanlar» — 16-ayət wə izahatning kərüng. ■ **13:26**

Mat. 10:6; Ros. 3:26; 13:46. □ **13:27** «**Yerusalemda turuwatqanlar wə ularning həkımliri Əysani tonumay...**» — grek tilida: «Yerusalemda turuwatqanlar wə ularning həkımliri uni tonumay...». ■ **13:27** Yh. 16:3; Ros. 3:17; 1Kor. 2:8; 1Tim. 1:13. ■ **13:28** Mat. 27:20; Mar. 15:11; Luqa 23:18; Yh. 19:6. ■ **13:30** Mat. 28:6; Mar. 16:6; Luqa 24:6. ■ **13:31** Mar. 16:14; Yh. 20:19; 21:1; Ros. 1:3; 1Kor. 15:5.

— Huda Əysani *arimizda* tikləp, bu wədini ularning əwladliri boləqan bizlərgə əməlgə axurdi. Bu həktə Zəburning ikkinqi küyidə aldin'ala mundaq pütülgən: «Sən Mening Ooqlum, Əzüm seni bügünki künidə tuoqdurdum». □ ■ ³⁴ Əmdilikdə Hudaning Əysaəqə qirixni qayta kərgüzməy əlümdin tirildüridiəqanliqi həkkidə u *mukəddəs yazmilarda* mundaq aldin eytqan: «Dawutqa wədə qiloqan mehİR-xəpkətlərnİ silərgə ata qilimən!» □ ■ ³⁵ Xunga yənə bu həktə yənə bir ayəttə: — «*I Huda, Sening mukəddəs Boləququngəqə tenining qirixini kərgüzməysən*». □ ■

³⁶ Qünki Dawut dərwəkə Hudaning iradisi boyiqə əz dəwri üqün hizmət qilip, əz ata-bowiliriəqə qoxulup əlümdə uhlap uning teni

□ **13:32-33 «Sən Mening Ooqlum, Əzüm seni bügünki künidə tuoqdurdum»** — «Zəb.» 2:7. Bəzi alimlar, bu bexarəttiki «tikləx» degən səz uning əlümdin tirildürülgənlikini kərsitidu, dəp «tirildürüp» dəp tərjimə qilidu. Lekin uning tirilixini kərsitidiəqan bexarətlərnİ nəqil kəltüridiəqan ayətlər 34-35-ayətlərdur. Xunga Zəburdiki bu bexarət («Zəb.» 2:7) uning pak qiz Məryəmdin tuəquluxini kərsitidu, dəp qaraymiz.

■ **13:32-33** Yar. 3:15; 22:18; 26:4; 49:10; Qan. 18:15; 2Sam. 7:12; Zəb. 132:11; Yəx. 4:2; 7:14; 9:5; 40:10; Yər. 23:5; 33:14; Əz. 34:23; 37:24; Dan. 9:24,25; Zəb. 2:7.

□ **13:34 «Dawutqa wədə qiloqan mehİR-xəpkətlərnİ silərgə ata qilimən!»** — «Yəx.» 55:2. ■ **13:34** Yəx. 55:3.

□ **13:35 «I Huda, Sening mukəddəs Boləququngəqə tenining qirixini kərgüzməysən»** — «Zəb.» 16:10. «Sening mukəddəs Boləququngəqə Məsihi kərsitidu. ■ **13:35** Zəb. 16:10; Ros. 2:27.

qirip kətkənidi. □ ■ 37 Lekin Huda ölüm din tirildürgüqi bolsa qirixni heq kərmidi.□

38 Əmdi xunga silər xuni bilixinglar kerəkki, i kərindaxlar, hazır gunahlardın kəqürüm kılınıx yoli dəl xu kixi arkilik silərgə jakarliniwatidu. □ ■ 39 Musa pəyoəmbərgə qüxürülgən Təwrat kanuni bilən silər halas bolalmaywatқан ixlardın uningə etiqad kıləuqılar u arkilik halas kılınıp həkkanıy kılınıdu! □ ■ 40 Xunga, pəyoəmbərlər aldın eytқан xu balayi'apət bexinglarə qüxməsliki üqün ehtiyat kilinglar! —

41 «Qaranglar, i mazaq kıləuqılar, həyranuhəs bolup həlak bolunglar!

Qünki silərning künliringlarda bir ix kılımənki, Uni birsi silərgə elan kıl simu silər xu ixқа hərgiz

□ 13:36 «Dawut dər wə kə Hudaning iradisi boyiqə öz dəwri üqün hizmət kılip,...» — yaki «Dawut dər wə kə öz dəwridə Hudaning muddia-məksətliri üqün hizmət kılip,...». «uning teni qirip kətkənidi» — grek tilida «qirixlərni kərđi». 35-ayət ni kərüng. ■ 13:36 1Pad. 2:10; Ros. 2:29.

□ 13:37 «Lekin Huda ölüm din tirildürgüqi bolsa qirixni heq kərmidi» — «Huda ölüm din tirildürgüqi» əysani kərsitidu, əlwəttə. □ 13:38 «həzir gunahlardın kəqürüm kılınıx yoli dəl xu kixi arkilik silərgə jakarliniwatidu» — «dəl xu kixi arkilik» əysa arkilik, demək. ■ 13:38 Luka 24:47; 1Yuha. 2:12 □ 13:39 «Təwrat kanuni bilən silər halas bolalmaywatқан ixlar» — «halas bolalmaydıoğan ixlar» hərtürlük ixlarni kərsitidu; gunahning ilkidin halas boluxni öz iqigə elipla qal may, bəlki Təwrat kanunida bekitilgən türlük qurbanlıq kıl ix wə rəsim-qaidilərdin halas boluxni öz iqigə alidu. ■ 13:39 Rim. 3:28; 8:3; 10:4; Gal. 2:16; İbr. 7:19.

ixənməysilər!» □ ■

42 Pawlus bilən Barnabas sinagogdin qikiwatqanda, jamaət ularoqa kelərki xabat küni bu ixlar həkkidə yənə sözləxni yelindi.

43 Sinagotiki jamaət tarkaloqanda, nuroqun Yəhudiylar wə Hudadin qorkqan Təwratqa etikad kילוan Yəhudiy əməslərmu Pawlus bilən Barnabaska əgəxti. Ikkisi ularoqa səz kılıp, ularni Hudaning mehır-xəpkitidə qing turuxqa dəwət kildi. ■

44 Keyinki xabat küni, pütün xəhər həlki degüdək Hudaning səz-kalamini angliqili kelixti. 45 Birəq bundəq top-top adəmlərnı kərgən Yəhudiylar həsətkə qəmüp, Pawlusning səzlırigə qarxi tətür gəp kılıp, uningəqa təhmət kildi. 46 Əmdi Pawlus bilən Barnabas tehımu yürəklik həlda mundaq dedi:

— Hudaning səz-kalamini aldi bilən silər *Yəhudiy həlkiyə* yətküzüx kerək idi. Ləkin silər uni qətkə kəkip özünqlarnı mənggülük həyatqa layıq kərmigəndin keyin, mana biz *silərdin* burulup əllərgə yüzlinimiz! □ ■

47 Qünki Pərwərdigar *mukəddəs yazmilarda*

□ **13:41** «*karanglar, i mazək kילוuqılar, həyranuhəs bolup həlak bolunglar! Qünki silərnıng künliringlarda bir ix kılımənkı, uni birsı silərgə elan kilsımu silər xu ixka hərgiz ixənməysilər!*» — Təwrat, «Həb.» 1:5. ■ **13:41** Yəx. 28:14; Həb. 1:5. ■ **13:43** Ros. 11:23; 14:22.

□ **13:46** «*mana biz silərdin burulup əllərgə yüzlinimiz!*» — «əllərgə yüzlinimiz» — yəni «Yəhudiy əməslərgə yüzlinimiz». Demək, Hudaning səz-kalamini ularoqa yətküzimiz. ■ **13:46** Mis. 32:10; Yəx. 55:5; Mat. 8:12; 10:6; 21:43; Ros. 3:26; 13:26; Rim. 10:19.

bizgə mundak buyruoqan: —

«Mən Seni *yat* əllərgə nur boluxqa,

Yər yüzining qət-yaqiliriqiqə nijatlik boluxung
üqün Seni atidim». □ ■

⁴⁸ Əllərdikilər bu səzni anglap, huxal boluxup Rəbning səz-kalamini uluqlaxti; mənggülük həyatka erixixkə bekitilgənlərninğ həmmisi etikad kildi. □

⁴⁹ Xundak kəlip, Rəbning səz-kalami pütkül zeminəqa tarkaldi. ⁵⁰ Birak Yəhudiylar Hudadin qorqқан yukiri təbikilik ayallarni həm xəhər mətiwərlirini küttritip, Pawlus bilən Barnabaska ziyankəxlik kəlozuzup, ular ikkisini öz yurtliridin qoqlap qikardi. □ ■ ⁵¹ Əmma Pawlus bilən Barnabas ularəqa qarap ayaqliridiki topini kəkixturuwetip, Konya xəhirigə qarap mangdi.

□ **13:47** «**Mən Seni *yat*** əllərgə nur boluxqa, yər yüzining qət-yaqiliriqiqə nijatlik boluxung üqün Seni atidim» — «Yəx.» 42:6 wə 49:6ni kəring: muxu ayətlərdiki «Seni» Məsihni kərsitidu. Barnabas wə Pawlus «Pərwərdigarning quli»ning ixlirini dawamlaxturup yürgüzməktə (1-bab, 1-ayət). ■ **13:47** Yəx. 42:6; 49:6; Luqa 2:32. □ **13:48** «**bekitilgənlər**» — yaki «bəl baqlıoqanlar» yaki «mayil kəlinəoqanlar». □ **13:50** «**Birak Yəhudiylar Hudadin qorqқан yukiri təbikilik ayallarni həm xəhər mətiwərlirini küttritip...**» — «Hudadin qorqқан ayallar» bolsa Təwratka etikad kəloqan Yəhudiy bolmiəoqan, sinagotiki ibadətka kətnixidıoqan ayallar. Gərqə ular «Hudadin qorqқан» bolsimu, muxu yərdə Yəhudiylarning küttritixi bilən azduruloqan. ■ **13:50** 2Tim. 3:11.

□ ⁵² *Antakyadiki* muhlislar bolsa huxallikka h md  Mukəddəs Rohka tolduruldi.

14

Pawlus bilən Barnabas Konya xəhiridə

¹ Konya xəhiridə xundak boldiki, Pawlus bilən Barnabas Y hudiylarning sinagogioa kirk nd , jama tk  xundak sezlidiki, n tijid  Yəhudiylar w  Grekl rdinmu nurojan kixilər etikad kildi □ ² (h lbuki, ix nmig n Yəhudiylar yat  llikl rning k ng llirini z h rl p, ularni k rindaxlaroja karxi turuxka kutratti). ³ Xunga *Pawlus bilən Barnabas* u y rd  heli uzun turup, R bg  tayinip y r klik halda *hux h w rni* jakarlidi; R b ularning kolliri bilən m jizilik alamətlər w  karam tl rni kərsitip  z mehir-x pkitining s z-kalamioja guwahlik b rdi. ■ ⁴ Buning bilən x h r h lki ikkig  b l n p ketip, bəziliri Yəhudiylar t r pt , bəziliri bolsa rosullar t r pt  turdi. □ ⁵ Ahirda, bir kəsim yat

□ **13:51** «**Pawlus bilən Barnabas ularoja karap ayaqliridiki topini kekixturuwetip,...**» — «ayaqliridiki topini kekixturuwetix» deg n h rik t «munasiwitimiz p t nley  z ldi» deg n agahning ipadisi idi. «Mat.» 10:14, «Mar.» 6:11, «Luka» 5:9ni k r ng. «**Konya xəhiri**» — həzirki nam. Kona grekqə ismi «Ikonium» yaki «Ikonion». U həzirki Türkiyədə.

□ **14:1** «**n tijid  Yəhudiylar w  Grekl rdinmu nurojan kixilər etikad kildi**» — «Greklər» bəlkim xu yərdiki hər mill ttn bolojan «Yəhudiy  m sl r»ni kərsitidu. ■ **14:3** Mar. 16:20; Ros. 19:11; Ibr. 2:4. □ **14:4** «**x h r h lki ikkig  b l n p ketip...**» — yaki «xəhərning k p k simi ikkig  b l n p ketip...».

əlliklər bilən Yəhudiylar arisida (öz baxliqliri bilən birliktə) rosullarni kiyNap, qalma-kesək kilix kutratkulukı bax kətürdi. ⁶⁻⁷ Lekin ular bu ixtin həwər tepip, xu yərdin keçip Likawunya rayonidiki Listra wə Dərbə xəhərliri həmdə ətraptiki yurtlarəja qarap mangdi. Ular xu yərlərdə hux həwəni dawamlıq jakarlawərđi. ■

Listra wə Dərbə xəhərlirida

⁸ Xu qaşda, Listra xəhiridə putlirida maşduri yok, heq mengip bakmişan bir tuşma paləq olturatti. ■ ⁹ Pawlus söz kiliwatkada, bu adəm uningəja kulak selip olturatti. Pawlus uningəja kəz tikip uning sakaytilixiəja ixənqi barliqini kərüp yetip, ¹⁰ yukiri awaz bilən:

— Ornungdin dəs tur! — dedi.

Həliki adəm xuan ornidin dəs turup mengixka baxlidi. ¹¹ Lekin Pawlusning bu ixini kərgən top-top adəmlər Likawunya tili bilən:

— İlahlar insan kiyapitigə kirip arimizəja qüşüptu! — dəp warkirixip kətti. ■ ¹² Ular Barnabasni «İlah Zeus» dəp ataxti wə Pawlusni səzləxtə baxlamqi boləjaqka uni «İlah Hərmis» dəp ataxti. □ ¹³ Xəhəning sirtida «Zeus İlah»ning buthanisi bar idi. Xu *buthanidiki* kahin xəhər dərwasisiəja öküz wə gül qəmbirəkləni elip kelip, həlk bilən billə rosullarəja atap kurbanlik kilmaqqi boldi. ¹⁴ Lekin rosullar

■ **14:6-7** Mat. 10:23; Ros. 8:1.

■ **14:8** Ros. 3:2.

■ **14:11** Ros. 28:6.

□ **14:12** «**İlah Zeus**» — Grekləning «bax ilah»i («Yupiter» degən planeta). «**İlah Hərmis**» — Hərmis («Merkuriy» degən planeta) «ilahlarınq əlqisi» dəp qarilatti.

Barnabas bilən Pawlus bu ixni anglap, kiyim-keçəklirini yirtқан ҳалда, көpqilikning arisiqa yügürüp kirip, warkırap mundaq dedi:

¹⁵ — Halayıq, bu ixlarni nemə dəp kıliwatisilər?! Biz silərgə ohxax həssiyattiki insanlarmiz! Biz silərgə bu ərziməs nərsiləрни taxlap, asman-zemin, dengiz-okyan wə ulardiki barlıq məhluklarni Yaratquci hayat Hudaoqıla ibadət kılixinglar kerək dəp jakarlawatimiz! ■

¹⁶ Burunki dəwrlərdə, u hərқaysi əlləрни өз yollirida mengixқа yol қoқoқan. ■ ¹⁷ Xundaq bolsimu, U Özini ispatlaydıoқan guwahlikni қaldurmiоқan əməs. Qünki U həmixə silərgə xapaət көrsitip, yamoқurni өз waқtida ərxтин yaoқdurup mol həsul ata kılip, ax-tamaқ bilən siləрни toyoқuzup, қəlbinglarni huxallıққа qəmdürüp kəldi. ■

¹⁸ Həтта ular bu səzləрни kıloқan bolsimu, halayıqning ularoқа atap қurbanlıq kılixini aranla tosuwaldi.

¹⁹ Lekin Antakya wə Konya xəhərliridin bəzi Yəhudiylar kelip, kixiləрни əzlırigə қayil kılixı bilən, həlқ Pawlusni қalma-kesək kıldi, andin uni əldi dəp қarap, xəhər sirtioқа sərəp aқıqip taxliwətti. ■ ²⁰ Lekin muhlislar uning ətrapioқа olaxқanda, Pawlus ornidin turup, xəhərgə қaytip kirdi. Ətisi, u Barnabas bilən billə Dərbə xəhirigə kətti.

■ **14:15** Yar. 1:1; Zəb. 33:6; 124:8; 146:6; Ros. 10:26; Wəh. 14:7; 19:10; 22:9. ■ **14:16** Zəb. 81:12 ■ **14:17** Rim. 1:19.

■ **14:19** 2Kor. 11:25.

Rosullarning Suriyadiki Antakyaqa kaytip keli

²¹ Əmdi ular Dərbə xəhiridə hux həwər jakarlap, nuroqun adəmlərnı *Məsihgə* muhlis boluxqa kirgüzgəndin keyin, ikkiylən Listra, Konya wə Antakya xəhərlirigə kaytip bardı. ²² Ular u yərlərdə muhlislarning kəlbirini küqəytip, ularni etikadta qing turuxqa riqbətləndürüp, xundaqla: — Biz Hudaning padixahlıqıqa kirixtə nuroqun japa-muxəkkətlərnı beximizdin ötküzüximiz mukərrər bolıdu, — dəp nəsihət kildi.■

²³ Ular yənə hərkaysi jamaət iqidə aqsakallarnı tallap bəlgiləp, dua kilix wə roza tutux arkilik ularni əzliri etikad baqlıqan Rəbgə tapxurdi.

²⁴ Ikkiylən Pisidiyə rayonidin etüp Pamfiliyə əlkisigə kəldi. ²⁵ Ular Pərgə xəhiridə səkalamni yətküzgəndin keyin, Attalya xəhirigə bardı. □ ²⁶ Andin u yərdin kemigə qikip, *Suriyadiki Antakyaqa* qarap kətti. Ular əslidə xu yərdə əzliri hazır tamamlıqan bu wəzipini ada kilixqa *jamaəttikilər tərıpidin* Hudaning məhri-xəpkitigə tapxuruloqanıdı.■

²⁷ Kaytip kəlgəndə, ular jamaətni bir yərgə jəm kiləqanda, ularqa Hudaning əzliri arkilik kiləqan barlıq əməllirini, xundaqla Hudaning qandaq kılıp əllərgə etikadning bir ixikini aqқанlıqını

■ **14:22** Mat. 10:38; 16:24; Luqa 24:26; Ros. 11:23; 13:43; 2Tim. 3:12. □ **14:25** «... **Attalya xəhirigə bardı**» — Attalya xəhiri dengiz boyıda idi; hazırkı «Antaliya». ■ **14:26** Ros. 13:1.

sözlöp bərđi. □ ²⁸ Ular u yərdə muhlislar bilən
billə uzun məzgil turdi.

□ **14:27 «Hudaning kandaq kılıp əllərgə etikađning bir
ixikini aqkanlıkını sözlöp bərđi»** — «əllər» muxu yərdə «yat
əllər», «Yəhudi y əməslər» degən mənida.

Rosul Pawlusning hux h w rni jakarliqan 1-s piri

15

Yerusalemdeki sünnät toqrisidiki yiojin

¹ Xu qaoqlarda bəzilər Yəhüdiyə ölkisidin kelip, *Antakyadiki* qerindaxlarqa:

— Silər Musa *pəyoqəmbərgə* tapxuruloqan yosun boyiqə hətnə qilinixni qobul qilmisanglar, qutkuzulmaysilər! — dəp təlim berixkə baxlidi. □ ■

² Bu ix toqrisida qong majira qikqan bolup, Pawlus bilən Barnabas ikkiylən xu kixilər bilən kəskin munazirə qilixqandin keyin, *qerindaxlar* Pawlusni, Barnabasni, xundaqla ularning arisidin birnəqqəylənni bu məsilə toqrisida rosullar wə aqsakallar bilən kərüxüxkə Yerusalemqa barsun dəp bekitgən. ■

³ Xundaq qilip ular jamaət tərripidin yoloqa selinip, səpiridə Fənikiyə rayoni wə Samariyə ölkisini besip ötüp, baroqlanla yeridə əlləringmu towa qilip *etiqad* yolioqa kirqənlikini təpsiliy səzlidi. Bu həwər barliq qerindaxlarni zor xadliqqa qəmgüzdi. □

⁴ Pawluslar Yerusalemqa kəlginidə, ular jamaəttikilər, rosullar wə aqsakallar tərripidin qarxi elinip, kəpqilikkə Hudaning əzliri arkilik

□ 15:1 «Silər Musa *pəyoqəmbərgə* tapxuruloqan yosun boyiqə hətnə qilinixni qobul qilmisanglar, qutkuzulmaysilər!» — Yəhüdiyədin kəlgənlər allıqqaqan sünnät qilinioqan Yəhüdiylar, əlwəttə. ■ 15:1 Yar. 17:10; Law. 12:3; Gal. 5:2. ■ 15:2 Gal. 2:1. □ 15:3 «əlləringmu towa qilip...» — «əllər» yənə «Yəhüdiy əməslər» degən mənəidə. «əlləringmu towa qilip etiqad yolioqa kirqənliki...» — muxu yərdə grek tilida: «towa qilip etiqad yolioqa kirix» degən ibarə pəqət birlə səz «burulux» bilən ipadilinidu.

barlik qilogan əməllirini bayan kilip bərdi.
⁵ Ləkin Pərisiy məzhəpidikilərdin etikad yolioğa kirgən bəzilər ornidin turuxup:

— Muxu *yat əlliklərn*i hətnə kilix kerək, xundakla ularoğa Musoğa qüxürülgən Təwrat qanunioğa əməl kilixi kerəklilikini jekiləx kerək!
— dedi.

⁶ Xunga rosullar bilən aqsakallar bu məsilini muzakirə kilix üqün jəm boluxti. ⁷ Uzun səhbətlixixtin keyin, Petrus ornidin turup mundak dedi:

— Qerindaxlar, dəsleptiki künlərdə Hudaning iqinglərdin meni tallap mening aozim arqilik hux həwərdiki səz-kalamni yat əlliklərgə anqlitip ularning etikad kilixida wasitə kilixka bekitkənlikidin həwiringlar bar. ■

⁸ Wə insanlarning kəlbini bilgüqi Huda Mukəddəs Rohni bizgə ata kiləqinidək, ularoqimu ata kildi. ■ ⁹ Xundak kilip, Huda ularni biz bilən heqkandak pərkləndürməy, ularning kəlbirini etikad arqilik pak kildi. ■

¹⁰ *Əhwal mana xundak ikən*, əmdi silər nemə üqün əzimiz wə ata-bowilirimizmu kətürəlmigən bir boyunturukni muhlislarning boynioğa artmaqci bolup, Hudani sinimakqi bolisilər?! ■ ¹¹ Əmdiliktə, biz bolsaq Rəb Əysaning mehir-xəpkitigə tayinip ularoğa ohxax

■ 15:7 Ros. 10:20; 11:12.

■ 15:8 1Tar. 28:9; 29:17; Zəb. 7:9;

Yər. 11:20; 17:10; 20:12.

■ 15:9 Ros. 10:43, 44.

■ 15:10

Mat. 23:4.

qutkuzulimiz, döp ixinimiz. □ ■

¹² *Bu sözdin keyin*, Barnabas bilən Pawlus qikip, Huda özliri arkilik yat əlliklərnin arisida kərsətkən barlik möjizilik alamətlərni wə karamətlərni bayan kilip bərđi; kəpçilik ularqa kulak selip süküttə turdi. ¹³ Ularning sözi tügigəndin keyin, Yakup mundak dedi:

— Kərindaxlar, manga kulak selinglar!

¹⁴ Bayatin Ximeon Hudaning yat əlliklərnimu baxtinla xapaət bilən yoklap, ularning arisidin Öz nami üqün bir həlk qikiridioğanliqini qüxəndürüp etti. □ ¹⁵ Pəyoqəmbərlərnin eytkanlirimu buningqa uyğun kelidu, huddi *mukəddəs yazmilarda* munu sözlər pütülgəndək: —

¹⁶ — ««Muxu ixlardin keyin, Mən kaytip kelip, Dawutning yikiloğan qedirini yengibaxtin kurup tikləymən,

Uning harabiliklirini kayta bina kilip, əsligə kəltürimən.

¹⁷⁻¹⁸ Xundak kilip, jaħandiki baxka insanlarmu, yəni Mening namim bilən ataloğan barlik əllər Meni izdöp tapidu» dəydu bu ixlarni əməlgə Axuroquqi wə xundakla ularni əzəldin ayan kilip

□ **15:11** «Əmdiliktə, biz bolsak Rəb Əysaning mehir-xəpkitigə tayinip ularqa ohxax qutkuzulimiz, döp ixinimiz» — bu ayəttiki «biz» Yəhudiy etiqaqilarni, «ular» Yəhudiy bolmioğan etiqaqilarni kərsitidu. ■ **15:11** Əf. 2:8; Tit. 3:4. □ **15:14** «Ximeon» — Petrusning aramiy tilidiki ismi («Simon» bolsa uning ibraniy tilidiki xəklidur). «Hudaning yat əlliklərnimu baxtinla xapaət bilən yoklap, ularning arisidin Öz nami üqün bir həlk qikiridioğanliqi» — «xapaət bilən yoklax» grek tilida pəkət «yoklax» degən sözlə bilən ipadilinidu.

kəlgən Pərwərdigar!» □ ■

19 — Xuning üqün hulasəm xuki, yat əlliklər arisidin towa kılıp Hudağa etikad baqlıoğanlarğa awarə-eqırqilik selip qoymaslıkimiz kerək; 20 pəkət ularğa: «Butlarğa atilip buloğanoğan nərsilərnı yeyixtin, jinsiy buzukluktin, kanni wə boqup soyuloğan haywanlarning gəxliridinmu yeyixtin neri bolunglar» dəp tapılap, bir parqə hət yazaylı. □ ■ 21 Qünki kədimki dəwrlərdin tartip hər xəhərdə xabat künidə sinagoglarda Musa pəyoğambərnıng eytkanlıri oqulup, uning

□ 15:17-18 «Xundak kılıp, jahandiki baxka insanlarmu, yəni Mening namim bilən ataloğan barlık əllər...» — «jahandiki baxka insanlar» Yəhudıy həlkidin baxka barlık əllərnı kerstıdu. «Mening namim bilən ataloğan barlık (yat əllər) «Əz həlkim boluxka qakıroğan yat əllər» yaki «Mən igıdarqılık kıloğan barlık əllər» degənlərnı bildürıdu. «**Muxu ıxlardın keyin, mən kaytıp kelip, Dawutning yikıloğan qedırını yengıbaxtıın kurup tikləymən... xundak kılıp, jahandiki baxka insanlarmu, yəni Mening namim bilən ataloğan barlık əllər Meni ızdəp tapıdu**» — (16-17-ayət) bu nəkil kəltürülgən bexarətlər «Am.» 9:11-12 wə «Yəx.» 45:21din elinoğan. Yaqup bu bexarətlərnı «Septuagint» LXX degən grek tilidiki tərijimısıdin aloğan. «Amos»tıki «qoxumqə səz»imıznımu kərüng. ■ 15:17-18 Am. 9:11,12. □ 15:20 «**Butlarğa atilip buloğanoğan nərsilər**» — grek tilida «Butlardın buloğanoğan nərsilər» degən bilən ipadılınıdu; «nərsilər» bəlkim gəx wə hərhil yemək-ıqməkni kərsətsə kerək. Greklər arısidə «awwal butlarğa ataloğan» yeməklikni yeyix «sawablık ıx» yaki «kutluk ıx» dəydiğanlar kəp ıdı. ■ 15:20 Yar. 9:4; Mis. 20:3; 1Kor. 8:1; 10:20; 1Tes. 4:3.

kərsətmiliri օgertilip kəlgən.□

Yəhudi y əməs eti qad qilaro ya yezilo qan hət

²² Xuning bilən rosullar, aqsakallar, xundaqla Yerusalemdiki pütkül jamaəttikilər օz arisidin birnəqqə adəmnı tallap, ularni Pawlus wə Barnabas bilən billə Antakya o ya əwətixni layi q kərđi. Əslidə kərindaxlar i qidə baxlam qı bol o qan Yəhuda (Barsabas dəpmu atilidu) bilən Silaslar buning o ya tallandı.

²³ Hət bolsa ular o ya tapxurulđi, uningda mundaq yezilo qanidi: — «I Antakya, Suriyə wə Kilikiyədə turuwatqan yat əllik kərindaxlar, — *Yerusalemdiki* kərindaxliringlardin, rosullar bilən aqsakallardin silərgə salam!

²⁴ Arimizdin bəzi kixilər qıkip yeninglar o ya berip, səzliri bilən silərni biaramli q qə selip kənglünqlarni parakəndə qilip koy o qanli qını anglid u q. Ləkin biz ular o ya həq qandaq səz-

□ **15:21 «Butlar o ya atilip bul o qan o qan nərsilərni yeyixtin, jinsiy buz u qlu qtin, qanni wə bo o qup soyulo qan haywanlarning gəxliridinmu yeyixtin neri bolunglar ...»** — (20-ayət) muxu ü q pər h iz Təwrat qanunidin elin o qan. Eti qad q il o qan yat əllərning bular o ya riayə q ilixi ularning niyatli q qə erixixi ü qün əməs, bəli ki («jinsiy buz u qlu qtin ... neri bolunglar»tin baxqə) eti qad q il o qan Yəhudiylar jamaətkə qatni xixida ularning aldida putlikaxang bolmasli qı, Yəhudi y əməs kərindaxliri bilən arilixixi asan q ilinsun ü qün degən mə q sət bilən tapxurulo qan (21-ayəttin rosullarning bu mə q siti o q u q kərünüdu; «1Kor.» 10:14-11:1nimu kərünq).

əmr kılmıduq. □ ■ 25 Xu səwəbtin, biz bu ixta oylirimiz bir yərdin qıkkandin keyin, arimizdin tallanqan birnəqqəylənni səyümlük Barnabas wə Pawlusimiz bilən billə yeninglarqə əwətixni qarar kılduq. 26 Bu ikkiylən Rəbbimiz Əysa Məsihning nami üqün həyatini hətərgə təwəkkül qılqan kixilərdur. ■ 27 Xunga biz Yəhuda bilən Silasni yazoqlanirimizni silərgə öz aqzi bilənmü səzləp bərsun dəp, yeninglarqə əwəttuq. 28 Gəpning poskallisiqə kəlsək, Muqəddəs Rohqa, xundakla bizlərgimu xu layik kəringənki, təwəndiki zərür bolqan ixlardın sirt, silərgə həqkandak baxqa ixni yūkliməslikimiz kerək: 29 — Butlarqə ataloqan nərsilərdin, qanni wə boqlup soyuloqan həywanlarning gəxliridin yeyixtin wə jinsiy buzukluktin neri bolux — silər muxu birnəqqə ixtin saqlansanglar, yahxi qılqan bolisilər. Aman-hatirjəm bolunglar!»■

30 Xundak qilip, ular *qerindaxlar* tərıpıdın yoləqə selinip, Antakyaqə bardı. U yərdə pütün jamaəttikilərnı yiqip, hətnı ularqə tapxurdi.

□ 31 Ular hətnı oqup, uningdın boləqan rıqəbət-

□ 15:24 «... Silərnı biaramlıqqa selip kənglūnglarnı parakəndə qilip qoyəqanlıqını anglıduq. Ləkin biz ularqə həqkandak səz-əmr kılmıduq» — bəzi kona kəqürmilərdə muxu yərdə: «... Silərnı biaramlıqqa selip, sünnət qəbul qilixinglar, Təwrat qanuniqə əməl qilixinglar kerək dəp kənglūnglarnı parakəndə qilip qoyəqanlıqını anglıduq» deyilidü.

■ 15:24 Gal. 2:4. ■ 15:26 Ros. 13:50; 14:19. ■ 15:29 Yar. 9:4; Mis. 20:3; Law. 17:14; 1Kor. 8:1; 1Tes. 4:3.

□ 15:30 «xundak qilip, ular *qerindaxlar* tərıpıdın yoləqə selinip...» — grek tilidə «xundak qilip, ular ularning tərıpıdın yoləqə selinip...».

təsəllidin zor xadlandi. ³² Yəhuda wə Silaslar əzlimu pəyoqəmbərlərdin bolup, qerindaxlarni nuroqun səz-nəsihətlər bilən riqəbətəndürüp, ularni quwwətləndürdi. ³³ *Yəhuda wə Silaslar* u yərdə bir məzgilni ötküzgəndin keyin, Antakyadiki qerindaxlarning səpirigə amanlıq tiligən həlda uzitixi bilən, ular əzlini əwətkən *Yerusalemdikilərnin* qexioqa kaytti. □ ³⁴⁻³⁵ Ləkin Pawlus wə Barnabas Antakyada qəlip, baxqa nuroqun qerindaxlarning həmkarlıqida təlim berip Rəbning səz-kalamidiki hux həwirini jakarlap turdi.

Pawlus bilən Barnabasning ayrilip ketixi

³⁶ Ləkin yənə birnəqqə künlərdin keyin Pawlus Barnabaska:

Biz burun Rəbning səz-kalamini yətküzgən həmmə xəhər-yezilaroqa berip, qerindaxlarning yenioqa berip, həlini sorap kələyli, — dedi.

³⁷ Barnabas bolsa Yuhanna (Markusmu deyilidu)ni billə elip barmaqqi boləqanidi. ■ ³⁸ Birəq Pawlus aldinqi qetim Pamfiliyə əlkisidə ulardin ayrilip kətkən, Rəbning hizmitidə ular bilən billə *dawamliq* səpər qilmioqan Markusni yənə elip berixni aqilanilik əməs dəp qaridi. □ ³⁹ Xuning bilən ikkiylən otturisida bək kəskin ihtilap bolup, ahir berip ular bir-biridin ayrilip ketixti.

□ **15:33 «Yəhuda wə Silaslar u yərdə bir məzgilni ötküzgəndin keyin»** — «Yəhuda wə Silaslar» grek tilida «ular».

■ **15:37** Mis. 20:3. □ **15:38 «Rəbning hizmitidə ular bilən billə dawamliq səpər qilmioqan Markus...»** — muxu yərdə «Rəbning hizmitidə» grek tilida pəqət «hizməttə» deyilidu.

Barnabas Markusni elip, kemigə olturup Sipro arilioğa kətti. ⁴⁰ Pawlus bolsa Silasni tallidi; qerindaxlarning ikkiylənni Hudaning xapaitigə amanət qilixi bilən u ikkisi yoloğa qikti. □ ⁴¹ U əmdi Suriyə wə Kilikiyə əlkilirini arilap ətüp, *hərqaysi jaylarda* jamaətlərnı kuwwətləndürdi.

16

Timotiyning Pawlus wə Silaska qoxuluxi

¹ Andin u Dərbə wə Listra xəhərlirigimu bardı. Mana, xu yərdə etiqađqi Yəhudiyy bir ayalning oqli, Timotiy isimlik bir muhlis bar idi. Uning atisi bolsa grek idi. □ ² Listra wə Konya xəhərliridiki qerindaxlarning həmmisi uning toqruluk yahxi guwahlik berətti. ³ Pawlus uni əzi bilən billə elip mangmaqqi boldı. Birəq bu yərdiki Yəhudiylarning həmmisi *Timotiyning* atisining grek ikənlikini bilgəqkə, Pawlus uni

□ **15:40 «Pawlus bolsa Silasni tallidi; qerindaxlarning ikkiylənni Hudaning xapaitigə amanət qilixi bilən u ikkisi yoloğa qikti»** — Pawlus wə Barnabas nemə üqün bir-biridin ayrıldı? Qaysisining qarari toqra? «Qoxumqə sezimiz»də bu məsilə toqrisida azraq tohtilimiz. □ **16:1 «Mana, xu yərdə etiqađqi Yəhudiyy bir ayalning oqli, Timotiy isimlik bir muhlis bar idi»** — keyinki ayətlərgə qarışanda, «xu yər» Listra idi.

elip hətne kildurdi. □ ■ 4 Ular xəhər-yezilardin ötkəq, Yerusalemdiki rosullar bilən aqsakallar *yat allərgə* bekitkən bəlgilimilərnə ularning riayə kılıxi üçün tapxurdi. ■ 5 Xundak kılıp, jamaətlər etikadta küqəytilip, sanlirimu kündin-küngə kəpəydi.

Makedoniyəlikning qakiriki

6 Mukəddəs Roh ularning Asiya ölkisidə səz-kalamni jakarlixioğa yol qoymioğan bolup, Pawluslar əmdi Frigiyə wə Galatiya rayonliridin ötüp, □ 7 Misiyə rayoniğa kəlgəndin keyin, Bitiniyə ölkisigə kirməkqi boldi. Biraq Əysaning Rohi ularoğa bundak kılıxikimu yol qoymidi. □

□ 16:3 «**bu yərdiki Yəhudiyələrnəng həmmisi Timotiyn- ing atisining grek ikənlikini bilgəqkə, Pawlus uni elip hətne kildurdi**» — Pawlusning Timotiyni hətne kılıxi etikadini bildürüş üçün əməs, bəlki u uning bilən Hudaning hizmitidə boləqanda Yəhudiyələrnəng uni qəbul kılmasliqining aldini elix üçün idi. ■ 16:3 1Kor. 9:20; Gal. 2:3. ■ 16:4 Ros. 15:20. □ 16:6 «**Mukəddəs Roh ularning Asiya ölkisidə səz-kalamni jakarlixioğa yol qoymioğan bolup, Pawluslar əmdi Frigiyə wə Galatiya rayonliridin ötüp...**» — Frigiyə wə Galatiya rayonliri Asiyaning bir qismi idi — Pawlus xu yərdin ötkini bilən Hudaning səzini jakarlaş üçün u yərdə tohtimidi.

□ 16:7 «**Misiyə rayoniğa kəlgəndin keyin, Bitiniyə ölkisigə kirməkqi boldi. Biraq Əysaning Rohi ularoğa bundak kılıxikimu yol qoymidi**» — kizik bir yeri xuki, keyinrək rosul Petrus dəl muxu rayonlarning bəzi yərlək kixiliri bilən yeqin munasiwəttə boldi (2Pet.) 1:1ni kərüng). Xunga mumkinqiklik barki, Pawluslar muxu yərlərdin ötüp kətkən waqitlarda, Petrus xu yərdə idi yaki pat arida xu yərlərgə kəlməkqi idi. Pawlusmu keyin Galatiya degən rayoniğa berip, hux həwərnə tarkitip, bir jamaət bərpə kılındi (18:23 wə «Gal.» 4:13ni kərüng).

8 Xuning bilən ular Misiyədin ətüp, dengiz boyidiki Troas xəhīrigə qūxti.■ 9 Xu küni kəqtə, Pawluska bir ətayibanə kərünux kərünüp, Makedoniyəlik bir kixi uning aldida ətə turup: — *Dengizdin ətüp, Makedoniyəgə kelip, bizgə yardım bərgəysən!* — dəp ətündi.□

10 U bu kərünuxni kərgəndin keyin, Rəb bizni jəzmən u kixilərnin gəxiətə berip, ularətə hux həwər jakarlaxka qakırtan, degən huləsīgə kelip, dərhal Makedoniyəgə berixka təyyarlanduk.□

Lidyanning ətikad kılıxi

11 Biz kemigə qikip, Troastin yoloğa qikip, Samodrak ariliətə kərap yol alduk wə ətisi *Makedoniyədiki* Neapolis xəhīrigə yetip barduk. 12 U yərdin Makedoniyəning xu rayonidiki Filippi degən muhim xəhīrigə ətduk. Bumu Rimdiki bir mustəmlikə xəhər idi. Biz bu yərdə

■ 16:8 2Kor. 2:12. □ 16:9 «**Dengizdin ətüp, Makedoniyəgə kelip, bizgə yardım bərgəysən!**» — Makedoniyə Rim imperiyəsidiği Gretsiyəgə jaylaxkan «Makedoniyə ətikisi» idi. □ 16:10 «**U bu kərünuxni kərgəndin keyin, Rəb bizni jəzmən u kixilərnin gəxiətə berip, ularətə hux həwər jakarlaxka qakırtan, degən huləsīgə kelip, dərhal Makedoniyəgə berixka təyyarlanduk**» — muxu ayəttin baxlap «**biz**» dəp bayan kılıxning səwəbi — muxu kitabning muəllipi Luğa muxu yərdə Pawluslarətə koxuloqtanlığini kərsitidu.

birnəqqə kün turduk. □ 13 Xabat küni, *xəhər* dərwasididin qikip dərya sahiligə barduk; qünki biz u yərdə dua-tilawət kilidioğan bir jay bar dəp oyliduk; dərwəkə xundak boldi. Biz olturup, u yərgə yioqiloğan ayallarğa sözləxkə baxliduk.

□ 14 Ularning iqidə səsün rəht sodisi kilidioğan, Tiyatira xəhirilik, Hudadin qorkidioğan Lidya isimlik bir ayal bar idi. Rəb uning kəlbini Pawlusning eytkanlirini qobul kilixka aqti. □

15 U ailisidikilər bilən qəmüldürülgən bolup bizdin ötünüp:

— Əgər silər meni *həqikətən* Rəbgə etikad kילוqı dəp bilsənglər, mening öyümgə berip turunglar! — dəp qing turup bizni maqullatti.■

□ 16:12 «U yərdin Makedoniyəning xu rayonidiki Filippi degən muhim xəhirigə öttuk. Bumu Rimdiki bir mustəmlikə xəhər idi» — Filippi dengiz boyiki Neapolistin 16 kilometr yiraklıkta idi. «Rimdiki mustəmlikə» — biwasitə Rim həkümiti əzi baxquroğan, ahalisi «Rim grazdanlik» hokuk-imtiyazlirioğa igə idi. □

16:13 «Xabat küni, xəhər dərwasididin qikip dərya sahiligə barduk; qünki biz u yərdə dua-tilawət kilidioğan bir jay bar dəp oyliduk» — əhwaləğa qarışanda Filippi xəhiridə Yəhudiylarning birmu sinagogi yok idi («sinagog»ning asasi üqün az degəndə on Yəhudiy ərkək kixi bir-birigə qoxuluxi kerək). Undak əhwal astida bu ayallar (bəlkim Yəhudiy həm Yəhudiy əməslər, yəni «Hudaning qorkқанlar») hər xabat küni Təwrattin elinoğan sözlər bilən dua-tilawət kilixka yioqilatti. □

16:14 «Ularning iqidə səsün rəht Sodisi kilidioğan, Tiyatira xəhirilik, Hudadin qorkidioğan Lidya isimlik bir ayal bar idi» — «Hudadin qorkidioğan» degən turaklik ibarə, Lidyanning Yəhudiy əməs, əmma Təwrat etikadida boləjanlikini kersitidu. ■

16:15 Yar. 19:3; 33:11; Hək. 19:21; Luğa 24:29; Ibr. 13:2.

Pawlus bilən Silasning zindanoğa taxlinixi

¹⁶ Bir küni biz xu dua kilidioğan jayoğa ketip baroqinimizda, bir dedək bizgə yolukti; bu kizoğa pal saloquqi bir jin qaplixiwaloğanidi; dedək hojayinlirioğa pal selix yoli bilən nurtoşun payda tepip bərgənidi. □ ■ ¹⁷ U yol boyi Pawlus wə bizgə əgixip:

— Bu kixilər Həmmidin aliy Hudaning kulliri, ular silərgə nijatliq bir yolini jakarlaydu! — dəp warkirap mangdi. □

¹⁸ U uda kəp künlər xundak warkiridi. Bu ix Pawlusning kəlbini azablap, u kizoğa burulup, jinioğa:

— Əysa Məsihning nami bilən buyruymənki, uningdin qiq! — deyixigila, jin xuan qiqip kətti. □ ■

¹⁹ Dedəkning hojayinliri uningğa baqlioğan pul tepix ümidining yokqa qiqқанliqini kərüp, Pawlus bilən Silaska kol selip, ularni bazar məydanoğa sərəp, həkümdarlarning aldioğa elip bardı. ■ ²⁰ Ular ikkiylənni soraqqi əməldarlarning aldioğa qiqirip:

— Bu adəmlər Yəhudiylar bolup, xəhirimizni

□ **16:16 «bu kizoğa pal saloquqi bir jin qaplixiwaloğanidi»**

— «pal saloquqi bir jin» grek tilida «piton rohi». «Piton» yoşan yılan bolup, greklarning riwayətliri boyiqə u Dəlfı xəhiridiki buthanida turup, palqilik sirlirini baxquratti. ■ **16:16** 1Sam. 28:7; Ros. 19:24. □ **16:17 «... ular silərgə nijatliq bir yolini jakarlaydu!»** — yaki «... ular silərgə nijatliq yolini jakarlaydu!».

□ **16:18 «Bu ix Pawlusning kəlbini azablap,...»** — grek tilida «kəlbini azablap» degən söz həm dərd, bizarliq wə hapiqiliqni (degən mənilərni) öz iqigə alidu. «**jin xuan qiqip kətti**» — yaki «jin xu saət iqidə qiqip kətti». ■ **16:18** Mar. 16:17. ■ **16:19**

2Kor. 6:5.

qalaymikanlaxturuwətməktə. ■ 21 Biz bolsak rimliklarmiz, ular kanunimizğa hilap bolğan wə qobul kilixka yaki yürgüzüxkə bolmaydioğan kaidə-yosunlarni təröjib kiliwatidu! — döp xikayət kildi.

22 Toplanğan halayikmu ularğa hujum kilixka qozqaldi; soraqçi əmədarlar ularning kiyim-lirini yirtip yalingaqlap, kaltək bilən dumbilaxka əmr qüxürdi. ■ 23 Ikkiylənni kaltək bilən kəp dumbiliqandin keyin, ularni zindanoğa tax-lidi wə xundakla gundipayni kattik kəzitixkə buyrudi. 24 U buyrukni tapxuruwelix bilən ularni zindanning iqqiridiki kamerğa solap, put-liriğa ixkəl saldi.

25 Tün yerimda, Pawlus bilən Silas dua kilip, Hudağa mədhiyə küylirini eytiwatatti. Baxka məhbuslar bolsa kulak selip anglawatatti. ■

26 Tuyuksiz kattik yər təwrəx yüz bərđi; zindanning ullirimu təwrinip kətti wə zin-danning həmmə ixikliri xuan eqilip, hər bir məhbusning kixənlirimu qüxüp kətti. ■

27 Gundipay uyqudin oyoqinip, zindanning ixik-lirining oquq turoanlikini kərüp, məhbuslar keqip ketiptu döp oylap, kiliqini suqurup elip, özini öltürüwalmakçi boldi. □

28 Lekin Pawlus kattik awazda:

■ 16:20 1Pad. 18:17; Ros. 17:6. ■ 16:22 2Kor. 11:25;

1Tes. 2:2. ■ 16:25 Ros. 4:31. ■ 16:26 Ros.

5:19; 12:7. □ 16:27 «Gundipay uyqudin oyoqinip, ...

məhbuslar keqip ketiptu döp oylap, kiliqini suqurup elip, özini öltürüwalmakçi boldi» — Rim imperiyəsining qanuni boyiqə məhbuslarni qaqurup qoyğan əskərlər yaki gundipaylar ölümgə məhkum kilinatti.

— Özünggə zərər yətküzmə, həmmimiz bar! —
dəp warķiridi.

²⁹ Gundipay: Qiraqlarni kəltürünglar dəp
towlap iķkirigə etilip kirip, titrigən ħalda Pawlus
bilən Silasning ayioııoıa yikildi. ³⁰ Andin ularni
taxķirioıa elip qikip:

— Kıtķuzuluxum üqün nemə kılixim kerək? —
dəp soridi.■

³¹ Rəb Əysaoıa etikad kılıın, wə xundak
kılsang, özüng həm ailəngdikilərmu
kıtķuzulidu! — dedi ular.□ ■

³² Xuning bilən, ikkiylən uningoa wə un-
ing barlıķ ailisidikilərgə Rəbning söz-kalamini
yətküzdi. ³³ Keqə xu saətning əzidila *gundipay*
ularni baxlap qikip, yarilirini yuyup tazilidi;
andin u dərħal ailisidikilər bilən qəmüldürüxnı
qobul kildi; ³⁴ ikkiylənni öz öyigə baxlap kelip,
ularning aldioıa dastihan saldi. U pütkül aili-
sidikilər bilən Hudaıa etikad kılııanlıķtin zor
xadlandi.■

³⁵ Ətisi ətigəndə, sorakqi əməldarlar
yasawullarni zindanoıa əwətip:

— U ikkiylənni koyuwetinglar! — dəp buyrudi.

³⁶ Gundipay Pawlusķa bu sözni yətküzüp:

— Sorakqi əməldarlar ikkinglarni koyuwetix

■ **16:30** Luķa 3:10; Ros. 2:37; 9:6. □ **16:31** «Rəb
Əysaoıa etikad kılıın, wə xundak kılsang, özüng
həm ailəngdikilərmu kıtķuzulidu!» — gundipayning
«Kıtķuzuluxum üqün nemə kılixim kerək?» degən soalni
koyuxida, u bəlkim «kıtķuzulux»ning nemə ikənlikini anqə
qüxəniğən boluxi mumkin. Uning közdə tutķini rohıy jəħəttin
əməs, bəlkı öz wə ailisidikilərnıng ölüm jazasidin kütuluxı idi.

■ **16:31** Yħ. 3:16,36; 6:47; 1Yuhā. 5:10. ■ **16:34** Luķa 5:29;
19:6.

yarlikini qūxūrdi. Silər əmdi zindandin qikip, tinq-aman yolunglaroqa qikinglar, — dedi.

³⁷ Birak Pawlus yasawullaroqa:

— Biz Rim pukraliri bolsakmu, əmədarlar bizni sorak kilmayla halayikning aldida kaltək bilən dumbalap, zindanoqa taxlidi. Əmdi ular hazır bizni yoxurunqə qoqlimakqimu? Yak, bundak kilsa bolmaydu! Əmədarlar əzliri kelip bizni qikarsun! — dedi. □

³⁸ Yasawullar bu səzlərnı sorakqi əmədarlaroqa yətküzdi. Ular ikkiylənnıng Rim pukrasi ikənlikini anglap kərkup kətti; ³⁹ ularning kənglini elixka *zindanoqa* berip, ularni zindandin elip qikkandin keyin, xəhərdin qikip ketixni kayta-kayta ətündi. ■

⁴⁰ Ikkiylən zindandin qikixi bilən Lidyanıng əyigə bardı; andin u yərdə kərındaxliri bilən kəruxüp, ularni riqbətləndürgəndin keyin, yoloqa qikip kətti.

17

Tesalonika xəhıridiki topilang

¹ Ular səpirini dawam kilip Amfipolis wə Apoloniya xəhərliridin ətüp, Tesalonika xəhırigə kəldi. U yərdə Yəhudiylarning sinagogi bar

□ **16:37** «Biz Rim pukraliri bolsakmu, əmədarlar bizni sorak kilmayla halayikning aldida kaltək bilən dumbalap, zindanoqa taxlidi» — rimlik pukralaroqa undak muamilə kilixning hər bir baskuqi Rim qanunioqa hilap idi. ■ **16:39** Mat. 8:34.

idi. □ ² Pawlus aditi boyiqə ularning arisioqa kirip, uda üq xabat küni u yərdə jəm boloqanlar bilən muqəddəs yazmilarni xərhləp munazirilixip, ³ ularqa Məsihning azab-oxubətlər tartqandin keyin əlümdin tirilixi muqərrər dəp qüxəndürdi həm ispatlidi wə: — Mən silərgə jakarliqan muxu Əysa dəl Məsihning Əzi xu! — dedi. ■

⁴ *Yəhudiylarning* iqidin bəzilər qayil bolup ix-inip, Pawlus bilən Silaska koxuldi; xundakla Hudadin kərkədioqan Greklərdin zor bir top adəmlər wə az bolmioqan yukiri təbikiidiki grek ayallarmu xundak ixəndi. □ ■ ⁵ Birak Yəhudiylar buningqa həsət kəlip, birnəqqə kəbih adəmlərnə yioqip, bir top kixilərnə toplap, xəhərnə astin-üstün kiliwətti. Yəhudiylar Pawlus bilən Silasni xəhər həlk *kengəxmisiqə* tapxurup berix üqün ularni tutux məksitidə Yason isimlik birsining əyigə basturup bardı. ⁶ Ləkin ular ikkiylənni tapalmay ular Yason wə baxka birnəqqə kərixdaxni xəhər əməldarlırining aldioqa tartip apirip: — Jaħanni astin-üstün kiliwətkən axu adəmlər muxu yərgimu yetip kəldi; ■ ⁷ Yason ularni əyidə qəbul kildi. Ular Əysa isimlik baxka bir padixah

□ **17:1 «Tesalonika xəhəri»** — «Tesalonika» həzirki Salonika xəhəri. **«Ular ... Tesalonika xəhəriqə kəldi»** — muxu babta «biz» əməs, bəlki «ular» deyilgəqkə, Luqani Pawluslardin bir məzgil ayriloqan, dəp qaraymiz. ■ **17:3** Zəb. 22:6. 22; Mat. 16:21; Luqa 24:46. □ **17:4** «... xundakla

Hudadin kərkədioqan Greklərdin zor bir top adəmlər wə az bolmioqan yukiri təbikiidiki grek ayallarmu xundak ixəndi» — «Hudadin kərkədioqan Greklər» degən turaklıq ibarə, Təwrat etikadida bolqan Greklərnə kərsitidu. ■ **17:4** Ros. 28:24. ■ **17:6** Ros. 16:20.

bar döp jakarlap, Kəysərning pərmanliriya qarxi çikawatidu! — döp çuqan selixti.■

8 Ular bu sözlər bilən halayikni wə xəhər əməldarlırını dəkkə-dükkigə selip koydi.

9 Əməldarlar Yason wə baxka tutup kelingənlərdin kapalət puli aloqandin keyin, ularni koyuwətti.

Beriya xəhiridə

10 Kərindaxlar həyal bolmay Pawlus bilən Silasni xu küni keqidə Beriya xəhorigə əwətiwətti. Ular u yərgə yetip baroqanda, Yəhudiylarning sinagogioya kirdi. □ ■ 11 U yərdiki *sinagodikilər* Tesalonikadikilərgə karioqanda esil hislətlik bolup, söz-kalamni kizikip anglidi wə ularning eytkanlirining toqra yaki hatalikini enikalap bilix üqün, hər küni mukəddəs yazmilarni ketirkinip izləndi. ■

12 Nətijidə, ulardin nuroqun Yəhudiylar, esilzadə grek ayallardin bir kismi wə xundakla heli көp grek ərlər etikad kildi. □ 13 Ləkin Tesalonikadiki Yəhudiylar Hudaning söz-kalamining Pawlus arkilik Beriyadimu jakarliniwatkinini anglap, u yərgimu berip topilang көtürməkqi bolup, ammini kutratti. ■ 14 Xuning bilən kərindaxlar

■ 17:7 Luka 23:2; Yh. 19:12.

□ 17:10 «Kərindaxlar

həyal bolmay Pawlus bilən Silasni xu küni keqidə Beriya xəhorigə əwətiwətti» — «xu küni keqidə» yaki «xu küni көq kirix bilənlə». ■ 17:10 Ros. 9:25. ■ 17:11 Yəx. 34:16; Luka

16:29; Yh. 5:39. □ 17:12 «xundakla heli көp grek ərlər etikad kildi» — grek tilida «xundakla az bolmioqan grek ərlər etikad kildi». ■ 17:13 1Tes. 2:14.

Pawlusni dərhal dengiz boyıqə əwətiwətti. Silas bilən Timotiy bolsa Beriyada qaldı. ¹⁵ Pawlusni uzitip mangoqanlar uni Afina xəhırigiqə elip bardı. Andin ular Pawlusning:

— «Silər Silas bilən Timotiyqə mumkinkədər mening yenimqə tezraq kəlsun dəp yətküzüp qoyunqlar» degən tapxurukini elip, *Beriyaoqə* kaytip kəldi. ■

Afina xəhıridə

¹⁶ Pawlus Afina xəhıridə Silas bilən Timotiyi kütüp turoqanda, pütkül xəhərdikilərnıng butpərəslıkkə berilip kətkənlıknı kərüp, rohi qattıq azablandı. ¹⁷ Xunga u sinagogda

Yəhudiylar wə Hudadin qorkıdıoqanlar bilən həm xuningdək hər küni bazarda uqrioqanla kixilər bilən munazirilixətti. □ ¹⁸ «Epikurlar» wə «Stoiklar» dəp ataloqan bəzi pəylasoplarmu unıng bilən munazirilixıkkə baxlıdı. Ulardıñ bəzilər:

— Bu bilərmən poqi nemə dəp jöylüwatıdu? — deyixti.

Yənə bəzilər Pawlusning Əysa wə adəmlərnıng əlümdin tirildürülıdıoqanlıkı həkkıdiki hux həwərnı jakarlıoqanlıkıdin:

— U yat ilahlarnıng tərəibatqısı ohxaydu! —

■ **17:15** Ros. 18:5. □ **17:17** «u sinagogda Yəhudiylar wə Hudadin qorkıdıoqanlar bilən ... munazirilixətti» — «Hudadin qorkıdıoqanlar» Təwrat arkılık Hudaqə etıqad qıloqan Yəhıdiy əməslərnı kərsitıdu.

deyixti. □ ¹⁹ Xunga, ular Pawlusni elip «Areopagus» degən *kengəx* məydanioğa apirip:

— Sən tarkitiwatkan yengi təlimingning nemə ikənlikini bizmu bilsək qandaq?

²⁰ Qünki sən bəzi qəyriy ixlarni kulikimizoga yetküzüwatisən, biz ularning mənisi zadi nemə ikənlikini bilgümüz bar, — deyixti

²¹ (əmdi Afinalıqlar wə u yərdə turuwatkan qətəlliklərnin həmmisi waqtini birər yengilikni yetküzüx yaki anglaxtin baxka ixka sərp kılmaytti). ²² Xunga Pawlus Areopagus məydanining otturisioga qıkip mundaq dedi:

Əy Afina həlqi! Silərninğ hər jəhəttin jin-ilaqlaroga qokunuxka kattak berilgənlikinglarni kərdum. □ ²³ Qünki həmmə yərnə arilap, silərninğ tawapqahliringlarni kəzdin kəqürginimdə, üstigə «Naməlum bir Hudaoga ataloqan» dəp pütülgən beoixlimisi bar yənə bir qurbangahni kərdum. Əmdi mən silər tonumay turup ibadət kıliwatkan xu *Hudani* mana hazir

□ **17:18 «Epikurlar» wə «Stoiklar» dəp ataloqan bəzi pəylasoplarmu uning bilən munazirilixixkə baxlidi»** — «Epikurlar»: «ləzzət»ni əng yukiri orunoğa koyup, hərtürlük «ilaq» wə «ahirət» degənlərgə qarxi idi. «Stoiklar» bolsa «pəzilət»ni əng yukiri orunoğa koyup, hər adəmninğ öz əməllirigə məs'ul bolup, «pəzilət»kə ləzzət yaki azab-okubətkə qarimay intilixi kerək, dəp təkittləytti. **«U yat ilaqlarning tərəqibatqisi ohxaydu!»** — ularning «yat ilaqlar» deginidə kəzdə tutqini «Əysa» wə «Tirilix» idi — ular bularni «ikki ilaq» dəp oylap qaloqanidi. □ **17:22 «Silərninğ hər jəhəttin jin-ilaqlaroga qokunuxka kattak berilgənlikinglarni kərdum»** — grek tilida «jin-ilaqlar» «jinlar» degən səz bilən ipadilinətti. Qünki kəp greklar jinlar bilən ilaqlarning qong pərki yok, jinlarning yahxi tərəpliri bar, dəp ixinətti.

silərgə tonuxturup jakarlay.

²⁴ Pütkül aləmni wə uningdiki barlik məwjudatlarni yaratқан Huda asman-zeminning Igisi bolup, insanlarning қoli bilən yasaloқan ibadəthanilarda turmaydu, ■ ²⁵ yaki birər nərsigə һajiti qüxkəndək insanlarning қollirining əjrigə mohtaj əməstur, qünki U Əzi һəmmə janiwaroқа һayatlik, nəpəs, xundakla *ehtiyajlik boloқan* һəmmə nərsini ata қilidu.

■ ²⁶ U birla adəmdin insaniyəttiki barlik millətlərnı barlikқа kəltürdi, ularni pütүн yər yüzigə orunlaxturup, ularoқа has boloқan pəyt-pəsillər һəmdə turidoқan jaylirining pasillirini aldin bəlgiləp bərdi. □ ■ ²⁷ Bularning məqsiti «Insanlar meni izdisun, bəlkim silaxturup tapsun» degənliktur. Əməliyəttə, u һəqқaysimizdin yirak əməs. ²⁸ Qünki biz Uningda yaxaymiz, һərikət қilimiz wə Uningda wujudimiz bardur; aranglardiki bəzi xairlar eytkinidək: «Biz Uning nəslidurmiz!».

□ ²⁹ Xunga, Hudaning nəsli boloқаққа, biz Təngri Boluқqini altun-kümüx yaki taxtin yasaloқan,

■ **17:24** Yar. 1:1; 2Tar. 6:30; Zəb. 33:6; 124:8; 146:6; Yəx. 66:1; Ros. 7:48; 14:15; Wəһ. 14:7. ■ **17:25** Yar. 2:7.

□ **17:26** «U birla adəmdin insaniyəttiki barlik millətlərnı barlikқа kəltürdi» — grek tilida «U bir қandin insaniyəttiki barlik millətlərnı barlikқа kəltürdi». «*Huda...* ularoқа has boluқan pəyt-pəsillərnı... aldin bəlgiləp bərdi» — «ularoқа has boluқan pəyt-pəsillər» mənisi bəlkim «ularning rawaj tepix wə zawallıққа yüzlinix waқitliri» degəndək. ■ **17:26** Қан. 32:8.

□ **17:28** «aranglardiki bəzi xairlar eytkinidək: «Biz Uning nəslidurmiz!»» — xair Aratusning yazmiliridin elinoқan (miladiyədin ilgiriki 310-245 yillarda).

hünərwəning maħariti wə təsəwwuri bilən oyuloğan birər nərsigə ohxaydu, dəp oylimaslikimiz kerək.■

³⁰ Xunga Huda burunķi zamanlardikiləning xundaķ oşəplətlik waķitlirini nəziridin saķit kiləini bilən, lekin bğgünki kündə U həmmila yərdə pütün insanlarni gunahlıriəa towa kilixķa əmr kilmakta! ■ ³¹ Qünki U Əzi tikligən insan arkilik pütkül dunyani həkķaniylik bilən sorak kilidioğan bir künini bəlgilidi; U uni əlümdin tirildürgənliki bilən bu ixning muķərrər ikənlikigə ispat bərgənidi.

³² *Pawlusning* «əlgənləning tirilixi» həkķidə eytkanlirini angliəanda bəzilər uni məshirə kilixķa baxlıdi. Yənə bəzilər:

— Bu ix həkķidə səndin yənə anglayli, — dedi.

³³ Buning bilən, Pawlus məydandin qikip kətti. ³⁴ Birak bəzilər uningəa koxulup, etikad kildi. Bularning iqidə «Areopagus» kengəxmə həy'ətliridin biri boləan Diyonisiyus wə Damaris isimlik bir ayal, xuningdək baxķa birkanqə kiximu bar idi.

Rosul Pawlusning hux h w rni jakarliqan 2-s piri

Rosul Pawlusning hux h w rni jakarliqan 2-s piri

18

Korint xəhiridə

¹ Bu ixlardin keyin, Pawlus Afina xəhiridin ayrilip Korint x hirig  bardir. ² U u yerdə Pontus  lkisid  tuquloqan Akwila isimlik bir Yəhudiy bilən uning ayali Priskillani uqratti. Ular *Rim imperatori* Klawdiyusning barlik Yəhudiylar Rim xəhiridin qikip ketixi ker k, deg n yarliki s w blik yekinda Italiy din k lg nidir. Pawlus ular bilən tonuxup, ³ ular bilən k sipdax boloaqqa, bill  turup ixlidi (q nki ular

■ 18:2 Rim. 16:3; 1Kor. 16:19; 2Tim. 4:19.

qedirqilik bilən xuqullinatti). □ ■ 4 Hər bir xabat künidə u Yəhudiylarning sinagogioğa kirip, Yəhudiylar wə greklar bilən munazirilixip ularni *Hudaning söz-kalamioğa* qayil kılıxka tirixatti. □

5 Birəq Silas bilən Timotiy Makedoniyədin kəlgəndin keyin, Pawlus söz-kalamni yətküzüxkə aldiridi, jan köydürüp Yəhudiylarğa: — Əysa — Məsihning Əzidur,

□ **18:3 «ular bilən kəsipdax boloqaqqa, billə turup ixlidi (qünki ular qedirqilik bilən xuqullinatti)»** — Pawlusning hətliridə, əzi wə həmrahlirining jenini beqix üçün jamaətlərninğ kəlioğa qarimay, bəlki öz kəli bilən ixlixini patpat tiləğa alidu. Muxu yərdə uning kəsipi qedirqilik ikənliki kərünidu. ■ **18:3** Ros. 20:34; 1Kor. 4:12; 2Kor. 11:9; 12:13; 1Tes. 2:9; 2Tes. 3:8. □ **18:4 «Hər bir xabat künidə u Yəhudiylarning sinagogioğa kirip, Yəhudiylar wə greklar bilən munazirilixip ularni Hudaning söz-kalamioğa qayil kılıxka tirixatti»**

— «munazirilixip ularni Hudaning söz-kalamioğa qayil kılıxka tirixatti» degən sözlər grekqidə pəqət birlə söz bilən ipladilinidu. «Hudaning söz-kalamioğa» degən sözlərnə jümlini qüxinixkə asan bolsun üçün kirgüzduk.

dəp guwahlik bərdi. □ ■ 6 Lekin, ular uningə qaxri qikip uni həkəretlidi. Buning bilən Pawlus pexini kəkıp, ularə:

— Öz keninglar öz bexinglarə qüxsun! Mən buningə jawabkar əməsmən! Bügündin baxlap, mən *silərdin burulup* yat əlliklərgə barimən, — dedi. □ ■

7 Buning bilən Pawlus ulardin ayrilip, Titiyus Yustus isimlik, Hudadin kərkidioqan bir kixining əyigə berip turdi. Uning əyi sinagogning yenida

□ 18:5 **«Birək Silas bilən Timotiy Makedoniyədin kəlgəndin keyin, Pawlus səz-kalamni yətküzüxkə aldiridi, jan kəydürüp Yəhudiylarə... guwahlik bərdi»** —

Pawlusning bu rohlandıruluxiə bəlkim üq muhim türtkə bar idi: — (1) u Silas wə Timotiydin Tesalonikadiki kərindaxlar etikadta qing turuwatidu, degən hux həwəni anglidi («1Tes.» 3:6); (2) Makedoniyədiki jamaətlər, bolupmu Filippi jamaiti Hudaning hizmitini ilgiri sürgüzüx üqün əwətkən iktisadiy yardəmni Silas wə Timotiyar elip kəlgənidi («2Kor.» 1:5; «Fil.» 4:15). Xu yardəm bilən u bəlkim pütün waqtini hux həwər yətküzüxkə sərp kılalaytti. (3) u Makedoniyədə boləqan waqitlirida kəp ziyankəxlikkə uqriəqəqə, həm Afina xəhərdikilərnəng səz-kalamə qə boləqan soəquləqini kərup əzining ajizlikini kəp seziwaldi («1Kor.» 2:1-4). Lekin Silas wə Timotiyning həmrəhlikədin təsəlli-riəqbət elip kəp rohlandıruldi. ■ 18:5 Ros. 17:15. □ 18:6

«ular uningə qaxri qikip...» — yaki «ular əzlrigə qaxri qikip...». **«buning bilən Pawlus pexini kəkıp...»** — grek tilida «buning bilən Pawlus kiyimlirini kəkıp...». Pawlusning «pexini kəkıp»i «silərnəng Hudaning səz-kalami bilən munasiwitinglar yok» degən mənini bildüridioqan ixarət idi. **«Öz keninglar öz bexinglarə qüxsun»** — bu degənlik, silər Hudaning nijatlik yolini rət kıləqandin keyin, öz aqiwitinglarə qəzünqlər jawabkar» degən mənədə. ■ 18:6 Mat. 10:14; Ros. 13:51.

idi. □ ⁸ Əmdi sinagogning qongi Krispus pütün ailisidikilər bilən Rəbgə etiqad kildi. Nuroqun Korintliklarmu bu həwərnı anglap, etiqad kılıp qəmüldürüxnı qobul kildi. □ ■

⁹ Rəb keqıdə Pawlusqa bir oqayıbanə kərünüx arkılık wəhiy yətküzüp uningoa:

— Korkma, süküt kılmay səzlə, ■ ¹⁰ qünki Mən sən bilən billə. Həqkim sanga qol selip zərər yətküzməydu, qünki Mening bu xəhərdə nuroqun kixilirim bar, — dedi.

¹¹ Xuning bilən Pawlus u yərdə bir yil altə ay turup, u yərdiki kixilər arisida Hudaning səkalamini əgətti.

¹²⁻¹³ Əmma Galliyo Ahaya əlkisining waliysi boləqan waqtida, Yəhudiylar birlixip Pawlusni tutup Galliyoning «sorak təhti»ning aldioqa apirip, uning üstidin:

Bu adəm kixilərnı kanunoa hilap həlda Hudaqa ibadət kılıxqa qayil kıliwatıdu! — dəp xıkayət kildi. □

¹⁴ Pawlus aqzını aqay dəp turuxioqa, waliy Galliyo Yəhudiylarqa:

— Dərwəqə, i Yəhudiylar, bu xıkayitinglar birər

□ **18:7 «Titıyus Yustus isimlik, Hudadin korkıdiaoqan bir kixi»** — «Hudadin korkıdiaoqan» degən ibarə toqruluk 13:26diki izahatni kərüng. □ **18:8 «Nuroqun Korintliklarmu bu həwərnı anglap, etiqad kılıp qəmüldürüxnı qobul kildi»**

— «bu həwər»: (1) sinagogning qongining etiqad kıloqanlıkı yaki (2) Pawlusning eytqan səzlırını kərsıtidu. Bizningqə birinqi qüxanqə toqrıdur. ■ **18:8** 1Kor. 1:14. ■ **18:9** Ros. 23:11.

□ **18:12-13 «Ahaya əlkisi»** — Gretsıyəning muhım jaylırını əz iqıqə alatti. Galliyo xu əlkining waliysi boləqan waqtı miladiyədin keyinki 51-52-yıllar idi.

nahəklik yaki eƣir jinayət tooƣrisida boloƣan bolsa, səwrqanlik bilən silərgə kulaƣ salsam orunluk bolatti. ¹⁵ Birak bu ix *pəkət* bəzi nam-isimler, səzlər wə əzünqlarning *Təwrat* ƣanuninglar üstidə talax-tartixlarƣa ƣetixlik ikən, uni əzünqlar bir tərəp ƣilinglar! Mən bundak ixlərƣa sorakƣi bolmaymən! — dedi. ¹⁶ Xuning bilən u ularni sorak təhti aldidin həydəp ƣikardi.

¹⁷ Halayik sinagogning ƣongi Sostenisni tutuwelip, sorak təhtining aldidə kattik urƣili turdi. Birak *waliy* Galliyo bu ixlarning həƣƣaysisiƣa ƣilƣə pisənt ƣilmidi.□

Pawlusning Antakya xəhiridə ƣaytip kelixi

¹⁸ Pawlus Korint xəhiridə yənə kəp künlərni ötküzgəndin keyin, ƣerindaxlar bilən hoxlixip, Priskilla wə Akwilalarning həmrahlıƣida kemigə olturup, Suriyəgə ƣarap kətti. *Yoloƣa ƣikixtin ilgiri* u Kənƣriya xəhiridə Hudaƣa iƣkən bir

□ **18:17 «halayik sinagogning ƣongi Sostenisni tutuwelip, sorak təhtining aldidə kattik urƣili turdi»** — Sostenisning Məsihkə etiƣad ƣiloƣan waƣti naməlum («1Kor.» 1:1ni kəring). Yəhudiylarning uni undak uruxining səwəbi enik əməs; u Məsihgə etiƣad ƣiloƣuƣi boləlanlikdin yaki sinagotikilər öz ərzining nətijisiz bolup ƣikƣanlikidin hapa bolup, sinagog rəisidin aƣƣikini ƣikiriwalmakƣi bolsa kerək.

qəsimidin qaqlirini qüxürüwətkənidi. □ ■

¹⁹ Ular Əfəsus xəhirigə baroqandin keyin, u Priskilla wə Akwilani kaldurup qoyup əzi *xu yərdiki* sinagogqa kirip, Yəhudiylar bilən mu-naziriləxti. ²⁰ Ular uni uzunraq turuxqa tələp kiliwidi, u qoxulmay, ²¹ «Mən qandaqla bolmisun kelər heytni Yerusalemda ötküzimən; andin Huda buyrusa, silərninq yeninglaroqa yənə kelimən», — dəp ular bilən hoxlixip, Əfəstustin kemə bilən yoloqa qiqti. □ ■

²² U Kəysəriyə xəhidə kemidin qüxüp, *Yerusalemoqa* qiqip jamaət bilən hal soraxqandin

□ **18:18 «Kənkriya xəhiri»** — Korintning port xəhiri bolup Korinttin yəttə kilometr yiraqla jaylaxkanidi. **«Yoloqa qiqixtin ilgiri u Kənkriya xəhidə Hudaqa iqqən bir qəsimidin qaqlirini qüxürüwətkənidi»** — Pawlus nemixqa qəsəm kildi? Alimlarning pikirliridin: (1) u Korint xəhidə xunqə kəp adəmlər hux həwəni qəbul qiloqlanliqidin boləqan huxalliqidin, Hudaqa alahidə rəhmət eytix üqün; (2) yənə bir qətim Yerusalemda wə Yəhudiyədə turuwatqan Yəhudiy həlkni hux həwərgə qayil qilixqa tirixip ularoqa muxu qəsimi arqilik özini «Mana mən silərdək Hudadin qorqidiqan adəm» dəp kərsitip ularoqa yeqinlaxmaqci bolup qəsəm qiloqlan. Biz ikkinqi pikirgə mayilmiz. Bəzi alimlar qəsəm iqqüqi Akwiladur, dəp qaraydu.

■ **18:18** Qəl. 6:18; Ros. 21:23. □ **18:21 «mən qandaqla bolmisun kelər heytni Yerusalemda ötküzimən»** — bəzi kona kəqürmilərdə bu sözlər tepilməy, pəqət ««Huda buyrusa, mən silərninq yeninglaroqa yənə kelimən», — dəp ular bilən hoxlixip, Əfəstustin kemə bilən yoloqa qiqti» deyilidu. ■ **18:21** 1Kor. 4:19; Ibr. 6:3; Yaq. 4:15.

keyin, Antakya xəhirigə qüxüp kətti. □

²³ Antakyada bir məzgil turoqandin keyin, u yənə yoloqa qikip Galatiya wə Frigiyə yurtlirini bir-birləp arilap, barqanla yeridə barliq muhlislarning etikadini kuwwətlidi.

Apollosning Əfəsus wə Korint xəhərliridə təlim berixi

²⁴ Bu arida, Iskəndəriyə xəhiridə tuquloqan Apollos isimlik bir Yəhudiyy Əfəsus xəhirigə kəldi. U natik adəm bolup, mukəddəs yazmilardin helila qongkur sawati bar adəm idi. □ ■

²⁵ U Rəbning yoli toqruluk təlim aloqan bolup, otluk roh bilən Əysa həkqidə əynən səzləp təlim berətti. Birak uning həwiri pəkət Yəhya pəyoğəmbərnin yürgüzgən qəmüldürüxi bilən

□ **18:22** «U Yerusalemoğa qikip jamaət bilən hal so-
raxkandin keyin...» — Injilda «Yerusalemoğa berix» grek tilida
daim degüdək pəkət «Yerusalemoğa qikix» dəytti. Yəhudiyy
həlki üqün Yerusalemoğa berix «qikix», uningdin ketix «qüxüx»
bilən bildürülətti. Pawlus kəsimini ada qilip qikix üqünmu
Yerusalemoğa berip kelixi kerək. □ **18:24** «U ... mukəddəs

yazmilardin helila qongkur sawati bar adəm idi — grek
tilida «U ... mukəddəs yazmilarda küqlük bir adəm idi».

■ **18:24** 1Kor. 1:12.

qəklinətti.□

²⁶ U sinagogda yürəklik sözləxkə baxlidi. Uni angliqan Priskilla bilən Akwila uni öyigə elip berip, uningə Hudaning yolini tehimu təpsiliy qüxəndürdi. □ ²⁷ Keyin, Apollos Ahaya əlkisigə barmakçi boləanda, *Əfəsusluk* qerindaxlar *Ahayadiki* muhlislarəa hət yezip, ulardin Apollosni qarxi elixni bəkmü tələp kildi. U xu yərgə berip, Hudaning mehır-xəpkiti arkilik etikad kıləanlarəa qoxulup, ularəa zor yardəmdə boldi. □ ■ ²⁸ Qünki u həlk-ələm aldida Yəhudiylar bilən munazirilixip, ularəa küqlük rəddiyə berip, muqəddəs yazmilarni xərhlxi bilən Məsihning Əysa ikənlikini ispatlap bərdi.

□ **18:25 «uning həwiri pəkət Yəhya pəyoqəmbərnin yürgüzgən qəmüldürüxi bilən qəklinətti»** — demək, Apollosning təlimi bəkim Yəhya pəyoqəmbərnin «Hudaning padixahlığı yekınlaxti», «Muqəddəs Rohqa qəmüldürgüçi, yəni Qutkuzoquçi-Məsih mening kəynimdin kelidu» degən sözliridin, xundakla «Məsih Nasarətlik Əysa ikən», degən məlumatlardin tərkib tapqan bolsa kerək. U Əysa Məsihning əlgini, tir-İlgənliki, xundakla uning Muqəddəs Rohni ata kılıxi bilən yeni dəwr baxlıqanlıki toqruluk həwərsiz qaləanidi. 19:1-7 wə izahətlarni kərüng. □ **18:26 «Priskilla bilən Akwila uni öyigə elip berip,...»** — yaki «Priskilla bilən Akwila uni ayrim elip,...». □ **18:27 «Keyin, Apollos Ahaya əlkisigə barmakçi boləanda, Əfəsusluk qerindaxlar Ahayadiki muhlislarəa hət yezip, ulardin Apollosni qarxi elixni bəkmü tələp kildi»** — baxqa bir hil tərijimisi: — «Keyin, Apollosni riəbətəndürüp, Ahayidiki muhlislarəa hət yezip, ulardin Apollosni qarxi elixni tələp kildi». ■ **18:27** 1Kor. 3:6.

19

Pawlus Əfəsus xəhiridə

¹ Apollos Korint xəhiridiki waqtida, Pawlus səpər kılıp, iƣki ƣurukluk arkilik Əfəsus xəhirigə kəldi. U yərdə bəzi muhlislar bilən uƣrixip, □ ■ ² ulardin:

— Silər etikad ƣiləninglarda, Muƣəddəs Roh silərgə ata ƣilinoƣanmu? — dəp soridi.

— Yaq, biz hətta Muƣəddəs Roh bar degənni zadi anglimaptikənmiz, — dəp jawab bərdi ular. □

³ Pawlus yənə:

— Undaƣta, silər ƣandaƣ ƣemüldürüluxtə ƣemüldürülgənsilər? — dəp soridi.

— Biz Yəhya *pəyoƣəmbər* yətküzgən

□ **19:1 «iƣki ƣurukluk arkilik Əfəsus xəhirigə kəldi»** — yaki «əgizliklər arkilik Əfəsus xəhirigə kəldi». ■ **19:1** 1Kor. 1:12 □ **19:2 «Muƣəddəs Roh silərgə ata ƣilinoƣanmu?»** — grek tilida: «Muƣəddəs Rohni ƣobul ƣildinglarmu?». «**Yaq, biz hətta Muƣəddəs Roh bar degənni zadi anglimaptikənmiz**» — muxu jawabning mənisi bəlkim «Muƣəddəs Rohning ata ƣilinoƣini yaki Muƣəddəs Rohning insanlarəƣa kəlgini anglimaptikənmiz» degəndək bolsa kerək.

qemüldürülüşni qobul kilduk, — dedi ular.□

⁴ Pawlus: — Yəhya *pəyoqəmbər* həlkəyə yətküzgən qemüldürülüş bolsa gunahlarğa towa qilixni bildüridiğan qemüldürülüş bolup, ularğa əzidin keyin kəlgüqigə, yəni Əysağa etikad qilix kerəklilikini tapiliğanidi, — dedi.■

⁵ Ular buni anglap, Rəb Əysaning namida qemüldürülüşni qobul qildi. ⁶ Pawlus qolini ularning üstigə təgküzüp turuxi bilən, Muxəddəs Roh ularğa qüxti. Buning bilən ular naməlum tillarda səzləxkə həm pəyoqəmbərlərgə wəh̄iy-bexarətlərn̄i

□ **19:3 «Undaқта, silər kandaқ qemüldürülüştə qemüldürülgənsilər?»** — yaki «Undaқта, silər nemə dəp qemüldürülgənsilər?». Eniқki, xu kixilər Əysa Məsiһning namioğa qemüldürülgən bolsa, undaқта ularni qemüldürgüzqi etikadqi ularğa «Huda Məsiһkə etikad qiloquqilarning həmmisigə Muxəddəs Rohini sowqat qilip ata qilidu» dəp qüxəndürgən boluxi kerək idi. Qünki Məsiһdə bolğan hux həwər dəl xuki: (1) Məsiһning qurbanliқi bilən etikadqi insanlarning gunahliri kəqürüm qilinidu; (2) Məsiһning qurbanliқi bilən Huda etikadqi insanlarğa yengi bir һayat ata qilidu; muxu һayat Muxəddəs Rohning insanning qəlbidə makan qilixi bilən baxlinidu. Rosul Petrusning səzligigə qarang (2:38-39), «1Pet.» 3:21 wə bu ayət toqrisida «qoxumqə səz»imizdiki izahətlarni kərüng. **«Biz Yəhya pəyoqəmbər yətküzgən qemüldürülüşni qobul kilduk»** — ularning jawabiğa qarioғanda, ular mərһum Yəhya pəyoqəmbərn̄ing muһlisliri idi; mumkinqiliki barki, ular Yəhya pəyoqəmbərn̄ing towa qilixi wə suqə qemüldürülüş toqruquluk təlimlirini Apollostin angliqanidi. ■ **19:4** Mat. 3:11; Mar. 1:4; Luқa 3:16; Yһ. 1:26; Ros. 1:5; 11:16.

yötküzüxkə baxlidi. □ ■

⁷ Ular təhminən on ikki ərkək kixi idi.

⁸ Pawlus üq ay dawamida *Əfəsus xəhridiki* sinagogka kirip, yürəklik bilən söz kılıp, ular bilən Hudaning padixahlikidiki ixlar toqrisida munazirilixip qayıll kılıxka tırxıti. ⁹ Ləkin bəziliri jahıllıq kılıp ixıni rət kılıp, halayık aldida *Rəbning* yoliqə həkərət kəltürgəndə, Pawlus ulardin qıqıp, muhlislarnimu ayrip qıqti. U həküni Tirannus isimlik adəmning leksiyi-hanisida munazirə-muzakirə ötküzdi. □ ■ ¹⁰ Bu ix ikki yıl dawamlaxti. Nətijidə, Asiya ölkisidiki pütün həlk, Yəhudiylar bolsun, Greklər bolsun həmməylən Rəbning söz-kalamini anglidi. □

Skewaning ooqulliri

□ **19:6** «...Muxəddəs Röh ularqə qüxti. Buning bilən ular naməlum tillarda sözləxkə həm pəyoqəmbərlərgə wəhiy-bexarətlərnı yöküzüxkə baxlidi» — Muxəddəs Röhning ularqə ata qiloqan «naməlum (karamət) tillarda sözləx» iltipati bilən kixilər öz sözlirini qüxənmigən halda Hudaqə mədhıyə oqup, uning sirlirini jakarlaydu («1Kor.» 14:2ni kərüng). ■ **19:6** Ros. 8:17; 11:15. □ **19:9** «halayık aldida Rəbning yoliqə həkərət kəltürgəndə...» — muxu yərdə «Rəbning yoli» grek tilida pəkət «yol» degən söz bilən ipadilinidu (qünki etiqadning nəziridə pəkət bir yolla bardur. 9:2nimu kərüng). «**Tirannus isimlik adəmning leksiyi-hanisida munazirə-muzakirə ötküzdi**» — «leksiyihana» yaki «məktəp»: Bu bəlkim pəlsəpə igitidıqan bir məktəp bolsa kerək. «Munazirə-muzakirə ötküzüx» — bəlkim ixənmigənlər bilən munazirə kılıx (10-ayətıni kərüng) wə ixəngənlərgə kəprək təlim berix. ■ **19:9** 2Tim. 1:15. □ **19:10** «**Yəhudiylar bolsun, Greklər bolsun...**» — demək, «Yəhudiylar bolsun, Yəhüdiy əməslər bolsun...».

11 Huda Pawlusning kolliri arkilik karamət mejjizlarni yaratti. ■ 12 Kixilər hətta kəl yaqlıq wə pərtuqlarni Pawlusning tenigə təgküzüp, andin kesəllərninğ yenioqa apirip, ularning üstigə yapatti. Nətijidə, kesəllər sakıyıp, yaman rohlar ulardin qikiq ketətti.

13 Lekin xu ətrapta yüridioqan, «jinkəx» Yəhudiylarin bəzilirimu Rəb Əysaning namini ixlitip baqqusi kelip, jin qarplaxkanlar üstidə turup jinlaroqa: «Pawlus jakarlawatkan Əysaning namidin sanga kattik buyruk berimən!» dəydioqan boldi. □ 14 Bu ixni kilidioqanlarning arisida Skewa isimlik bir Yəhudiyy bax kahinning yəttə oqlimu bar idi. □

15 Lekin *ular qoqliwətməqci bolqan* yaman Roh ularoqa jawabən:

— Əysani tonuymən, Pawlustin həwirim bar, birak özünqlar kim bolisilər?! — dewidi, 16 yaman Roh qarplixiwaloqan kixi ularoqa etilip qikiq, ularni urup xama kilip, ularning üstidin oqlib kəldi. Ular yalingaq wə yarilanoqan həlda əydin qeqip qikiq kətti.

17 Bu ix Əfəsus xəhiridə turuwatkan barlik Yəhudiylar wə Greklərgimu məlum bolup, kərkunq həmmisini basti wə Rəb Əysaning

■ 19:11 Mar. 16:20; Ros. 14:3. □ 19:13 «**jinkəx**» **Yəhudiylar**» — məhsus atalmix «jin həydeh kəspi» arkilik pul tapidioqanlar. «**Əysaning namidin sanga kattik buyruk berimən!**» — grek tilida: «... Əysaning namidin sanga kəsəm astida buyruymən!». □ 19:14 «**Bu ixni kilidioqanlarning arisida Skewa isimlik bir Yəhudiyy bax kahinning yəttə oqlimu bar idi**» — yaki «Bu ixni kiloquqlar Skewa isimlik bir Yəhudiyy bax kahinning yəttə oqli idi».

nami uluqlandi. ¹⁸ Nətijidə, nuroqun etiqadqilar burunqi qilqanlirini ikrar kilip, aldioqa qikti. ■ ¹⁹ Sehırgərlik qilqanlardin nuroqun adəmlər əzlrining sehırgərlik kitab-palnamilirini əkelip *bir yərgə dəwiləp*, kəpqilikning aldida kəydürüxti. Bu kitablarning qimmiti jəmiy əllik ming kümüx tənggigə yetətti. □ ²⁰ Xundəq kilip, Rəbning səz-kalami küqgə igə bolup, bərk urup üstünlükkə ətı.■

Əfəsus xəhiridə topiləng kətürülidu

²¹ Bu ixlər yüz bərgəndin keyin, Pawlus kənglidə, Makedoniyə wə Ahaya əlkisidin ətüp Yerusalemoqa berixka niyət bəqlidi. U: — U yərgə bəroqəndin keyin, Rim xəhirini kərüp kelixim kerək, — dedi.□ ■

²² Xuning bilən, u əzigə yərdəmdə boluwatqanlardin Timotiy bilən Erastus ikkiylənni Makedoniyəgə əwətiwetip, əzi yənə bir məzgil Asiya əlkisidə turdi.□

²³ Dəl xu qəoqda, *Əfəsus xəhiridə Rəbning yoli*

■ **19:18** Mat. 3:6. □ **19:19** «**jəmiy əllik ming kümüx tənggə**» — bir tənggigə bir qoy kelətti. Xunga həzirki boyiqə jəmiy ikki yerim milyon dollaroqa barawər idi (2006). ■ **19:20** Yəx. 55:11. □ **19:21** «**Pawlus kənglidə... niyət bəqlidi**» — grek tilida «Pawlus rohta... niyət bəqlidi». ■ **19:21** Rim. 15:25; Gal. 2:1. □ **19:22** «**u əzigə yərdəmdə boluwatqanlardin Timotiy bilən Erastus ikkiylənni Makedoniyəgə əwətiwetip...**» — Pawlusning xuning məqsiti ularning bəlkim əzini kutüx üqün wə bəlkim əzining berixioqa təyyarlik qilix üqün idi (20:1-3ni kərüng).

toʻqirlik eʻfir malimaqilik kʻtʻrʻldi. □ ■

²⁴ Ayal ilah Artemisni sʻrʻtlʻp kʻmʻx tʻkqʻ-hʻyʻkʻllʻrni yasʻoʻqʻi Dimitriy isimlik bir zʻrgʻr bar idi. Uning bu ixi hʻnʻrwʻnlʻrgʻ kʻp payda tapkuzatti. ■ ²⁵ Dimitriy hʻnʻrwʻnlʻrni wʻ xuningʻʻa ohxax ixlar bilʻn xuʻqulliniwatkan baxka ustilarni yʻoʻqʻ, ularʻa:

— Buradʻrlʻr, bizning gʻlliniximizning bu ix bilʻn baʻqlik ikʻnlikini bilisilʻr; ²⁶ hazir hʻliki Pawlusning nemʻ ixlarni kilip yʻrgʻnlikini angliʻʻan hʻm kʻrgʻn boluxunglar kerʻk. U: «Kʻl bilʻn yasʻiwalʻʻan nʻrsilʻr ilahlar ʻmʻs» deyix bilʻn, pʻkʻt ʻfʻsusta ʻmʻs, bʻlki pʻtkʻl Asiya ʻlkisidʻ degʻdʻk nuroʻunliʻʻan kixilʻrni kayil kilip, azdurup burawatidu. ■ ²⁷ ʻmʻdi hazir bizning bu sodimizʻʻa bʻtnam qaplax hʻwpʻi bolupla qalmay, bʻlki bʻyʻk ayal ilah Artemisning buthanisimu ʻrzimʻs dʻp karilip, hʻtta Asiya ʻlkisi wʻ pʻtkʻl jahʻn ibadʻt kilidʻʻʻan *bu ayal ilahimizning xan-xʻripimu yokilix hʻwpigʻ dʻq keliwatidu!* — dedi.□

²⁸ Bu sʻzlʻrni angliʻʻʻan kʻpʻqilik oʻzʻpʻkʻ qʻmʻp, kayta-kayta: — ʻfʻsusluklarning Artemisimiz bʻyʻktur! — dʻp qukan kʻtʻrʻxkʻ baxlidi.

□ **19:23 «Dʻl xu qʻʻda, ʻfʻsus xʻhiridʻ Rʻbning yoli toʻqirlik eʻfir malimaqilik kʻtʻrʻldi»** — «Rʻbning yoli» grek tilida pʻkʻt «yol» deyilidu. ■ **19:23** 2Kor. 1:8.

■ **19:24** Ros. 16:16. ■ **19:26** Zʻb. 115:4; Yʻr. 10:3. □ **19:27 «pʻtkʻl jahʻn ibadʻt kilidʻʻʻan bu ayal ilahimizning xan-xʻripimu yokilix hʻwpigʻ dʻq keliwatidu!»** — Dimitriyning «ayal ilahimizning xan-xʻripʻi» degʻn sʻzi bʻlkim Artemisning hʻyʻwʻtlik buthanisimʻ kʻrsʻtmʻkʻi boluxi mumkin.

□ **19:23 «Dʻl xu qʻʻda, ʻfʻsus xʻhiridʻ Rʻbning yoli toʻqirlik eʻfir malimaqilik kʻtʻrʻldi»** — «Rʻbning yoli» grek tilida pʻkʻt «yol» deyilidu. ■ **19:23** 2Kor. 1:8.

■ **19:24** Ros. 16:16. ■ **19:26** Zʻb. 115:4; Yʻr. 10:3.

□ **19:27 «pʻtkʻl jahʻn ibadʻt kilidʻʻʻan bu ayal ilahimizning xan-xʻripimu yokilix hʻwpigʻ dʻq keliwatidu!»** — Dimitriyning «ayal ilahimizning xan-xʻripʻi» degʻn sʻzi bʻlkim Artemisning hʻyʻwʻtlik buthanisimʻ kʻrsʻtmʻkʻi boluxi mumkin.

29 Buning bilən pütkül xəhər malimatang bolup kətti. Halayik Pawlusning səpərdaxliridin Makedoniyəlik Gayus wə Aristarhushlarni tutup sərəp, serk məydaniqə təngla yopurulup mangdi. □ ■ 30 Pawlus halayik arisiqə kirməkqi bolqanidi, lekin muhlislar uning kirixigə yol qoymidi. 31 Həttə Pawlusning dostliri bolqan əlkə əməldarlıridin bezilirimu uningqə həwər yətküzüp, uni serk məydaniqə berixqə təwəkkül qılmaslikqə jekilidi.

32 Əmdi bəzilər buni dəp warkirisa, bəzilər uni dəp warkirixip, pütün sorun warang-qurungqə toldi; kixilərnin kəpinqisi əzlrining nemigə yiqilqanlikinimu bilməytti. 33 Yəhudiylar Iskəndər isimlik adəmni aldiqə ittirip qikiriwidi, kəpqilik uni aldiqə turoquzdi. Iskəndər kəpqilikqə qol ixariti qilip, *Yəhudiylarni* aqlimakqi boldi. □ 34 Birəq kəpqilik uning Yəhudiy ikənlikini bilip qelip, həmmisi təngla:

— Əfəsusluqlarning Artemisimiz büyüktur! —

□ 19:29 «Halayik ... Gayus wə Aristarhushlarni tutup sərəp, serk məydaniqə təngla yopurulup mangdi» — Artemisning «büyük buthanisi» yoqap kətti, əmma bu serk məydani bügüngə qədər məwjut, uningqə 25000 kixi siqidi. ■ 19:29 Ros. 20:4; 27:2; Kol. 4:10. □ 19:33 «kəpqilik uni aldiqə turoquzdi» — bəzi kona kəqürmilərdə «kəpqilik bu ix uningqə baqlıq dəp oylidi» deyilidi.

dəp ikki saətqə quқан kətürüp turuxti. □

³⁵ Ahirda, xəhərning bax mirzisi halayıqni tinqlandurup mundak dedi:

— Əy Əfəsusluklar! Biz Əfəsusluklarning xəhirining büyük Artemisning buthanisining wə uning asmandin qüxkən süritining qoşdıoquqisi ikənlikini bilməydoqan kim bar! □ ³⁶ Bu

ixlarni inkar qılalmioqanikən, özünglarni besiwelixinglar, baxbaxtaqlıq qılmasliqinglar kerək.

³⁷ Qünki silər bu kixilərnı bu yərgə *soraqqa tartixqa* elip kədinglar; lekin ular ya buthanilarnı buloquqilar ya bizning ayal ilahimizoa kupurluk qiloquqilardın əməs. ³⁸ Əgər Dimitriy wə uningoa qoxuloqan hünərwənlərnıng məlum bir kixining üstidin xıkayiti bolsa, soraxhanılar oquq turmaqta wə soraxqi waliylarmu bar. Ular xu yərlərdə bir-biri bilən

dəwalaxsun; ³⁹ wə baxqa birər məsililiringlar bolsa, rəsmiy sorunda bir tərəp qilinixi lazim. ⁴⁰ Biz əmdi yənə bügünki wəqəni topilang dəp ərz qilinix həwpidə turuwatimiz; qünki bu malımanqlıqning heq səwəbi kərsitilmigəqkə, həsabinimu berəlməymiz-də!

⁴¹ Bu sözlərnı qilip bolup, u yioqiloqan halayıqni tarkitiwətti.

□ **19:34 «Birak kəpqilik uning Yəhüdiy ikənlikini bilip qelip, həmmisi təngla: — Əfəsusluklarning Artemisimiz büyüktur! — dəp ikki saətqə quқан kətürüp turuxti»** — halayıq Iskəndərnı Pawlus bilən munasiwətlik adəm, nemila bolmisun Yəhüdiy boloqaqqa, butpərəslikkə qarxi bolsa kerək, degən oyda boləqan bolsa kerək. □ **19:35 «Artemisning ... asmandin qüxkən süriti...»** — yaki «Artemisning ... asmandin qüxkən texi...».

20

Pawlusning Makedoniyə wə Yunanoğa qayta berixi

¹ Topilang besiqkandin keyin, Pawlus muhlislarni qakirip, ularni rioqbatlëndürdi wə ular bilən hoqlixip, Makedoniyəgə qarap kätti. □

² U xu ətraptiki yurtlarni arilap, etikadqilarni nuroqun sөz-təlimlər bilən rioqbatlëndürgəndin keyin, Yunanoğa berip, □ ³ u yərdə üq ay turdi. Pawlus kemigə olturup Suriyəgə mangay döp turoqanda, Yəhudiylarning uni eltürөx suyikəsti bilinip kəlip, u Makedoniyə arkilik *qurukluk bilən* kaytip ketix qarariqə kəldi. ⁴ Uningqə hөmrah bolqanlar Beriyalik Pirrusning oqli Sopater, Tesalonikaliklardan Aristarhus bilən Sekundus, Dərbəlik Gayus, Timotiy wə Asiya əlkisidin Tikikus bilən Trofimuslar idi. ■

⁵ Ular awwal Troas xəhirigə berip, bizning yetip beriximizni kütөp turdi. □ ⁶ Biz bolsaq «petir nan həyti» künliridin keyin, Filippi xəhiridin kemigə olturup, bəx kündin keyin Troaska kəlip, ular bilən uqraxtuq wə u yərdə yəttə kün turduq.

⁷ Həptining birinqi küni, biz nan oxtuxka jəm bolqanda, Pawlus ətisi kətməqci bolqaqca, ja-

□ **20:1** «Pawlus muhlislarni qakirip, ularni rioqbatlëndürdi wə ular bilən hoqlixip...» — bəzi kona kəqürmilərdə «Pawlus muhlislarni qakirip, ularni kuqaklap ular bilən hoqlixip,...» degən sөz deyilidu. □ **20:2** «Yunan» — yaki «Gretisyə». ■ **20:4** Ros. 19:29; 21:29; 27:2; 1Kor. 1:14; Əf. 6:21; Kol. 4:7,10; 2Tim. 4:12; Tit. 3:12. □ **20:5** «Ular awwal Troas xəhirigə berip...» — bəlkim kemidə. «...bizning yetip beriximizni kütөp turdi» — «biz» Luqaning yanə Pawlus bilən billə ikənlilikini kərsitidu.

maetkə söz kılıxka baxlidi; sözini tün yerimgiqə uzartti. □ ⁸ Biz jəm boləjan yukiriki kəwəttiki öydə nuroqun kara qiraqlar yenip turatti. □ ⁹ Əwtikus isimlik bir yigit derizidə olturoqanidi. Pawlus səzləp heli bir yərgə barəanda, uni mügdək besiwatqanidi. Andin u oşərk uykuəa ketip, u üqinqi kəwəttin yərgə yikilip qüxti. Kəpqilik uni yərdin kətürüp qarisa, u əlöp boləjanidi. ¹⁰ Pawlus pəskə qüxüp, uning üstigə etilip, kuqaklap turup: Azablanmanglar, u tirikkən! — dedi. ■ ¹¹ Kaytidin öygə qikip, nanni oxtup yegəndin keyin, Pawlus ular bilən tang atkuəə uzun səzləxti wə u bu yərdin yoloəa qikti. ¹² *Troastikilər* bolsa heliki yigitni öyigə hayat apirip koydi. Ular buningdin qəksiz təsəlli tapti. □

Pawlusning Əfəsus aqsakalliri bilən hoxlixixi

¹³ Biz bolsaq Pawlustin burun Assos xəhirigə kemə bilən barduq. Qünki Pawlus xu yərgə piyadə baray, silər məndin awwal yetip berip, u yərdə meni kemigə eliwelixni kütünglar,

□ **20:7 «həptining birinqi kün»** — yəni «yəkxənbə küni». **«biz nan oxtuxka jəm boləanda»** — «nan oxtux»: Əysaning əlümini hatiriləx üqün nan oxtulidu («1Kor.» 11:20-34ni kərüng). □ **20:8 «Biz jəm boləjan yukiriki kəwəttiki öydə nuroqun kara qiraqlar yenip turatti»** — bu qiraqlarning is-tütəklirining əyni qaplixii bilən 9-ayəttə tiləa elinoqan əwtikusning uhlap kəlixioəa təsir yətküzgən boluxi mumkin. ■ **20:10** 1Pad. 17:21; 2Pad. 4:34. □ **20:12 «Ular buningdin qəksiz təsəlli tapti»** — əyni grek tekst: «Ular tapqan təsəlli az əməs idi».

dəp orunlaxturoqanidi. ¹⁴ Assosta u biz bilən uqraxkandin keyin biz uni kemigə elip Mitulin xəhiringə kəlduk. ¹⁵ Andin xu yərdin qikip, ətisi Hiyos arilining udulioqa kelip turduk. Üqinqi küni Samos arilioqa yetip kəlduk wə Trogillium xəhiringə qonduk; uning ətisi Miletus xəhiringə barduk. □ ¹⁶ Qünki Pawlus Asiya əlkisidə kəp wakitni ötküzüwətməslik üqün, dengiz səpiridə Əfəsusta tohtimay ötüp ketixni qarar qiloqanidi. Səwəbi, u «orma heyti» künini mumkinkədər Yerusalemda ötküzüx üqün aldiraytti. □ ■ ¹⁷ Əmdi Miletus xəhiringin Əfəsuska adəm əwətip, jamaəttiki aqsakallarni qakirdi. ¹⁸ Ular kəlgəndin keyin, u ularqa mundak dedi: — Mən Asiya əlkisigə ayaq baskan birinqi kündin tartip, silər bilən kandaq ötkənlikim hərbinglaroqa məlum. ¹⁹ Rəbning hizmitidə hər tərəptə kəmtər bolup, kəz yaxlirim təkülgənlikini, xundaqla Yəhudiylarning suyikəstliri tüpəylidin beximdin ötkən sinaklarda qidioqanlikimni bilisilər, ²⁰ wə yənə məyli ammiwi sorunlarda bolsun yaki

□ **20:15** «**üqinqi küni Samos arilioqa yetip kəlduk wə Trogillium xəhiringə qonduk...**» — bəzi kona kəqürmilərdə: «Trogillium xəhiringə qonduk» degən səz tepilmaydu. «**ətisi Hiyos arilining udulioqa kelip ... üqinqi küni Samos arilioqa yetip kəlduk wə Trogillium xəhiringə qonduk; uning ətisi Miletus xəhiringə barduk**» — bu səpər yoli ətəy Əfəsus xəhiringin ötkənidi (16-ayətəni kəring). □ **20:16** «**orma heyti**» — Təwratta Yəhudiy həlkigə bekitilgən tətinqi heyti; u heyti «ötüp ketix heyti»din əllik kün keyin boloaqqa, grek tilida «əlliklik heyti»mu deyilidu. Həzirki kalendaridiki wakit bəlkim 5-ay idi. «Law.» 23-babni kəring. ■ **20:16** Ros. 21:4,12.

øy-öylərdə bolsun, silərgə təlim bərginimdə, silərgə paydilik bolsila heqnemini ayimay jakarlap, ²¹ Yəhudiylar həm Greklərgimu Huda aldida towa kilix wə Rəbbimiz Əysa Məsihgə etiқad kilix kerəkligə guwahlik berip jekiligənlirim həmminglarəqa məlum.■

²² Həzir mana, rohta baqlanoqan həlda Yerusalemoqa ketiwatimən. U yərdə nemə ixlarning beximoqa quxidiqanlikini uqmaymən; □ ²³ Pəqət xuni bilimənki, Muқəddəs Roh mən barəqanla xəhərlərdə zindan kixənliri wə azab-oқubətlərninɡ meni kütüp turidiqanlikini aldin enik eytip kəlməktə. ²⁴ Lekin mən öz musapəmni tamamlxim, Rəb Əysadin tapxuruwaləqan hizmətni ada kilixim, yəni Hudaning mehir-xəpkiti toqrisidiki hux həwərninɡ toluq guwahqisi boluxum uqun, öz həyatimni kilqə ayimaymən. ■ ²⁵ Mən silər bilən arilixip, həmminglar arisida yürüp Hudaning padixahlikini jakarlidim; əmdi mana manga məlumki, buningdin keyin silərdin heqkim yuzumni qayta kərləməysilər. □ ²⁶ Xuning uqun, bugin silərgə guwahlik kilip eytip

■ **20:21** Mat. 3:2; Mar. 1:15; Luқа 24:47. □ **20:22** «**mana, rohta baqlanoqan həlda Yerusalemoqa ketiwatimən**» — «rohta baqlanoqan həlda» — uni qozəydiyəqan bu təsirninɡ öz rohdida yaki Muқəddəs Rohda boləqanliki enik əməs. Pawlusning bu niyiti bu ixta toqra yaki toqra əməs? 21:4-ayəttiki həwərdin qariqanda, uning xu kət'iy niyiti toqra əməs, dəp oylaxqa mayil bolimiz. ■ **20:24** Ros. 21:13; Gal. 1:1; Tit. 1:3.

□ **20:25** «**Mən silər bilən arilixip, həmminglar arisida yürüp Hudaning padixahlikini jakarlidim**» — muxu yərdə «Hudaning padixahliki» grek tilida pəqət «padixahlik» bilən ipadilinidu.

qoyayki, mən heqbirining qeniqa kərzdar əməsmən. □ 27 Qünki mən Hudaning toluq məxsət-iradisini kılqə elip qalmay silərgə bayan kılıp yətküzüxtin bax tartmidim. 28 Mukəddəs Roh silərnı Hudaning jamaitini bekix üqün Uning padisi iqidə yetəkqi kılıp tikligənidi; əmdi özünqlarəqa həm Öz Ooqlining qeni bilən setiwaloqan barlıq padisioqa səgək bolunglar! □ ■ 29 Qünki manga ayanki, mən kətkəndin keyin, qılberilər aranglarəqa kirip, padini heq ayımaydu, ■ 30 həmdə hətta aranglardinmu bəzilər muhlislarnı əzlırigə tartiwelıx üqün həkikətne burmillioqan türlük ixlarnı səzləydu. ■ 31 Xunga, səgək bolunglar, mening üq yil keqəkündüz deməy, hərberinglarəqa kəz yaxlırim bilən tohtımay nəsihət berip turoqanlıqimni esinglarda tutunglar.

32 Əmdi mən silərnı Hudaəqa wə Uning mehir-xəpkət yətküzıdiəqan səz-kalamioqa tapxurımən. Bu səz-kalam etikadinglarnı quruxqa həm pak-mukəddəs kılinoqan barlıq həlki arisida iltıpat kılınıdiəqan mirastin silərnı nesip kılıxqa

□ 20:26 «Silərgə guwahlık kılıp eytip qoyayki, mən heqbirining qeniqa kərzdar əməsmən» — demək, «aranglarda hərqəndəq bir kixi hux həwər anglax pırsiti bolmay, qutqızulmioqan bolsa mən bununəqa jawabkar əməsmən» degəndək. □ 20:28 «Hudaning... Öz Ooqlining qeni bilən setiwaloqan barlıq padisi» — «Öz Ooqlining qeni bilən» grek tilida «Öziningkining qeni bilən» degən səzlər bilən ipadilınıdu. ■ 20:28 Əf. 1:7; Kol. 1:14; 1Pet. 1:19; 5:2; Wəh. 5:9. ■ 20:29 2Pet. 2:1. ■ 20:30 Zəb. 41:9; Mat. 16:21; Ros. 1:17; 1Yuha. 2:19.

qadirdur. □ 33 Mən heqqaqan heqkimdin kiyim-keqək yaki altun-kümüş tama qilip bakmioqanmən. ■ 34 Silərgə məlumki, mən ikki bilikimgə tayinip, özümning wə həmrahlirimning həjritidin qıktım. ■ 35 Bunday qilip hər bir ixlarda mən silərgə muxundak əjir-əmgək arkilik ajiz-həjətmənlərgə yardım berix lazımlığını, xundakla Rəb Əysa əzi eytkan: «Bərmək almaqtinmu bəhtliktur» deginini esinglardin qikarmasliqinglar keraklikini kərsəttim.

36 Bu sözləni qilip bolup, u həmməylən bilən birliktə tizlinip olturup dua qildi. ■

37 Həmməylən qattik yiqlixip kətti; Pawlusning boynioqa esilip kuqaklap, kizəyin səyuxti.

38 Ularni əng azabliqini Pawlusning, «Buningdin keyin yüzümni qayta kərəlməysilər» degən sözi boldi. Keyin, ular uni kemigə qikirip uzitip qoydi.

□ 20:32 «Bu söz-kalam etiqaqinglarni quruxqa ... qadirdur» — siləning «etiqaqinglarni qurux» grek tilida pəkət «siləni qurux» degən bilən ipadilinidu. ■ 20:33 1Kor. 9:12; 2Kor. 11:9; 12:13. ■ 20:34 Ros. 18:3; 1Kor. 4:12; 1Tes. 2:9; 2Tes. 3:8. ■ 20:36 Ros. 21:5.

Rosul Pawlusning hux h w rni jakarliqan 3-s piri

Rosul Pawlusning hux h w rni jakarliqan 3-s piri

21

Pawlusning Yerusalemoja berixi

¹ Andin biz ulardin ajrilip qikkandin keyin, kem  bilən udul Kos ariljoja qarap yol alduk.  tisi, Rodos ariljoja, u yərdin Patara x hirig  barduk. ² Patarada Fənikiyə rayoniyoja baridiojan bir kemini tepip, uningyoja olturup yoloja qiktuk. ³ Siprus arili k r ng ndin keyin, uni sol

□ **21:1** «Andin biz ulardin ajrilip qikkandin keyin, kem  bilən udul Kos ariljoja qarap yol alduk.  tisi, Rodos ariljoja, u yərdin Patara x hirig  barduk» — bu ayəttiki «biz», «alduk» w  «barduk» deg n s zl rg  qaridojan, Luka y n  Pawluska h mrah boldi.

təripimizdə qaldurup ətüp, Suriyəgə qarap mengip, Tur xəhīridə quruklukka qıktuk. Qünki kemə bu yərdə yük quxürməkqi idi. □ ⁴ U yərdə muhlislarni tepip, ularning yenida yəttə kün turduk. Ularoşa Mukəddəs Rohning wəhiyisi kelip, ular Pawluska ayioşing Yerusalemoşa basmisun, dəp nəsihət kildi. □ ■ ⁵ Biraq biz u yərdə turux waqtimiz toxkanda, səpirimizni dawamlaxturduk. Ularning həmmisi, jümlidin hotun-baliliri bizni xəhərning sirtioşiqə uzitip qıkti. Həmmimiz dengiz boyida tizlinip olturup billə dua kilduk. ⁶ Kuqaklixip hoxlaxkandin keyin, biz kemigə qıktuk, ular öylirigə kaytixti.

⁷ Tur xəhīridin dengiz səpirimizni dawamlaxturup, ahirida Pitolimays xəhīrigə kəlduk. U yərdiki kerindaxlar bilən kəruxüp, ularning yenida bir kün turduk. ⁸ Ətisi, u yərdin ayrilip, Kəysəriyə xəhīrigə kəlduk. Biz burun *Yerusalemdiki* «yəttə hizmətkar»din biri bolşan,

□ **21:3** «uni , yəni *Siprus arilini* sol təripimizdə qaldurup ətüp...» — demək, «uning jənubidin aylinip ətüp...». □ **21:4** «**Ularoşa Mukəddəs Rohning wəhiyisi kelip, ular Pawluska ayioşing Yerusalemoşa basmisun, dəp nəsihət kildi**» — «nəsihət kildi» degəşning baxka hil tərjimisi: «nəsihət qilatti». Mukəddəs Roh ularoşa Pawlusning Yerusalemda tartidioşan azablrirdin həwər bərgənidi. U allikaşan baxka yərlərdiki muhlislardin muxu həwərni anglioşan (20:23). Lekin muxu yərdə Mukəddəs Rohning uningə «barmisun» degən səzigə qarışanda, uning Yerusalemoşa berixi Hudaning iradisi əməs, dəp oylaxka mayilmiz. ■ **21:4** Ros. 20:23; 21:12.

hux həwərqi Filipning öyigə berip qonduk. □ ■

⁹ Bu kixining tehi yatlik qilinmioqan, bexarət-wəhiylərni yətküzidioqan tət qizi bar idi. ■ ¹⁰ Biz u yərdə birnəqqə kün turqandin keyin, Agabus isimlik bir pəyqəmbər Yəhudiya əlkisidin qüxti.

■ ¹¹ Bu kixi bizning aldimizqə kelip, Pawlusning bəlweqini qolioqə elip, özining put-qolini baqlap:

— Mukəddəs Roh mundak dəydu: — Yəhudiylar bu bəlwaqning igisini Yerusalemda muxundak baqlap, yat əlliklərnin qolioqə tapxuridu! — dedi. □ ■

¹² Bularni anglap, həm biz həm xu yərlik kixilər bilən birliktə Pawlustin Yerusalemqə barmioqin dəp ötündük. ¹³ Lekin Pawlus jawabən:

— Silər nemixka bunqiwala yioqlap, yürikumni ezisilər? Mən Yerusalemda Rəb Əysaning nami üqün tutkun boluxla əməs, xu yərdə əlüxkimu təyyarmən, — dedi.

¹⁴ Biz uni qayil qilalmay, ahirida süküt qilip:

— Rəbning iradisi ada qilinsun! — dedük. ■

¹⁵ Bu künlərdin keyin, yük-taqimizni

□ **21:8** «Biz burun Yerusalemdiki «yətəə hizmətkar»din biri bolqan, hux həwərqi Filipning öyigə berip qonduk»

— Yerusalemdiki «yətəə hizmətkar» — 6-babni kərüng. ■ **21:8**

Ros. 6:5; 8:29.

■ **21:9** Yo. 2:28-29; Ros. 2:17.

■ **21:10**

Ros. 11:28.

□ **21:11** «Yəhudiylar bu bəlwaqning igisini Yerusalemda muxundak baqlap, yat əlliklərnin qolioqə tapxuridu!»

— 21-36-ayətlərni kərüng. Pawlus rimliklərnin soriqioqə tartilidu. Yəhudiyların öz adəmliridin birini yat əllik kixilərnin qolioqə tapxuruxi əzlrigə bək uyatlik ix bolqəqqa, ularning Pawlusqə bolqan eqmənliki nahayiti enik turidu.

■ **21:11** Ros. 20:23; 21:33.

■ **21:14** Mat. 6:10; Luka 11:2;

22:42.

yoʻixturup, Yerusalemoqa qikip barduk.
¹⁶ Kəysəriyəlik muhlislardın birnəqqisi biz bilən səpərdax boldi; ular Minason isimlik bir kixining öyidə qonimiz dəp uni birgə elip mangdi; bu kixi Sipursluk, qeri muhlis idi.□

Pawlusning Yakup bilən kərixi

¹⁷ Yerusalemoqa yətkəndə qerindaxlar bizni huxallik bilən qarxi aldi. ¹⁸ Ətisi, Pawlus biz bilən billə Yakupni kərgili bardı. Yakup bilən aqsakallarning həmmisi u yərgə yoʻqilənanidi. ¹⁹ Pawlus ular bilən salamlaxqandın keyin, Hudaning əzining hizmiti arkilik əllər arisida qilənan ixlirini bir-birləp ularoqa təpsiliy eytip bərdi. ²⁰ Bularni angliqanda, ular Hudaqa mədhiyə oqıdı, andın Pawlusqa:
 — Kəriwatisən, i qerindixim, Yəhudıylar iqidə qanqə mingliqan etiqad qilənuqilar bar! Ularning həmmisi Təwrat qanunioqa əməl qilixqa intayin qizəqin ikən. ²¹ Ular sening toqrangda: «U əllərnin arisida yaxiənan pütün Yəhudıylarəqa Musa pəyoqəmbərgə tapxuruloqinidin yenixni, yəni balilirini hətnə qildurmaslikni, Yəhudıylarning ən'ənilirigə riayə qilmaslikni əgitidu» dəp anglidi. ²² Əmdi qandax qilix kərek? Qünki halayik qəqum sening bu yərgə kəlgənlikingni anglap qalidu.

□ **21:16 «ular Minason isimlik bir kixining öyidə qonimiz dəp uni birgə elip mangdi; bu kixi Sipursluk, qeri muhlis idi»** — baxqa birhil tərjimisi: — «ular bizni (Yerusalemdiki) öyidə kütməqçi bolənan Minason isimlik bir Sipurslukni biz bilən elip, uning öyigə baxlap bardı».

²³ Xunga bizning deginimizdæk qiløin: Arimizda kəsəm iqkən töt adəm bar. □ ²⁴ Sən ularni elip, ular bilən birliktə *Təwrattiki* tazilinix kaidisidin øtöp, ularning *qurbanliq* qikimlirini øzüng këtürgin, andin ular qaqlirini qüxürələydu. Buning bilən, həmməylən sən toqruluk angliøanlirining həmmisining rast əməslikini wə sening øzüng Təwratka tərtpi boyiqə riayə kiliwatliqingni bilip yetidu. □ ²⁵ Əmma əllərdin boløan etikadqilarøa kəlsək, biz ularøa pəkətlə butlarøa ataløan nərsiləрни yeməslik, kənni wə boøup soyuløan haywanning gøxinimu yeyixtin wə jinsiy buzukluqtin øzlrini saklax toqruluk qararimizni øtkənki hət arkilik ukturduk. ■

²⁶ Buning bilən, Pawlus u kixiləрни elip, ətisi øzi ular bilən billə tazilinix kaidisini øtküzüxti; andin u ibadəthaniøa kirip, *kahinlarøa* øzlrining paklinix mudditining

□ **21:23 «Arimizda kəsəm iqkən töt adəm bar»** — «kəsəm iqkən» Hudaning aldida iqkən; bu Hudaning razilikini elix üqün yaki uningøa təxəkkür eytix üqün boløan bolsa kerək. Bundaq kilixi əməliyəttə «yengi əhdə»gə muwapıq əməs, bəlki «kona əhdə»gə ait ix idi. □ **21:24 «tazilinix kaidisidin øtöp...»** — «tazilinix» ibraniy tilida bolsa «taharət». Yaquplar eytkən xu «Təwrat kanuniøa əməl kilixkə intayin kizøin» boløan Yəhudiy etikadqılar bəlkim Pawlusni «Yəhudiy əməslər»ning zeminliridin øtüxi bilən «napak boldi» dəp qarixi mumkin idi. «Ular qaqlirini qüxürələydu» — Təwrat, «Qəl.» 6:13-20ni kørüng. «Nazariylar» Huda aldida duasining iltija kilinixi üqün yaki təxəkkür eytixi üqün qaqlirini uzun qoyuwitətti. Kəsəmninğ mēhliti toxkanda, awwal qurbanliq sunup andin qaqlirini qüxürüwetətti. ■ **21:25** Yar. 9:4; Mis. 20:3; Ros. 15:23; 1Kor. 8:1.

қақан тохудиоанлиқи, яғни һәрқaysиси үқүн қурбанлиқ қилинхнинг қaysи күни болидиоанлиқини уқтуруп қoyди. □ ■

Pawlusning ibadethanida tutqun қilinixi

²⁷ Yəttə күnlük muddət toxuxқа az қaloқanda, Asiya өlkisidin кəlgən бəzi Yəһудийлар Pawlusni ibadethanida көрүп, һalayikni қutritip, uningоа қol selip: ²⁸ — Əy Israillar, yadəmdə bolunglar! Һəmmə yərdila, һəmmə adəmgə һəlkimizgə, Təwrat қanuniоа wə ibadethaniоа қarxi səzləрни өgitiwatқан adəм dəl xu. Uning üstigə, u yənə Grekləрни ibadethanimizоа baxlap kirip, bu muқəddəs jayni buloқidi! — dəp quқан kətürdi ²⁹ (ularning bundaq deyixining səwəbi, əslidə ular xəһərdə Əfəsusluқ Trofimusing Pawlus bilən billə boloқanliқini көrgənidi wə Pawlus uni ibadethaniоа baxlap kirgən, dəp oyliоanidi). □ ■

³⁰ Xuning bilən, pütүн xəһər zilziligə kəldi. Һalayik tərəp-tərəptin yүgürүp kelip, Pawlusni tutup, ibadethanidin sərəp elip

□ **21:26 «... Pawlus u kixiləрни elip, ətisi əzi ular bilən billə tazilinix қaidisini өtküzüxti; andin u ibadethaniоа kirip, ... һərқaysиси үқүн қурбанлиқ қilinixning қaysi күни болидиоанлиқини уқтуруп қoyди»** — bu ix, yənə Yaqurning təxəbbus қilоқini һəmdə uningоа Pawlusning қoxuluxi, uning bu tət kixi bilən «tazilinix»i wə ular bilən billə қurbanliқ қilixi toqrulux «қoxumqə səz»imizni көrүng. ■ **21:26** Ros. 24:6.

□ **21:29 «... əslidə ular xəһərdə Əfəsusluқ Trofimusing Pawlus bilən billə boloқanliқini көrgənidi»** — Əfəsusluқ Trofimus Yəһudiy əməs, grek idi, əlwəttə. ■ **21:29** Ros. 20:4; 2Tim. 4:20.

qikti. Ibadəthanining dərwaziliri dərhal taqiwetildi. □ ³¹ Bu top adəm Pawlusni *urup* ɵltürüwətməkqi bolup turqanda, pütkül Yerusalemni malimanqlik qaplap kətkənliki toqrisidiki bir həwər u yərdə turuxluq *Rim* qismining mingbexioqa yətküzüldi. □

³² Mingbexi dərhal ləxkər wə birnəqqa yüzbexini elip, top-top adəmlərni basturuxqa yügürüp kəldi. Mingbexi wə əskərlərni kərgən halayik Pawlusni uruxtin tohtidi. ³³ Mingbexi aldioqa ɵtöp, ləxkərlərni Pawlusni tutup ikki zənjir bilən baqlaxqa buyrudi. Andin u: — Bu adəm kim? U nemə gunah qildi? — dəp soridi.■

³⁴ Ləkin *topilangqilarning* iqidə bəzilər uni desə, bəzilər buni deyixip warkirixatti. Malimanqilik tūpəylidin mingbexi həkikiy əhwalni eniklaxqa amalsiz qəlip, ahir Pawlusni qəl'əgə elip ketixni buyrudi. ³⁵ Ləkin Pawlus qəl'əning pələmpiyigə kəlgəndə, topilangqilar tehimu zorawanlixip kətkəqkə, ləxkərlər uni kətürüxkə məjbur boldi.

³⁶ Qünki ularning kəynidin top-top adəmlər əgixip mengip:

— U yokitilsun! — dəp warkirixatti.■

Pawlusning guwahlik berip aqlinixi

□ **21:30** «Halayik tərəp-tərəptin yügürüp kelip, Pawlusni tutup, ibadəthanidin sərəp elip qikti. Ibadəthanining dərwaziliri dərhal taqiwetildi» — məksiti xübhisizki, ibadəthanining əzidə qalaymıkanqilik qikmisun üqün idi.

□ **21:31** «ləxkər qismining mingbexi» — grek tilida «hiliark»; əməliyəttə 600 əskərni baxquratti. ■ **21:33** Ros. 21:11. ■ **21:36** Luqa 23:18; Yh. 19:15; Ros. 22:22.

³⁷ Kələgə əkirilixigə az kələanda, Pawlus mingbexioğa:

— Sizgə bir eğız söz kılsam bolamdikin? — dəp soridi.

Mingbexi: — Grekqə biləmsən? ³⁸ Undaқта, ilgiri isyan kətürüp, «hənjərqi katillar»din tət ming adəmni baxlap qəlgə qeqip kətkən həliki Misirlik əməsmusən? — dəp soridi.□

³⁹ Ləkin Pawlus: — Mən Yəhüdiy, Kilikiyə əlkisidiki uluq xəhər Tarsusning pükrasimən. Halayıqqa birnəqqə eğız söz kiliximoğa ijasət kilixingizni ətünimən, — dedi.■

⁴⁰ *Mingbexi* ijasət beriwidi, Pawlus pələmpəydə turup, halayıqqa qol ixariti kildi. Kəttik jimjitlik baskanda, u ibraniy tilida səzləxkə baxlap: —□

22

¹ — Qerindaxlar wə ata-bowilar! Əmdi əzümni aqlax səzlirimgə kulak saloqaysilər, — dedi.

² Ular Pawlusning ibraniy tilida səzliginini anglap, tehimu jim boluxti. U səzini dawam kildi:

³ — Mən bir Yəhüdiy, Kilikiyədiki Tarsus xəhəridə tuoquldum; ləkin bu xəhərdə beqip

□ **21:38 «hənjərqi katillar»** — Rim imperiyəsigə qarxi turoqan əng əxəddiy siyasiy ekim idi. Ular adəm əltürüxkə ixlitidoqan əng yahxi kəridioqan qoral kiyim iqidə yoxuruxqa qolaylik boloqan hənjər idi. ■ **21:39** Ros. 9:11,30. □ **21:40 «u ibraniy tilida səzləxkə baxlap..»** — «ibraniy tilida» — Aramiy dialektida boluxi mumkin.

qong qilindim, Gamaliyəlning qol astida ata-bowilirimizōqa tapxuruloqan Təwrat qanunining zir-zəwərlirini qoymay əginip təlim-tərbiyə aldim. Mən silərnin bğün bolōninglarōqa ohxax, Huda yoliōqa intayin kizōin idim. □ ■

⁴ Mən bu yoldikilərnin hətta ɵltürɵkqē ziyankəxlik qilip, ularnini ər-ayal deməy tutqun qilip zindanoqa saldurđum. □ ■ ⁵ Bu toqruqluq bax kahin wə aliy kengəxmidiki barliq aksakallarmu manga guwahqিদur. Mən ularđin Dəməxktiki *Yəhudi*y qerindaxlarōqa yeziloqan hətlərnini tapxuruwelip, xu yərdə turuwatqan bu *yoldikilərnini* jazalax üqün, ularnini tutqun qilip Yerusalemōqa apirimən dəp yoloqa qikkānidim. ⁶ Əmdi xundaq boldiki, səpər qilip Dəməxkkə yeqinlaxkanda, qüxkə yeqin, tuyuqsiz asmandin küqlük bir nur qüxüp, ətrapimni yorutuwətti. ■ ⁷ Mən yərgə yikilip kəttim, andin manga: «Saul, Saul, Manga nemixka ziyankəxlik qilisən?» degən awazni

□ **22:3 «Mən... Gamaliyəlning qol astida ata-bowilirimizōqa tapxuruloqan Təwrat qanunining zir-zəwərlirini qoymay əginip təlim-tərbiyə aldim»** — oqurmənlərnin esidə bolsa kerəkki, Gamaliyəl dangki qikkān Təwrat əlimasi idi (5:24). Grek tilida «(Mən) Gamaliyəlning ayaqlirininin aldidā ... təlim-tərbiyə aldim» deyilidu. ■ **22:3** Ros. 5:34; 9:11; 21:39; 2Kor. 11:22 □ **22:4 «Mən bu yoldikilərnini hətta ɵltürɵkqē ziyankəxlik qilip, ularnini ər-ayal deməy tutqun qilip zindanoqa saldurđum»** — «bu yoldikilərnini» — Məsih yoldikilərnini, deməkqi. Grek tilida pəqət «bu yolni» deyilidu; tingxiuquqlar həmmisi uning «Məsih əysaning yoli»ning gepini qiliwatqinini bilgən bolatti. ■ **22:4** Ros. 8:3; 9:1; 26:9; 1Kor. 15:9; Gal. 1:13; 1Tim. 1:13. ■ **22:6** 1Kor. 15:8; 2Kor. 12:2.

anglidim. ⁸ «I Rəb, sən kimsən?» dəp sorisam, U manga: — «Mən sən ziyankəxlik kıliwatқан Nasarətlik Əysadurmən!» dedi. ⁹ Mən bilən billə mengiwatқанlar u nurni kərgən bolsimu, lekin manga kıloğan sözlərni qüxənmidi. □ ■ ¹⁰ Mən yənə, «I Rəb, nemə kılixim kerək?» dəp sorisam, Rəb manga, «Ornungdin tur, Dəməxkkə kir, xu yərdə sən ada kılix bekitilgən ixlarning həmmisi toqruluk sanga eytip berilidu!» dedi. ¹¹ Həliki nurning julalığıdin kəzlırim kərməs bolup qaldı. Yenimdikilər qolumdin yetəkləp, Dəməxkkə elip kirdi.

¹² U yərdə Təwrat qanunioğa ihlas baqlıoğan, Dəməxktiki barlık Yəhudiylarning hərmitigə sazawər bolıoğan Ananiyas isimlik bir kixi bar idi. ■ ¹³ U kelip, yenimda turup: «Kerındax Saul, bexingni kətürüp qara!» dedi. Mən xuan beximni kətürüp qarap uni kərdum. ¹⁴ U manga: «Ata-bowilirimizning Hudasi seni iradisini bilixing, Həkkaniy Bolıuqını kərüxüng wə uning aozıdin qıkkān awazni anglixing üqün allıkağan tallidi. □ ¹⁵ Qünki sən pütün insanlar alıdida kərgən-anglıoğanliringoğa Uning guwahqisi bolisən! ¹⁶ Xundak ikən, sən yənə nemigə həyal bolisən? Ornungdin turup, Uning namioğa nida

□ **22:9** «...lekin manga kıloğan sözlərni qüxənmidi» — yaki «... lekin manga kıloğan sözlərni anglımaptı». Bu adamlər bir awazni anglıdi, lekin nemə dəwatқанlıqını bilmidi (9:7ni kərüng). ■ **22:9** Dan. 10:7. ■ **22:12** Ros. 9:17. □ **22:14** «aAta-bowilirimizning Hudasi seni iradisini bilixing, Həkkaniy bolıuqını kərüxüng wə uning aozıdin qıkkān awazni anglixing üqün allıkağan tallidi» — «Həkkaniy Bolıuqi» Məsiħni kərsitidu, əlwəttə.

kilip qomüldürölüp, gunahlıringni yuquzoqin!» dedi.

¹⁷ Xundak boldiki, Yerusalemoğa qayıtip kəlginimdin keyin, ibadəthanida dua kiliwatkinimda, bir oqayibanə kərünux meni oruwaldi ¹⁸ wə *Rəbning* manga: «Qapsan bol, Yerusalemdin dərhal kət. Qünki ular sening manga kılqan guwahlıqingni qobul kilmaydu!» dəwatqanlığını kərdüm.■

¹⁹ Mən, «I Rəb, ular mening Sanga etiqad kılqanlarni zindanoğa solap, hər bir sinagoglarğa kirip ularni uroqanlıkimni bilidu.

■ ²⁰ Sening guwahqing bolqan Istipanning qeni təkülginidə, mənmu yenida turup uni öltürgənlərnin qilmixliriğa qoxulup, ularning kiyimlirigə qarap bərdim!» — dedim. ■ ²¹ Biraq u manga: «Kətkin! Seni yiraqtiki əllərgə əwətimən!» — dedi.■

²² Pawlus muxu sözni degüqə halayiq uningğa kulak seliwatatti. Lekin buni anglap ular awazini kətürüp:

— Undaq bir kixi yər yüzidin yoqitilsun! U tirik turuxqa layiq əməs! — dəp quqan selixti.□ ■

²³ Ular qirkirixip, qapan-yepinqilirini selip taxlap, topa-qang soruwatkanda, ²⁴ mingbexi

■ **22:18** Mat. 10:14. ■ **22:19** Ros. 22:4. ■ **22:20** Ros.

7:58; 8:1. ■ **22:21** Ros. 9:15; 13:2; Gal. 1:15; 2:8; Əf. 3:8;

1Tim. 2:7; 2Tim. 1:11. □ **22:22** «**Lekin buni anglap ular**

awazini kətürüp: — Undaq bir kixi yər yüzidin yoqitilsun!

U tirik turuxqa layiq əməs! — dəp quqan selixti»

— demisəkmü, ularning Pawlus bu sözini kətürəlməslikining səwəbi, Hudaning səz-kalamini əzliri intayin pəs kəridioqan «yat əllər»gə yətküzüxkə hərgiz bolmaydu, dəydioqan kəzqaraxta idi.

■ **22:22** Ros. 21:36.

Pawlusni kəl'əgə elip kirip ketixkə əmr kiliwidi, halayikning uningə neme üqün bundak qukan salidiqanlikini eniklax üqün ləxkərlirigə uni kəmqilap sorak kilixni buyrudi. □ ²⁵ Lekin ular Pawlusni kəmqilax üqün qulaqlitip baqliqanda, u yenida turoqan yüzbexioq:

— Bir Rim puqrasini jinayiti bekitilməyla kəmqilixinglar kanunə uyoqunmu? — dedi. □

²⁶ Bu sözni angliqan yüzbexi mingbexining aldiq berip:

— Siz neme ix kilay dəwatisiz? Qünki u kixi Rim puqrasi ikən! — dedi.

²⁷ Mingbexi Pawlusning aldiq berip, uningdin:

— Manga eytkin, sən rasttinla Rim puqrasimu? — dəp soridi.

— Rast, dedi u.

²⁸ — Mən nahayiti yukiri bahada muxu puqralikqa igə boldum, — dedi mingbexi.

Pawlus:

Əmma mən tuquluxumdinla xundak! — dedi.

²⁹ Xuning bilən, uni sorakqa tartmaqci bolqan

□ **22:24 «Mingbexi ... Halayikning Pawlusqa** neme üqün bundak qukan salidiqanlikini eniklax üqün ləxkərlirigə uni kəmqilap sorak kilixni buyrudi» — «kəmqilap sorak kilix» bolsa rimliklar guman kilqan adəmlərni gunahı bar dəp hesablap, «həqiqətne eniklax üqün» ularni kiynax bilən sorak kilatti (ularning «kəmqa»liri kəp tasmilik bolup, hər tasmisioqə hərtürlük təmür-səngək parqiliri baqlanoqanidi). Əmma rimlik puqralar bolsa undak muamilidin halas idi.

□ **22:25 «lekin ular Pawlusni kəmqilax üqün qulaqlitip baqliqanda...»** — «qulaqlitip baqliqanda»: Rimliklar sorakqa tartiloquqini kəmqilax üqün uning ikki kolini baqlap quliqini kerip turoquzidu. Baxqa birhil tərjimisi «Pawlusni tasmilar bilən qulaqlatqanda,...».

ləxkərlər dərhal uningdin əzlrini qətkə aldi. Mingbeximu uning Rim pükrası ikənlikini bilip, uni baqlatқанliki түpəylidin kórқup kətti. □

Pawlusning aliy kengəxmida əzini aқlıxi

³⁰ Mingbexi Yəhudiylarning Pawlusning üstidin қилоан xikayitining həқikiy səwəbini bilix üqün, ətisi uni yexip, bax kaһinlar wə pütүн aliy kengəxmidikilərninɡ bir yərgə yioqilixini buyrudi. Andin Pawlusni elip kelip, ularning aldioa turoquzdi.

23

¹ Pawlus aliy kengəxmə həy'ətlirigə tikilip turup: Kərindaxlar, mən bügünqiqə Hudaning aldida pak wijdanda mengip kəldim, — dedi. ■

² Buni angliqan bax kaһin Ananiyas *Pawlusning* yenida turoqanlaroqa uning aozioqa uruxni buyrudi. ■ ³ Pawlus uningoqa:

— Huda seni uridu, əy aқartilqan tam! Sən u yərdə meni Təwrat қanuni boyiqə soraqқа tartixқа olturisən, lekin Təwrat қanunioqa hilap

□ **22:29** «Xuning bilən, uni soraqқа tartmaqci bolqan ləxkərlər dərhal uningdin əzini qətkə aldi. Mingbeximu uning Rim pükrası ikənlikini bilip, uni baqlatқанliki түpəylidin kórқup kətti» — 24-ayəttiki izahatni kərünɡ. Rim pükralirini jinayiti bekitməyla baqlaxmu қanunsiz ix idi.

■ **23:1** Ros. 24:16. ■ **23:2** 1Pad. 22:24; Yər. 20:2; Yһ. 18:22.

haldada meni urunglar döp buyrudingoqu?! — dedi. □ ■

⁴ — Sən Hudaning bax kahinioqa axundak hakeret keltüremsen?! — deyixti yeneda turoqanlar. ⁵ Pawlus:

— I kerindaxlar, mən uning bax kahin ikənlikini bilməptimən. Qünki Təwratta: «Həlkingni idarə kiloquqining yaman gepini qilma!» deyilgən, — dedi. □ ■

⁶ Lekin Pawlus ularning bir qismining Sadukiylar, yənə bir qismining Pərisiylər ikənlikini bilip, aliy kengəxmida yukiri awaz bilən:

— Kerindaxlar, mən bolsam Pərisiylərdin bolimən wə Pərisiylərnin pərzəntimən. Mən ölgənlər qayta tirilixka baqliqan ümid toqruluk bu yərdə soraxka tartiliwatimən! — döp warkiridi. ■

⁷ U bu sözni deyixi bilənla, Pərisiylər bilən Sadukiylar arisida jedəl-qowqa kozoqilip, kengəxmidikilər ikkigə bəlünöp kətti ⁸ (qünki Sadukiylar ölgənlərnin qayta tirilixi, yaki pərixte yaki rohlar məwjut əməs, dəydu. Lekin Pərisiylər həmmisini etirap qilidu). ■ ⁹ Buning bilən kattik bir quqan-sürən kətürölöp, Pərisiy tərəpdari bolqan bəzi Təwrat ustazliri ornidin turup:

□ **23:3 Huda seni uridu, əy akartilqan tam!** — Pawlusning «akartilqan tam» degini, «sirti ap'ak kərünidioqan, iqi pəkət patkək-laydin bolqan sahtipəzsən» degən mənida. «Əz.» 13:8-16nimu kərüng. ■ **23:3** Qan. 17:9. □ **23:5 «Həlkingni idarə kiloquqining yaman gepini qilma!»** — Təwrat, «Mis.» 22:28. ■ **23:5** Mis. 22:27. ■ **23:6** Ros. 24:21; 26:6; Fil. 3:5. ■ **23:8** Mat. 22:23; Mar. 12:18; Luqa 20:27.

— Biz bu adəmdin heqkandak əyib tapalmiduk! Bir roh yaki pərixətə uningoğa söz kıləjan bolsa nemə boptu! — dəp qattik munaziriləxti.■

¹⁰ Quqan-sürən tehimu küqiyip kətkəqkə, mingbexi *Yəhudiylarning* Pawlusni tartixturup titmatitma kiliwetixidin qorkup, kisimoğa zaləğa qūxüp uni ularning arisidin zorluk bilən tartip qikip, kəl'əgə əkirip ketixini buyrudi.

¹¹ Xu küni keqisi, Rəb Pawlusning yenida turup: — Jasarətlik bol! Qünki Yerusalemda Mən toqramdiki ixlarəğa toluk guwahlik bərginingdək, Rim xəhiridimu xundak guwahlik kiliwing muqərrər bolidu! — dedi.■

Pawlusni əltürük suyikəsti

¹² Ətisi ətigəndə, Yəhudiylar Pawlusni əltürükni kəstləp, uni əltürmigüqə heqnərsə yeməymiz, iqməymiz, dəp əzlidirigə ləniti bir kəsəmni kilixti.

■ ¹³ Bu suyikəst kəsimini iqkənlər kirik nəqqə kixi idi. ¹⁴ Ular bax kahinlar wə əksakallarning aldiəğa berip:

— Biz Pawlusni əltürmigüqə heqnərsə tetimaslikka qattik kəsəm iqtuk. ¹⁵ Həzir silər wə aliy kengəxmə uning ixlirini tehimu təpsiliy təkxürükni bahənə kiliq, wəkil əwitip uni kengəxmigə elip kelixni mingbexidin tələp kilinglar. U bu yərgə yəkin kəlməyla uni jayliwetixkə təyyar turimiz, — dedi.

¹⁶ Ləkin Pawlusning singlisining oqli bəktürmidin həwər tepip kəl'əgə kirip,

■ **23:9** Ros. 25:25; 26:31.

■ **23:11** Ros. 18:9.

■ **23:12** Ros.

23:21,29,30.

Pawluska mælum qilip koydi. ¹⁷ Buning bilæn Pawlus yüzbexiliridin birini qakirtip, uningoqa: — Bu balini mingbexi bilæn körüxtürüp qoysingiz. Qünki uningoqa mælum qilidioqan ixi bar ikæn, — dedi.

¹⁸ Yüzbexi uni elip mingbexining aldioqa baxlap kirip:

— Məhbüs Pawlus meni qakirtip, bu balini siz bilæn körüxtürüp koyuxumni tælöp kildi. Qünki uning sizgə mælum qilidioqan ixi bar ikæn, — dedi.

¹⁹ Mingbexi uni kolidin tutup, bir qətkə tartip:

— Manga mælum qilidioqan nemə ixing bar? — döp soridi.

²⁰ U jawabən mundak dedi:

— Yəhudiyar Pawlusning ixirini təpsiliy təkxürəyli döp səwəb kərsitip əzlidiridin ətə uni aliy kengəxmigə elip berixni tælöp qilix üqün til biriktürüxti. ■ ²¹ Ularoqa qayil bolmioqayla, qünki kiriktin artuq adəm uni paylap turidu. Ular Pawlusni öltürmigüqə heqnərsə yeməymiz, iqməymiz, degən qarəix kəsimigə baqliniptu. Ular hazır əzlidirining ularning təlöpigə maqul boluxlirini kütüp turidu.

²² Mingbexi uningoqa:

— Bu ixni manga mælum qiləlanliqingni heqkimgə tinma! — döp tapilap, balini qayturdi.

Pawlusning waliy Feliskə tapxuruluxi

²³ Mingbexi yüzbexidin ikkini qakirtip:

— Ikki yüz piyadə ləxkər, yətmix atlıq ləxkər wə ikki yüz nəyziwaz ləxkərni bügün keqə saət tokkuzda Kəysəriyə xəhirigə qarap yoloqa qikixka hazirlanglar! □ ²⁴ Xuning bilən billə, Pawlusni waliy Feliksning yenioqa sak-salamət yətküzüx üqün, uning minixigə ulaqlarni təyyarlanglar! — dəp buyrudi.□

²⁵ Mingbexi *Feliskə* mundak bir hət yazdi: —

²⁶ «Hərmətlik waliy Feliks janabliroqa Klawdiyus Lisiyastin salam!

²⁷ Uxbu adəmni Yəhudiylar tutuwaləqan bolup, uni ɵltürməkqi boləqanda, uning Rim puqrasi ikənlikini bilip yetip, kışimni baxlap berip uni kütquzdum. □ ■ ²⁸ Mən ularning bu kixi üstidin kıləqan xikayitining nemə ikənlikini enikliməkqi bolup, uni Yəhudiylarning aliy kengəxmisiqə elip bardim. ²⁹ Əməliyəttə ularning uning üstidin kıləqan xikayitining ɵzlirining Təwrat qanuniqə dair dətəlx məsililərgə munasiwətlik ikənlikini baykidim, birak uningdin ɵlüm jazasi berixkə yaki zindanoqa

□ **23:23** «nəyziwaz ləxkər» — bu sözning toluk mənisi naməlum. «keqə saət tokkuzda» — grek tilida «keqidiki üqiniqi saəttə». □ **23:24** «Pawlusni waliy Feliksning yenioqa sak-salamət yətküzüx üqün, uning minixigə ulaqlarni təyyarlanglar!» — «ulaqlarni təyyarlanglar!» — bir ulaq əməs. Mingbexi Pawlusni Yerusalemdin 100 kilometr yirak boləqan Kəysəriyəgə bihətər yətküzüxkə kapalətlik kılax üqün hazirləqan kəp ulaqlar, əlwəttə. □ **23:27** «Yəhudiylar ... uni ɵltürməkqi boləqanda, uning Rim puqrasi ikənlikini bilip yetip, kışimni baxlap berip uni kütquzdum» — mingbexi Lisiyas əməliyəttə Pawlusni tutqandin keyinla uning Rim puqrasi ikənlikini bilgənidi. ■ **23:27** Ros. 21:33.

taxlaxqa layiq birer xikayət qiløudək ixni tapalmidim. ³⁰ Keyin, Yøhudiylarning uni øltürøwetix køstidə yürøwatkanliqi høkqidiki ahbarat manga mølum qilinøanda, dərhal uni siligə yollattim wə xuning bilən billə, uningøa ørz qiløuqilarning øzlrining aldida xikayətlirini eytixini buyrudum. Høyr!».

³¹ Løxkørlər əmdi buyruk boyiqə Pawlusni keqiləp Antipatris xøhirigə yøtküzdi. □

³² Ətisi, atlik løxkørlər Pawlusni elip mengixqa qaldurulup, qaløan løxkørlər *Yerusalemdiki* kəl'əgə kaytip kəldi. ³³ Atliklər Køysəriyəgə kirip, hətni waliyøa tapxurdi wə Pawlusnimu uning aldida høzir kildi. ³⁴ Waliy hətni økuøandin keyin, Pawlusning qaysi ølkidin ikønlikini sorap, uning Kilikiyədin kəlgønlikini bilip, □ ³⁵ Uningøa:

— Üstüngdin ørz qiløuqilar kəlgəndə ixliringni toluq anglaymən, — dedi wə uni Hørod hanning

□ **23:31 «Løxkørlər ... Pawlusni keqiləp Antipatris xøhirigə yøtküzdi.»** — Antipatris Yerusalemdin 55 kilometr yirak, Yerusalem bilən Køysəriyəning otturisida. □ **23:34 «Waliy ... Pawlusning qaysi ølkidin ikønlikini sorap,...»** — waliyning «qaysi ølkə?» degən soali grek tilida «qaysi hil ølkə» deyilidu. Ikki hil ølkə bar idi: (1) imperator øzi biwasitə baxquridioan; (2) wasitilik baxquridioan. Pawlus ikkinqi hil ølkidin boløan bolsa, waliy øzi Pawlusning dəwasini biwasitə bir tərəp qilalaytti.

ordisida nəzərbənd qilib qoyuxni buyrudi.□

24

Yəhudiylarning Pawlus üstidin xikayət qilixi

¹ Bəx kündin keyin, bax kahin Ananiyas aqsakallardin birnəqqəylən wə Tərtullus isimlik bir adwokat bilən Kəysəriyəgə qüxüp, Pawlus toqrisidiki rəsmiy xikayətlirini waliyoqa sundi.

■ ²⁻³ Pawlus qakirtilip, Tərtullus uning üstidin xikayət qilib mundaq dedi:

— Hərmətlik Feliks janabliri! Biz əzlrining qol astilirida hər tərəptin aman-esənlikkə nesip bolup kəlməktimiz wə aldın kərərlikliri bilən həlqimiz arisida dana islahatlar barliqqa kəltürülməktə, biz bu ixlardin hər waqit, hər jayda toluk minnətdarlik bilən bəhriman boluwatimiz.□ ⁴ Birəq öz waqitlirini kəp elip

□ **23:35** «... uning Kilikiyədin kəlgənlikini bilip, uningoqa:

— **Üstüngdin ərz qiləuqilar kəlgəndə ixliringni toluk anglaymən, — dedi...**» — Kilikiyə (həzirki ximaliy türkiyədə)

Qanaan (Pələstin)din yirək jay idi, u bəlkim Feliks baxquridiqan jay bolmisa kerək. Kilikiyə xunqə yirək boləuqqa, Pawlusni xu yərgə yalap mangdurmay, bu ixni əzüm təxürəy degən qararəqa kəlgən boluxi mumkin. ■ **24:1** Ros. 23:2. □ **24:2-3**

«biz əzlrining qol astilirida hər tərəptin aman-esənlikkə nesip bolup kəlməktimiz» — yaki «biz əzlrining qol astilirida uzundin buyan aman-esənlikkə nesip bolup kəlməktimiz». **«aldın kərərlikliri bilən həlqimiz arisida dana islahatlar barliqqa kəltürülməktə, biz bu ixlardin hər waqit, hər jayda toluk minnətdarlik bilən bəhriman boluwatimiz»** — bəzi rimlik tarihqilarning hatiriliri boyiqə, Feliks əməliyətə aqkəz, rəhimsiz wə kabilyətsiz adəm idi.

qoymaslikim üqün, xəpkətliri bilən səzimizni kışkila anglaxlirini ətünüp soraymən. □ ⁵ Qünki biz xuni tonup yəttükki, bu adəm balahor bolup, pütkül jaħandiki Yəħudiyılar arisida majiratopilang pəyda kılıxni küxkürtküqi, xundakla «Nasarətlıklar» dəp atalojan məzhəpning kattiwaxliridin biridur. ⁶⁻⁷ U bizning

ibadəthanimiznimu buloqimakqi boloqanidi. Xunga, biz uni tutuwalduk wə uni əz qanunimiz boyiqə sotlayttuk. Lekin mingbexi Lisiyas əxəddiy zorluk bilən uni kollirimizdin tartiwaldi wə uningoqa ərz kılıquqılarni əzlrining aldioqa kelixkə buyruoqanidi. □ ■ ⁸ Uni sorak kılıp kərsilə, bizning uningoqa kılıoan əzlrimizning toqrılıqını bilip yetidila!

⁹ Sorunda boloan Yəħudiyılarmu uning eytkanlirioqa qoxulup: Rast, rast, dəp xikayətni küqəytti.

Pawlusning əzini aqlixi

¹⁰ Waliy Pawluska səz kılıoın dəp kol ixaritini kılıoanda, u mundaq dedi:

— Mən silining uzun yillardin beri bu həlkni sorap kəlgənliklirini bilgəqkə, hatirjəmlik bilən

□ **24:4** «**əz wəqitlirini kəp elip qoymaslikim üqün...**» — yaki «əzlrini artuqə awarə qılmaslik üqün...». □ **24:6-7**

«**u bizning ibadəthanimiznimu buloqimakqi boloqanidi...**» — bəzi kona kəqürmilərdə: «wə uni əz qanunimiz boyiqə sotlayttuk. Lekin mingbexi Lisiyas əxəddiy zorluk bilən uni kollirimizdin tartiwaldi wə uningoqa ərz kılıquqılarni əzlrining aldioqa kelixkə buyruoqanidi» degən səzlər muxu yərdə tepilməy, pəkət «u bizning ibadəthanimiznimu buloqimakqi boloqanidi» deyilidu. ■ **24:6-7** Ros. 21:28.

aldilirida özüm toqramda jawab berimən.

¹¹ Asanla bilələydiliki, mən Yerusalemoğa ibadət kılıxka barəqinimdin haziroiqə pəqət on ikki künla ötti. ¹² Ular mening ibadəthanida birər adəm bilən munaziriləxkinimni kərmigən, yaki sinagoglarda yaki xəhərdə ammuni topilangoğa qutratkanlikimnimu heq kərmidi. ■ ¹³ Ular yənə hazir janablirioğa mening üstümdin kılolan xikayətlirigə heq ispatmu kəltürəlməydu.

¹⁴ Birəq siligə xuni etirap kılımənki, mən ular «məzhəp» dəp atioğan yol bilən mengip, Təwratta wə pəyoqəmbərlərləning yazmilirida pütülgənlərləningmu həmmisigə ixinip, ata-bowilirimning Hudasioğa ibadət kılımən. □

¹⁵ Mening Hudağa baqlioğan ümidim barki (bu kixilərmu bu ümidni tutidu), kəlgüsidə həm həqkanıylərləning həm həqkanıysizlərləning ölümdin tirilixi bolidu. □

¹⁶ Xu səwəbtin, özüm həmixə Huda aldidimu, insanlar aldidimu pak wijdanlıq boluxka intilimən. ■ ¹⁷ Mən *Yerusalemdin* ayriloqli

■ **24:12** Ros. 25:8; 28:17. □ **24:14** «Təwratta wə pəyoqəmbərlərləning yazmilirida pütülgənlərləningmu həmmisigə ixinip,...» — «Təwratta wə pəyoqəmbərlərləning yazmiliri»: Yəhüdiy həlki bəzidə Musa pəyoqəmbərgə qüxürülgən bəx kitabni «Təwrat» wə Təwrattiki baxka kişimlərləni «Zəbur wə pəyoqəmbərlərləning kitabli» dəp ataydu. «Təbirlər» wə Təwrattiki «Kirix Səz»imiznimu kərüng. □ **24:15** «mening Hudağa baqlioğan ümidim barki (bu kixilərmu bu ümidni tutidu), kəlgüsidə həm həqkanıylərləning həm həqkanıysizlərləning ölümdin tirilixi bolidu» — oqurmənlərgə xu ayanki, Injilda «ümid» tiloğa elinoqanda müjməl bir tilək-arzu əməs, bəlki Hudaning wədlirigə asasinip, muqim, puhta məlum bir ixni kütüxnə bildüridu. ■ **24:16** Ros. 23:1.

heli yillar bolqan bolup, bu ketim u yergə öz həkimgə həyr-sədikə yətküzüp bərgili wə Huda aldioğa hədiyə sunoqli barqanidim. ■ 18 Mən bu ixlarda boluwatattim, bəzilər meni tazilinix qaidisini ada kilip bolqan qaoqda ibadəthana hoylisida uqratti; lekin mən ətrapimoğa adəm toplioqinimmu yok, malimanqilik qikarqinimmu yok. ■ 19 Əməliyəttə meni uqratqanlar bolsa Asiya əlkisidin kəlgən bəzi Yəhudiylar idi; ularning üstümdin xikayətliri bar bolsa, əsli ular əzliri kelip, silining aldilirida ərz kilixkə toqra kelətti. 20 Bolmisa, muxu sorundikilər aliy kengəxmə aldida turoqinimda, meningdin kandaq jinayət tapqanlikini eytip baxsun! 21 Pəqət mundaq bir ix bolqanidi: — Mən ularning aldida, «Bügünki kündə əlgənlərninğ qayta tirilixi toqruluk silərninğ sorikinqlaroğa tartiloqanmən!» dəp warkirioqanidim.■

22 *Rəbning* yoli toqruluk təpsiliy həwiri bar bolqan Feliks soraqni tohtitip, ularoğa: — Mingbexi Lisiyas kəlgəndə dəwayinglar toqrisidiki həkümni qikirimən, — dedi.

23 U yüzbexioğa Pawlusni nəzərbənd astioğa elip, əmma uningə bir'az kəngqilik kilip, dost-buradərlirining hərəkaysisining uning həjətliridin qikixini tosmioqin, dəp buyrudi.■

Pawlus waliy Feliks bilən Drusilaning aldida

■ 24:17 Ros. 11:29; Rim. 15:25. ■ 24:18 Ros. 21:27.

■ 24:21 Ros. 23:6; 28:20. ■ 24:23 Ros. 27:3; 28:16.

24 Birnəqqə kündin keyin, waliy Feliks ayali Drusila bilən billə kəldi (Drusila Yəhüdiy idi). U Pawlusni qakirtip, uningdin Məsih Əysaşa etikad qilix yoli toqruluk anglidi.

25 Pawlus həkkaniy yaxax, özini tutuwelix, qiyamət künidiki soal-soraq qilinixlar toqrisida sözləwatqanda, Feliks wəhimigə qüxüp uningqa:

— Həzirqə qaytip tursang bolidu. Keyin manga pəyt kəlgəndə, yənə qakirtimən, — dedi.

26 U xuning bilən bir waqitta Pawlusning para berixini ümid qilatti. Xuning üqün, uni imkankədər pat-pat qakirtip, uning bilən sözlixətti. 27 Ləkin ikki yil toxqanda, Feliksning ornioqa Pörkiyus Festus waliy boldi. Feliks Yəhüdiylarəqa iltipat kərsitip ularning kənglini elix üqün Pawlusni solaqta qaldurdi. □

25

Pawlusning waliy Festusning aldida soraq qilinixi

1 Festus Yəhüdiyə əlkisigə kirip, üq kündin keyin Qəysəriyədin qikiq Yerusalemoqa barəqanidi. □

2 Bax kaħinlar bilən Yəhüdiylarning mətiwərliri uning aldida Pawlusning üstidin rəsmiy xikayət qilip, uningdin iltipat sorap, adəm əwitip

□ 24:27 «**Feliks Yəhüdiylarəqa iltipat kərsitip ularning kənglini elix üqün...**» — yaki «Feliks Yəhüdiylarəqa iltipat kərsitip ularning qollixioqa erixix üqün...». □ 25:1 «**Festus Yəhüdiyə** əlkisigə kirip...» — yaki «Festus əlkingin waliylikioqa kirip,...».

Pawlusni ³ Yerusalemoğa elip kelixni ötündi. Məksiti, ular yol üstidə bəktürmə təyyarlap Pawlusni öltürüx idi. ⁴ Festus buni anglap ularoğa:

— Pawlus hazır Kəysəriyədə solakta turiwərsun. Mən yekında u yərgə qaytip kətməkqimən. ⁵ Aranglardin hokukdar bolqanlar mən bilən billə quxsun. Əgər uning birər əyibi bolsa, ular xu yərdə xikayət kilsa bolidu, — dəp jawab bərdi.

⁶ Festus ularning iqidə səkkiz-on kündin artuq turmay, Kəysəriyəgə qaytip quxti. Ətisi soraq təhtigə olturup, Pawlusni elip kelixni buyrudi. ⁷ Pawlus kəlgəndə, Yerusalemdin quxkən Yəhudiylar uning ətrapiğa olixip, uningğa nuroqun eoqir jinayətlər bilən qarilap xikayətlərni kildi. Biraq bularning heqkaysisioğa ispat kərsitip berəlmidi. ⁸ Pawlus özini aqlap:

— Mən heqkaysi ixta Yəhudiylarning qanuniğa, ibadəthanisioğa yaki *imperator* Kəysərgə qarxi birər jinayətmu sadir kilmidim, — dedi.■

⁹ Lekin, Festus Yəhudiylarning kənglini elixka, ularoğa iltipat kərsətməkqi bolup Pawlustin:

— Yerusalemoğa berip, u yərdə mening aldimda bu xikayətlərgə asasen sotlinixka razi bolamsən? — dəp soridi.

¹⁰ Lekin Pawlus jawab berip mundaq dedi:

— Mən hazır Kəysəring soraq təhti aldida turimən. Meni soraq kilixka tegixlik yər mana muxu. Özligə enik məlum bolqandək, mən

Yəhudiylarğa heqkandak nahəklük kilmidim.

□ ¹¹ Əgər jinayitim bolsa, xundakla ölümgə layik birər ix kılğan bolsam, mən özümni ölümdin kaçurmaymən. Biraq ularning mening üstümdin kılğan xikayətlirining asasi bolmisa, heqkimning meni ularğa tapxurup berixkə həkki yok. Mən Kəysərgə murajiat kilmən! □ ■

¹² Andin Festus məslihətqiliri bilən sözləxkəndin keyin, Pawlusğa:

— Sən Kəysərgə murajiat kilding — uning aldığa əmdi barisən! — dedi.

Waliy Festusning Agrippa han Iidin Pawlus toqrisida nəsihət sorixi

¹³ Birnəqgə kündin keyin, Agrippa han bilən *singlisi* Bərniki Festusğa təbrik-salamğa Kəysəriyəgə kəldi. ¹⁴ U yərdə uzun künlər turoqandin keyin, Festus Pawlusning ixini hanğa məlum kılıp:

— Bu yərdə Feliks qaldurup kətkən bir məhbus bar. ■ ¹⁵ Mən Yerusalemgə barəjinimda, Yəhudiyy bax kahinliri bilən aqsakalliri uning üstidin xikayət kılıp, məndin uni jazağa məhkum kiliximni tələp kilixti. ¹⁶ Mən

□ **25:10** «Mən hazır Kəysərning sorak təhti aldida turimən» — imperator Kəysərning aldida əməs, bəlkı uning soraqı wəkili (Festus)ning aldida, əlwəttə. □ **25:11** «ularning mening üstümdin kılğan xikayətlirining asasi bolmisa, heqkimning meni ularğa tapxurup berixkə həkki yok. Mən Kəysərgə murajiat kilmən!» — hər bir Rim pükraşi xikayət kılinoqanda sotning qarariğa narazi bolsa, yukiriğa (Kəysərning əzigə) murajiat kiliş hokuki bar idi. ■ **25:11** Ros. 18:14. ■ **25:14** Ros. 24:27.

ularoq, ərz qilinoquqi ərz qiloquqilar bilən yüzləxtürülüp, uningoqə özini aqlax pursiti berilmigüqə, uni jazaqə tapxurux rimliklarning aditi əməstur, dəp eyttim. ¹⁷ Xunga ular mən bilən billə bu yərgə kəlgəndin keyin, mən wakıtni kəynigə sozmay, ətisila soraq təhtigə olturup u kixini əkilixni buyrudum.

¹⁸ Ərz qiloquqilar orunliridin turoqanda, ularning uning üstidin xikayət qiloqanliri mening oyliqinimdək rəzil ixlar əməs idi, ¹⁹ Bəlki ularning öz ibadət tüzümi toqruluk wə Əysa isimlik bir kixi həkkidə məlum talax-tartix məsililiri bar ikən. U kixi əlgən bolup, Pawlus bolsa u tirildi dəydikən. ²⁰ Bu məsililərnı zadi qandaq eniklaxni biləlməy, mən Pawlustin Yerusalemoqə berip, u yərdə bu ixlar toqruluk soraqqa tartilixka razi bolux-bolmaslikini sorioqanidim.

²¹ Pawlus solaqta turup imperator janablrining soraq qararini qikirixini murajiat qiloqandın keyin, mən uni Kəysərning aldioqə əwətküqə, solaqta tutup turuxni buyrudum.

²² Agrippa Festuska:

— Meningmu bu kixining səzlrini anglap bakkum bar, — dedi.

— Ətə anglaysız, — dedi u.

²³ Xuning bilən ətisi, Agrippa bilən Bərniki həywət bilən ammiwiyy yioqin zalioqə kirip kəldi, mingbexilar wə xəhər kattiwaxlirimu ular bilən billə kirip kelixti. Festus əmr qiliwidi, Pawlus elip kirildi.

²⁴ Festus mundaq dedi:

— Agrippa padixah aliyliri wə muxu sorunoqə yioqiloqan janablar! Bu kixini kərwəwətilər.

Həm Yerusalemda həm bu yərdə pütүн Yəhüdiy ahalisi uning toqruluk ərz kılıp munga murajıet kılıp, u tirik qalduruxqa bolmaydu! — dəp qurkiraxkanıdı. ²⁵ Lekin mən uningdin ölüm jazası berixkə tegixlik birər jınayət tapalmıdım. Həzir bu kixi imperator janablırıoqa murajıet kıldı. Xuning bilən uni *Rımoqa* əwətixni qarar kıldım. ■ ²⁶ Birək uning həkkıdə oqaməqa məlum kılıp yazəudək ix yok. Xuning bilən əhwalni rəsmiy təkxürüp birər yazəudək məlumatqa igə bolux məksitidə uni hərбірırining aldıoqa, bolupmu sili, Agrippa padıxah alıylırining aldıoqa elip kəldim. ²⁷ Qünki məhbusni sotqa əwətkəndə, uning üstıdın kılınəan xıkayətlərnı enı kərsətməslik munga nisbətən orunluk əməstək bilıdı.

26

Pawlusning Agrippa han aldıda guwahlik berixi

¹ Xuning bilən, Agrippa Pawlusqa: — Özüngning gepingni kılıxingəqa ruhsət, — dedi.

Pawlus kəlini sozup özini aqlaxqa baxlıdı:

²⁻³ — I Agrippa han, bğün aldılırida Yəhüdiylar mening üstümdın xıkayət kıləan pütүн ixlar toqruluk jawab berix pırsıtıgə nesip boləanlıkım üqün, bolupmu əzlırining Yəhüdiylarıning adətliri wə ularnıng arısidiki talax-tartıxlıridın həwərliri boləanlıkı üqün

■ 25:25 Ros. 23:9; 26:31.

özümni bəhtlik hesablaymən! Xuning üçün degənlirimni səwrqanlık bilən anglap bekiqlirini ötünimən.

⁴ Mening dəslepki waqitlirimda, yəni kiqikimdin tartip öz elimdə, Yerusalemda yürüturuxumning qandak ikənliki Yəhudiylarning həmmisiyə ayan. ⁵ Ular xu dəslepki waqtimdin beri meni tonuqaqqa (əgər halisaidi, xuningə guwahliq berətti), mening ibadət tüzümidiki əng tələpən məzhəpning xərtliri boyiqə yaxap, yəni Pərisiy bolup əmrümni etküzginimni bilidu. ⁶ Əmdi mən Huda ata-bowilirimizə qıləan wədigə baqlıəan ümidim tüpəylidin hazır sorak qiliniwatimən. ■ ⁷ Xu *wəding* nesiwisigə yetixni bizning pütkül on ikki kəbilimiz keqə-kündüz tohtawsiz Hudaəa ibadət qilip ümid kilmakta. I aliyliri, Yəhudiylarning mening üstümdin qıləan xikayətliri dəl xu ümidkə baqlıktur! ⁸ *Halayik*, Huda əlgənlərnı tirildürsə, nemə üçün ixinixkə bolmaydu, dəp qaraysilər? □

⁹ Dərwəkə, özümü əslidə Nasarətlık Əysaning namioə qarxi nuroqun ixlarnı qilixim kerək dəp qayil idim ■ ¹⁰ wə Yerusalemda ənə xundak ixlarnı qıləanidim. Bax kaşinlardin hokuk elip,

■ **26:6** Yar. 3:15; 22:18; 26:4; 49:10; Qan. 18:15; 2Sam. 7:12; Zəb. 132:11; Yəx. 4:2; 7:14; 9:5; 40:10; Yər. 23:5; 33:14; Əz. 34:23; 37:24; Dan. 9:24; Mik. 7:20. □ **26:8**

«**Halayik, Huda əlgənlərnı tirildürsə, nemə üçün ixinixkə bolmaydu, dəp qaraysilər?**» — demisəkmü, Pawlus közdə tutqan ümid (7-ayətnı körüng) Hudaning wədisi bilən, Məsih arkilik mənggülük həyatka tirilixtin ibarət idi. ■ **26:9** Ros. 8:3; 9:1; 22:4; 1Kor. 15:9; Gal. 1:13; 1Tim. 1:13.

özüm Hudaning nuroqun mukəddəs bəndilirini zindanoqə tutup bərgən, ular ölümgə həküm qilinoqandimu, həkümgə awaz qoxqanidim. □

¹¹ Mən həmmə sinagoglarda kəp kətim ularni izdəp tepip jazalap, kupurluq gəp qilixka zorliqanidim. Mən ularoqə təlwilərqə əq bolup, hətta yaqə yurttiki xəhərlərgə berip, ularoqə ziyankəxlik qiloqanidim. □

¹² Bu ixlarda bolup bax kaħinlar bərgən toluq wəkillik hokuki bilən Dəməxk xəhirigə qarap səpər qiliwatattim. ¹³ Qux waqtida yolda ketiwetip, asmandin qüxkən, quyax nuridinmu küqlük bir nurning ətrapimni wə billə ketiwatqanlarni yorutuwačkənlikini kərdüm.

¹⁴ Həmmimiz yərgə yiqiloqan bolup mən ibraniy tilida eytiloqan: «Əy Saul, Saul! Manga nemixka ziyankəxlik qilisən? Seni zihlaxlaroqə qarxi təpmiking sən üqün təs kelidu!» degən bir awazni anglidim. □

¹⁵ Mən: — «I Rəb, sən kimsən?» dəp sorisam, Rəb manga: «Mən sən ziyankəxlik qiliwatqan

□ **26:10 «ular ölümgə həküm qilinoqandimu, həkümgə awaz qoxqanidim»** — «awaz qoxqanidim» grek tilida «mən ularoqə qara tax taxlidim». Yəhudiylar arisida kona zamanlarda «awaz berix» aq yaki qara bir taxni taxlax bilən bildürülətti.

□ **26:11 «mən ... ularni ... kupurluq gəp qilixka zorliqanidim»** — «kupurluq gəp qilix» muxu yərdə mənisi bəlkim Məsihgə kupurluq səz qilip, etiqaadin waz keqixni kərsitixi mumkin. □ **26:14 «Seni zihlaxlaroqə qarxi təpmiking sən üqün təs kelidu!»** — Rəb Saulni jaħil exəkkə ohxitidu.

Exəkni igisi zihliqanda mangmay kiyik atsa tehimu azab tartidu, əlwəttə. Saulning wijdani xuningoqə ohxax Rəbning bəndilirigə yamanlik qiloqanliqi tüpəylidin sanjiloqan bolsa kerək.

Əysadurmən! ¹⁶ Əmdi ornungdin tur; çünki Mən seni sən kərgən ixlarğa həmdə Əzüm sanga ayan kılinoqinimda kəridioqan ixlarğa həziniqi oqojidar wə guwahlik bərgüqi boluxka tikləx üqün, sanga ayan boldum. □ ¹⁷⁻¹⁸ Mən seni öz həlkingning həm əlləning kolidin kütüzimən — çünki mən seni yat əllikləning kəzlirini eqip, ularning karangoquluktin yoruklukka, Xəytanning ilkidin Hudaqə baqlinixka buruluxi üqün ularning arisioqə əwətimən. Xuning bilən ular gunahlırining kəqürümigə, xundakla Manga etikad kılıx arkilik pak-mukəddəs kılinoqanlarning arisida miraska muyəssər bolidu» — dedi.■

¹⁹ Xunga, i Agrippa aliyliri, mən ərxтин kəlgən bu qayibanə kərünüxkə itaətsizlik kilmidim.

²⁰ Bəlki aldi bilən Dəməxk həlkiqə, andin Yerusalem xəhiridikilərgə, pütün Yəhudiye əlkisidikilərgə həmdə yat əlliklərgimu, «Towa kılıp, Hudaqə baqlininglar, xundakla towa kılıxka uyqun əməlləni kərsitinglar» dəp jakarlap həwər yətküzüp kəldim. ■ ²¹ Bu ixlar tüpəylidin Yəhudiylar meni ibadəthana həylisida tutup, muxtlap öltürüwətməkqi boluxti. ■

²² Lekin bögüngiqə Hudaning

□ **26:16** «Əzüm sanga ayan kılinoqinimda kəridioqan ixlarğa həziniqi oqojidar wə guwahlik bərgüqi boluxka tikləx üqün, sanga ayan boldum» — «həziniqi oqojidar» nemini kərsitidu? Demək, Saul Məsih uningə tapxuroqan wə tapxuridioqan wəhiyləni wə kalam-sozni saqlaxka məs'ul bolqan «həziniqi» yaki «amanəti» bolidu wə kəlgüsida bu həkikətləni barlik jamaətlərgə yətküzüx hizmitida bolidu. ■ **26:17-18** Yəx. 60:1. ■ **26:20** Ros. 9:19,28; 22:17,21. ■ **26:21** Ros. 21:30.

yardəm-məditigə muyəssər bolup mən qing turuwatimən, təwəndikilər bolsun yukiridikilər bolsun həmməyləngə guwahlik berip kəldim. Guwahlikim dəl pəyoqəmbərlər həm Musa əzi bexarət kilip eytkanliridin baxka nərsə əməs —²³ demək, Məsih jəzmən azab-okubət qekip, tunji bolup əlümdin tirilgüqi bolup *Yəhudi* həlkiyə həm pütkül əllərgimu yorukluk jakarlaydu.■

²⁴ Pawlus bu ixlarni eytip əzini xundak aqlax jawabini bərgəndə, Festus yukiri awaz bilən uningə:

— Pawlus, sarang bolupsən! Bilimingning kəpliki əklingni azduruptu! — dedi.

²⁵ Ləkin Pawlus: — Sarang əməsmən, i Festus janabliri, mən bəlki həkikətkə uyğun həm salmiqi bar səzləni jar kilimən. ²⁶ Qünki *Agrippa* aliylirining bu ixlardin həwiri bar. Mən uningə yürəklik bilən oquq səzləwatimən, qünki bu ixlarning həqkaysisining uningdin yoxurun əməslikigə ixinimən. Qünki bu ix bulung-puqkəklarda kilinən əməs!□

²⁷ — Əy *Agrippa* aliyliri, əzliri pəyoqəmbərlərnin eytkanliriqə ixinəmdila? Mən ixinidənliklirini bilimən! — dedi.

²⁸ *Agrippa* Pawlusqə: — Sən meni muxunqilik kiskioqina waqitta hristian boluxqə qayil kilmaqiməsən? — dedi.□

■ **26:23** Yəx. 60:1-3, 19, 20 □ **26:26** «Qünki bu ix bulung-puqkəklarda kilinən əməs!» — «bu ix» — Məsihning tartkan azab-okubətiri, əlümi wə tirilixi, demək. □ **26:28** «Sən meni muxunqilik kiskioqina waqitta hristian boluxqə qayil kilmaqiməsən?» — «hristian» toqruluk 11:26diki izahatni kəring.

29 Pawlus:

— Məyli kışka wakit iqidə yaki uzun wakitla bolsun, pəkət əzlrining əməs, bəlki bğün sözümni angliouqılarning həmmisi manga ohxax boləy (pəkət məndiki zənjirlər silərdə bolmisun!) dəp Hudadin tiləymən, — dedi. □ ■

30 Xuning bilən *Agrippa* han, xundakla waliy, Bərniki wə ular bilən billə olturoqanlar orunliridin turup, 31 *zaldin* qıqip, bir-birigə:

— Bu kixining əlümgə yaki türmigə solaxqa tegixlik heqbir jinayiti yok ikən! — deyixti. ■

32 *Agrippa Festus*ka:

— Bu adəm Kəysərgə murajiat kilmioqan bolsa, qoyup berilsə bolidikəntuk! — dedi.

27

Pawlus wə həmrahlirining Rim xəhirigə kıləqan dengiz səpiri

¹ Bizning Italiyəgə dengiz yoli bilən beriximiz qarar kılinoqandin keyin, əməldarlar Pawlus bilən baxqa birnəqdə məhbusni «Awoqustus

□ 26:29 «məyli kışka wakit iqidə yaki uzun wakitla bolsun ... bğün sözümni angliouqılarning həmmisi manga ohxax boləy...» — Pawlusning ularni nijatlikka erixsun dəp əzining kerək bolsa uzun wakitkiqə səzligənlikigə razi boləqanlikini kersitiwatidu. ■ 26:29 1Kor. 7:7. ■ 26:31 Ros. 23:9; 25:25.

qismi»diki Yuliyus isimlik bir yuzbexioqa tapxurdi.□ ² Biz Adramittiumning bir kemisigə qıktuk. Kemə Asiya əlkisining dengiz boylidiridiki xəhərlərgə baratti. Tesalonika xəhiridin boləqan Makedoniyəlik, Aristarhus isimlik bir kixi biz bilən həmsəpər boldi. ³ Ətisi biz Zidon xəhirigə yetip kəlduk. Yuliyus Pawluska kəngqilik kılıp, xu yərdiki dost-buradərlirining yenioqa berip ularning ətəmhərlikini kəbul kılıxioqa ruhsət kildi.■ ⁴ Biz u yərdin yənə dengizə qıktuk. Xamallar kərixkandək kərxi tərıpimizdin qıkqanlıki üqün, Sıprus arilining xamaloqa dalda tərıpi bilən mangduk. ⁵ Kilikiyə wə Pamfiliyə əlkillirining udulidiki dengizdin ətüp, Likiyə əlkisidiki Mira xəhirigə kəlduk. ⁶ Xu yərdə yuzbexi Iskəndəriyə xəhiridiki Italiyəgə baridioqan baxka bir kemini tepip, bizni uningə qıkırıp kəydi.

⁷ Dengizda kəp künlər nəhayiti asta mengip, təsliktə Kinidos xəhirining udulioqa kəlduk. Xamal mingix yəniliximizni tosuəaqqa, Kret arilining xamaldin dalda tərıpi bilən mengip,

□ **27:1 «Bizning Italiyəgə dengiz yoli bilən beriximiz...»** — «biz» degən səzgə kəriqənda Luqa kəytidin Pawluska həmrəh boləqanidi. «Italiyəgə» — Rim xəhiri Italiyəning paytəhti idi. **«Awoqustus kismi»** — yaki «xəhanə kəxun». «Awoqustus» bolsa birinqi Rim imperatori idi. «Kisim» yaki «kəxun» muxu yərdə 600 ləxkərlik birlikni kərsitidu. ■ **27:3** Ros. 24:23; 28:16.

Salmoniy yerim arilidin ötüp, [□] 8 dengizda tæsliktæ ilgirilæp kiroqakni boylap, Laseya xæhirigæ yekin bolqan «Güzæl aramgah» dæp atilidiqan bir yergæ kælduk.

⁹ Sæpær bilæn heli waqitlar ötüp, roza küni allikaqan ötkæn bolqacaqka, dengizda sæpær kilix hætærlik idi. Xunga Pawlus kèpçilikke næsihæt kilip: [□]

¹⁰ — Buradærlær, bu sæpærning balayi'apæt wæ eoqir ziyân bilæn tügæydiqanliqini kèrûwatimæn; mal wæ kemidin mæhrum bolupla qalmay, sæpær öz jenimizöqimu zamin bolidu! — dæp agahlandurdi.

¹¹ Birak yüzbexi bolsa Pawlusning sæzigæ ixænmæy, kemæ baxliki bilæn kemæ igisining sæzigæ ixændi. ¹² Uning üstigæ, bu portmu kixlaxka muwapik jay bolmioqacaqka, kèpçilik yænæ dengizöqæ qikip, mumkinqædær Feniks xæhirigæ yetip berip, xu yærdæ kixlaxni kuwwætlidi. Feniks bolsa Kret arilidiki bir dengiz porti bolup, bir tæripi öqærbiy jænubka wæ

[□] 27:7 «Xamal mingix yønliximizni tosuoqacaqka, Kret arilining Xamaldin dalda tæripi bilæn mengip, Salmoniy yerim arilidin ötüp... » — æslidæ ular mæoqrip tæræpkæ mangmaqçi, hazir jænubka qarap mangidu. «Rosul Pawlusning sæpærliri» degæn hæritini kèrüng. [□] 27:9 «roza küni allikaqan ötkæn bolqacaqka,...» — Yæhudiylarning «roza küni» adættæ tokqüzinqi ayda bolidu, hazir küz pæsli bolsa keræk. Oninqi aydin keyin boran kèp bolqanliqtin «Ottura dengiz»da sæpær kilix hætærlik idi.

bir təriri ǝrbiy ximalǝa qaraytti. □

Rosul Pawlusning hux hǝwǝrni jakarliǝan 4-sǝpiri

Rosul Pawlusning Rim xǝhirigǝ mangǝan sǝpiri

Dengizdiki boran-qapqun

¹³ Jǝnubtin mǝyin xamal qikiwatatti, kǝpǝilik nixanimizǝa yetidiǝan bolduǝ dǝp, lǝngǝrni eliwetip, kemini Kret arilining kiroǝikini boylap hǝydǝp mangdi. ¹⁴ Lekin uzun ǝtmǝy, araldin qattiq «xǝrkiy ximaldin kǝlgǝqi» dǝp atilidiǝan ǝxǝddiy kara boran qikip kǝtti. ¹⁵ Kemǝ buranning kamallikiǝa qalǝaqqa, uni xamalǝa

□ **27:12 «roza kǝuni allikaqan ǝtkǝn bolǝaqqa, kǝpǝilik yǝnǝ dengizǝa qikip, mumkinǝdǝr Feniks xǝhirigǝ yetip berip, xu yǝrdǝ kixlaxni kuwwǝtlidi...»** — Feniks porti kixlik (adǝttǝ xǝrkiy jǝnub wǝ xǝrkiy ximaldin qikkǝn) xamallǝrǝa dalda bolǝaqqa, kixlax ǝqǝn yahxi jay idi.

yüzlendürəlməy, boranning məyliqə mengixioğa koyup bərdük. ¹⁶⁻¹⁷ Klawda degən kiçik bir aralning xamaloğa dalda tərripigə ətüwelip, qolwakni kemigə qikiriwelip, aranla uni saklap qalalidük. Andin kemiqilər kemini aroqamqilar bilən sirtidin orap baqliwaldi. Kemining Sirtis dəp ataloğan dengiz astidiki tax-kum dəwilirigə kekilip petip kəlixidin qorkup, tormuz lənggərlirini quxürüp, kemini xamalning həydixigə koyup bərđi. □ ¹⁸ Boran üstimizgə xiddətlik sokkaqqa, ətisi malni dengizoğa taxlaxka baxlidi. □ ¹⁹ Üqinqi künidə ular öz kolliri bilən kemidiki qoral-jabduqlirini dengizoğa taxliwətti. ²⁰ Kəp künlərgiqə ya kün ya yultuzlar kərünməy, boran-qapkun yənila xiddətlik üstimizgə tohtimay sokuwərgəqqa, ahirda kutulup kəlix ümidimizmu yokka

□ **27:16-17 «Klawda degən kiçik bir aralning xamaloğa dalda tərripigə ətüwelip, qolwakni kemigə qikiriwelip, aranla uni saklap qalalidük»** — adəttə qolwak kemining kəynidin sərtilip mengilatti. **«Andin kemiqilər kemini aroqamqilar bilən sirtidin orap baqliwaldi»** — bu aroqamqilar kemining parqilinip ketixining aldini elixi üqün kemini qing tutup turatti. **«Sirtis dəp ataloğan dengiz astidiki tax-kum dəwiliri»** — «Sirtis» degən hazırki Liwiyədiki ikki dengiz qoltuqining ismidur. Xu qoltuqlarda kəp teyiz jaylar wə dengiz astida daim kəqmə kum dəwiliri boləqqa, kemilər üqün bək hətərlək jaydur. **«kemining ... tormuz lənggərliri»** — bolsa yenikrək lənggər bolup, dengiz tegigə tirilip kemining aldioğa mengixini astilitatti. Baxka birhil tərjimisi «yəlkənlərnə quxürüp»; əmma bizningqə xundak əxəddiy buranda yəlkənlər allıkaqan quxürülgən bolatti. □ **27:18 «... ətisi malni dengizoğa taxlaxka baxlidi»** — malni taxlaxning məksiti kemining parqilinix mumkinqilikini azaytix üqün uni yeniklitixtin ibarət.

qikqanidi.

²¹ Kemidikilər birnərsə yemiginigə kəp künlər boləqandin keyin, Pawlus ularning arisida turup: — Buradərlər, silər baldurla mening gepimgə kulaq selip Krettin dengizə qikmasliqlar kerək idi. Xundak kilaqan bolsanglar bu balayı'apət wə ziyan-zəhmətlərgə uqrimoqan bolattinglar. ²² Lekin əmdi silərnı oqəyrətlik boluxka dəwət kilimən. Qünki aranglarda heqkaysinglar jenidin ayriloqini yok, pəkət kemidinla məhrum qalisilər. ²³ Qünki mən təwə boləqan wə ibadət-hizmitini kiliq kəlgən Hudaning bir pərixlisi tünügün keqə yenimoqə kelip ²⁴ mənə: «Pawlus, kərkma! Sən Kəysərnıq aldioqə berip turuxung kerək; wə mənə, Huda xapaət kiliq sən bilən billə səpər kilaqanlarning həmmisining jenini tiliginingni sənə ijabət kildi!» dedi. ²⁵ Xuning üqün əy əpəndilər, oqəyrətlik bolunglar; qünki Hudaəy ixinimənki, mənə qandak eytiləqan bolsa xundak əməlgə axurulidu. ²⁶ Birək biz məlum aralning kiroqikioqə urulup ketiximiz mukərrər bolidu.

²⁷ Səpirimizning on tətinqi küni keqisi, kəmə Adriatik dengizida ləyləp yürəwatqan bolup, tün nispidə, kəmiqilər kuruklukka yeqinlap qeliptuk, dəp oylidi. ²⁸ Ular qongkurlukni əlqəx arəamqisini dengizə quxürüp, suning qongkurlukini əlqəp kərgənidi, yigirmə oqulaq qikti. Səl aldioqə mengip yənə əlqiwidi, on bəx oqulaq qikti. ²⁹ Ular kəmining hada taxlarəy urulup ketixidin kərkup, kəmining kəynidin tət lənggərnı taxliwetip, tang etixni təlmürüp kütüp

turdi. □ ³⁰ Lekin kemiqilər kemidin qaçmaqçi bolup kemining bexidinmu længgærni elip taxliwetäyli dæp baħanæ kærstitip, qolwaqni dengizoa qüxürdi. ³¹ Pawlus yüzbexi wæ læxkærlærgæ:

— Bu *kemiqilər* kemidæ qalmisa, silær qutulalmaysilær! — dedi.

³² Buning bilæn læxkærlær kemidiki qolwaqning aroqamqilirini kesip, uni læylitip qoydi. □

³³ Tang atay degændæ, Pawlus hæmmæylænni bir'az oqizaliniwelixqa dæwæt qildi. U:

— Silærning dækkæ-dükkæ iqidæ heqnemæ yemæy turoqininglaroa on töt kün boldi. ³⁴ Əmdi

bir'az oqizalinixinglarni etünimæn. Qünki hayat qelixinglar üqün muxundaq qilixqa toqra kelidu; qünki heqqaysinglarning bexidiki bir tal moymu ziyanoqa uqrimaydu! — dedi.■

³⁵ Bu sözni qilip bolup, u qolioqa bir parqæ nanni elip, kærqilikning aldida Hudaqa tæxækkür eytip oxtup yedi. ■ ³⁶ Xuning

bilæn hæmmæylæn oqæyrætlinip oqizalinixqa baxlidi ³⁷ (kemidæ biz jæmiy ikki yüz yætmix altæ kixi iduq). ³⁸ Hæmmæylæn qorsaklirini tokliqandin keyin, kemini yeniklitix üqün, kemidiki buoqdaylarnimu dengizoa taxliwætti.

Kemining oqærk boluxi

□ **27:29** «ular ... kemining kæynidin töt længgærni taxliwetip,..» — bu töt længgærni (dengizoa) taxlaxning mæksiti kemini tohtitix, ælwættæ. □ **27:32** «kemidiki qolwaqning aroqamqilirini kesip, uni læylitip qoydi» — yaki «kemidiki qolwaqning aroqamqilirini kesip, uni dengizoa taxliwætti».

■ **27:34** Mat. 10:30. ■ **27:35** 1Sam. 9:13; Yħ. 6:11; 1Tim. 4:3.

39 Tang atkanda, kemiqilər kuruklukning nə ikənlikini tonumidi. Lekin uningdiki bir kumluk qoltukni baykap, kemini bir amal kilip xu yərdə uruldurup kuruklukka qikarmakqi boldi. 40 Ular aldi bilən lənggərləni boxiwetip, ularni dengizə taxliwətti. Xuning bilən bir waqıtta, kemining ikki yənilix palikining baqlirini boxitip, ularni quxürüwətti. Andin kemining bexidiki yəlkənni xamaloqa qikirip, kemini kumlukning kiroqikaqa karitip mangdurdi. □ 41 Əmdi ikki ekim bir-birigə uqraxkan yərgə kirip kelip, ular kemini kirakka sokturuwaldi; kemining bexi dengiz tegigə urulup petip, midirlimay kaldi, lekin kemining arka tərifi dolqunlarning zərbisi bilən quwulup ketixkə baxlidi. □ ■

42 Ləxkərlər məhbuslarning suqa səkrəp qeqip ketixining aldini elix üqün, həmmisini ɵltürüwətməkqi boldi. □ 43 Lekin yuzbexi Pawlusni kutkuzuxni halioan bolup, ləxkərləning bundak kilixioqa yol koymidi.

□ 27:40 «kemining ikki yənilix palikining baqlirini boxitip, ularni quxürüwətti» — dengiz xundak küqlük dolqunliqanda, bu palaklarni dengizə quxürüxning paydisi bolmaytti. Xunga ular dəhli bolmisun üqün palakni bir-birigə qetip kemigə dengizdin kɵtürüprak baqlap koyojanidi. Uni əng ahirkı ketim ixlitixkə bolatti, əgər kattik dolqunda buzulup kətsə amal yok bolatti. □ 27:41 «Əmdi ikki ekim bir-birigə uqraxkan yərgə kirip kelip, ular kemini kirakka sokturuwaldi» — baxka birhil tərjimisi: «Kemə kiroqakka yətküqə dengiz astidiki kum dəwisigə urulup petip kaldi». ■ 27:41 2Kor. 11:25. □ 27:42 «Ləxkərlər məhbuslarning suqa səkrəp qeqip ketixining aldini elix üqün, həmmisini ɵltürüwətməkqi boldi» — rimlik əskərlər məhbuslarni qaqurup koyisa əzliri ɵlüm jazasioqa məhkum bolatti.

U aldi bilən su üzüxni bilidiöanlarning suöa qüxüp kiroqakka qikixini, ⁴⁴ qaloanlarning bəzilirini tahtaylaröa, bəzilirini kemining quwulup kətkən parqilirioa esilip, kiroqakka qikixini buyrudi. Xundak boldiki, həmməylən qutulup sak-salamət kuruklukka qikti.

28

Malta arilida

¹ Biz qutulup sak-salamət kiroqakka qikkəndin keyin, u aralning Malta döp atilidiöanliqini bildük. ² Yərlik həlk bizgə intayin mehribanlik bilən muamilə kildi; qünki u qaoqda yamoqur yeöip, hawa soquk bolöaqqa, ular gülhan yekip bizni kütüwalidi. □ ³ Pawlus bir baqlam otun terip kelip otka taxliwidi, issiktin etilip qikkən bir zəhərlik yilan uning qolini qixliginiqə qaplixiwaldi. ⁴ Xu yərliklər Pawlusning qolioa yepixip turöan yilanni kərüp, bir-birigə:

— Bu adəm qoqum bir qatil ikən! Dengizdin qutulup qikkən bolsimu, «Adillik» uning tirik qelixioa yol qoymidi, — deyixti. □

□ **28:2 «yərlik həlk bizgə intayin mehribanlik bilən muamilə kildi»** — «yərlik həlk» degən ibarə grek tilida «sakalliklar» deyilidu. Bu söz ularning yat tillik (demək, ibraniy, grek yaki latin tillik əməs) ikənlikini kərsitidu. □ **28:4 «Dengizdin qutulup qikkən bolsimu, «Adillik» uning tirik qelixioa yol qoymidi»** — «Adillik» degən ular qoqunidiöan butlardin biri bolöan ayal ilah bolsa kerək.

⁵ Lekin Pawlus yilanni otning iqigə silkip atti, əzi bolsa heqkandak zəhim yemidi. ■ ⁶ Həlk uningoğa bədini ixqip ketidu yaki u tuyuksiz yikilip əlidu dəp qarap turatti. Lekin uzun waqit qarap turup, uningda heqkandak binormal həlätning bolmioqanlikini kərüp, oylioqinidin yenip: — Bu bir ilah bolsa kerək! — deyixti. ■

⁷ U yərning ətrapidiki yurttə, aral baxliki (Publiyus dəp ataloqan)ning birnəqqə yər-ətizliri bar idi. U bizni əyigə baxlap, üq kün kizəqin mehman kilip kütti. ⁸ U qaşda xundak boldiki, Publiyusning atisining kizitmisi ərləp, toloqak bolup yetip qaloqanikən. Pawlus uning yenioğa kirip, dua kilip üstigə qolini təgküzüp, uni sakaytip koydi. ⁹ Xuningdin keyin araldiki qaloqan kesəlləning həmmisi uning aldioğa kelip, sakaytildi. ¹⁰ Ular bizning hərmitimizgə nuroqun sowoqatlarni beoqixlioqan bolup, ahirdə bu yərdin yənə yoloğa qikqan waqtimizdə, bizni yoloğa lazimlik nərsə-kerəklər bilən təminlidi.

Maltadin Rim xəhirigə berix

¹¹ Malta arilida Iskəndəriyədin kəlgən, bexioğa «Samawiy Qoxkezək» ilahlirining nəkixliri oyuloqan bir kemə kixlioqanidi. Aralda üq ay turəqandin keyin, bu kemə bilən yoloğa qiktuk. □ ¹² Sirakoza xəhirigə kelip, u yərdə

■ **28:5** Mar. 16:18; Luqa 10:19. ■ **28:6** Ros. 14:11.

□ **28:11** «bexioğa «Samawiy Qoxkezək» ilahlirining nəkixliri oyuloqan bir kemə» — «Samawiy Qoxkezək» bolsa rimliklarning qoqunoqan ilahliri «Kastor bilən Polluks» (grek tilida «Dioskuri») idi. Dengizqilar ularni dengiz səpərlirini onguqluk qilidu, dəp qaraytti.

üq kün turduk. ¹³ Andin aylinip mengip, *Italiyadiki* Regiyum xəhirigə kəlduk. Ətisi xamal yənilixi əzgirip jənubtin qikixi bilən, ikkinqi künü Puteoli xəhirigə yetip kəlduk. ¹⁴ U yərdə birnəqqə qerindaxlarni taptuk, ularning ətünüxliri bilən biz ularda bir həptə turduk. Xundak qilip biz Rim xəhirigə yetip kəlduk. ¹⁵ Keliwatqanlikimizdin həwər tapqan xu yərdiki qerindaxlar bizni qarxi elix üqün xəhərdin qikip hətta «Apiyus baziri»oqiqə, *bəziliri* «Üq Saray»oqiqə kəlgənidi. Pawlus ularni kərgəndə, Hudaqə rəhmət eytip, oqəyrətləndi. □

Pawlus Rim xəhiridə

¹⁶ Rim xəhirigə kirginimizdə, yüzbexi məhbuslarni orda qarawul begigə tapxurdi; ləkin Pawlusning birlə kəzətküqi ləxkər bilən bir əyde ayrim turuxioqə ruhsət qilindi. □ ■

¹⁷ Üq kündin keyin, u u yərdiki Yəhudiylarning kattiwaxlirini əzi bilən kərxüxkə qakirdi. Ular jəm boləqanda, u mundak dedi:

— Qerindaxlar! Mən həlkimizgə yaki atabowilirimizdin kalduruloqan ərpa-dətlərgə qarxi həqkəndak ix qilmioqan bolsammu, Yerusalemda turəqinimda tutkun qilinip

□ **28:15** «xu yərdiki qerindaxlar bizni qarxi elix üqün xəhərdin qikip hətta «Apiyus baziri»oqiqə, *bəziliri* «Üq Saray»oqiqə kəlgənidi» — «Apiyus baziri» Rimdin 71 kilometr; «Üq Saray» 55 kilometr yiraq idi. □ **28:16** **yüzbexi məhbuslarni orda qarawul begigə tapxurdi**» — muxu səzler bəzi kona kəqürmilərdə tepilmaydu. ■ **28:16** Ros. 24:23; 27:3.

rimliklarning qolioqa tapxuruldum. ■

¹⁸ Rimliklar meni sorakka tartip, mändə ölüm jazasioqa məhkum kilojudək birər jinayət bolmioaqqa, meni koyuwətməkqi boldi. ¹⁹ Lekin Yəhudiylar buningoqa qarxilik bildürgəqkə, Kəysərgə murajiet kilixka məjbur boldum. Bularni deginim bilən, bu mening öz həlkim üstidin xikayitim bar degənlikim əməs. ²⁰ Xu səwəbtin mən silər bilən yüz kəruxux wə bu həktə silərgə eytix üqün siləрни bu yərgə qakirdim. Qünki bu zənjir bilən baqlinixning səwəbi dəl Israilning kütken ümididur. ■

²¹ Ular Pawluska:

— Biz bolsak Yəhudiyədin sən toqruluk hət almiduk, yaki u yərdin kəlgən kərindaxlarning heqkaysisimu sən toqruluk birər yaman həwər əkəlmidi yaki yaman gepingni qilmidi. ²² Lekin sening pikirliringni angliqumiz bar. Qünki həmmə yərdə kixiləning *sən təwə bolqan* bu məzhəpkə qarxi səzləwatkanlikidin həwirimiz bar! — deyixti.

²³ Xuning bilən ular Pawlus bilən kəruxuxkə bir künni bekitti. U küni nuroqun kixilər uning turaloqusiqa kəlgənidi; u tang atqandin kəqkiqə ularoqa *səz-kalamni* xərhləp, Hudaning padixahlığı həkqidə toluk guwahlik berip, Təwrat həm pəyoqəmbərləning yazmiliridin nəkil kəltürüp, ularni Əysa toqruluk qayil

■ **28:17** Ros. 24:12; 25:8.

■ **28:20** Ros. 23:6; 24:21.

kilixka küqidi. □ ■ 24 Uning sözlirogə bəzilər ixəndürüldi, bəzilər ixinixni rət kildi. ■ 25 Ular Pawlusning mundak bir sözni kilixi bilən özara kelixəlməy qaytip kətti. U mundak dedi:

— Muqəddəs Roh, Yəxaya pəyoqəmbər arkilik ata-bowilirimizə munu sözni dəl jayida eytkən:

26 — «Barəqin; muxu həlkqə mundak dəp eytkin:

— «Silər anglaxni anglaysilər, birak qüxənməysilər;

Kerüxnəni kerüsilər, birak bilip yətməysilər. ■

27 Qünki muxu həlkning yürükini may kaplap kətkən,

Ular angliqanda kulaklirini eqir kilawaləqan,

Ular kəzlirini yumuwaləqan;

Undak bolmisidi, ular kəzliri bilən kərüp,

Quliki bilən anglap,

Kəngli bilən qüxinip,

Əz yolidin yanduruluxi bilən,

□ 28:23 «u tang atqandin kəqkiqə ularəqə səz-kalamni xərhləp, Hudaning padixahliki həkqidə toluk guwahlik berip, Təwrat həm pəyoqəmbərləning yazmiliridin nəkil kəltürüp, ularni əysa toqruluk qayil kilixka küqidi» —

«Təwrat həm pəyoqəmbərləning yazmiliri» toqruluk 24:14 wə uningdiki izahətni kərüng. Muxu yərdə «Təwrat» grek tilida «Musaning (Təwrat) kanuni». ■ 28:23 Yar. 3:15; 22:18; 26:4; 49:10; Qan. 18:15; 2Sam. 7:12; Zəb. 132:11; Yəx. 4:2; 7:14; 9:5; 40:10; Yər. 23:5; 33:14; Əz. 34:23; 37:24; Dan. 9:24; Mik. 7:20.

■ 28:24 Ros. 17:4. ■ 28:26 Yəx. 6:9; Əz. 12:2; Mat. 13:14; Mar. 4:12; Luqa 8:10; Yh. 12:40; Rim. 11:8.

Mən ularni sakaytқан bolattim»». □ ■

²⁸⁻²⁹ Xunga bilixinglar kerakki, Hudaning bu nijatliki yat əlliklərgə əwətiliwatidu. Ular bolsa uningə qulak salmay qalmaydu! — dedi. U bu sözləni eytkanda Yəhudiylar öz-ara kattik talax-tartix kilixip kətti. □

³⁰ Pawlus əzi ijarigə aloqan əydə toluq ikki yil turdi wə bu yərdə uning bilən kəruixükə kəlgən həmmə kixiləni qəbul kilip, ³¹ tolimu yürəklik bilən həm heq tosaləuə qurimay, Hudaning padixahlığını jar kilip, Rəb Əysa Məsihkə dair həkikətləni yətküzüp təlim bərdi.

□ 28:27 «Qünki muxu həlkning yurikini may kaplap kətkən, ... undak bolmisidi, ular kəzliri bilən kəruip, kuliki bilən anglap, kəngli bilən qüxinip, öz yolidin yanduruluxi bilən, mən ularni sakaytқан bolattim» — «Yəx.» 6:9-10din nəkil kəltürülgən. ■ 28:27 Yəx. 6:9,10. □ 28:28-29 «U bu sözləni eytkanda Yəhudiylar öz-ara kattik talax-tartix kilixip kətti» — muxu sözlər bəzi kona kəqürmilərdə tepilmaydu.

**Muq ddes Kalam (y ngi yezik)
The Holy Bible in the Uyghur language, written in
Pinyin script**

Copyright   2010 Mukeddes Kalam - Uyghur Bible Translation Committee

Language: Uyghur tili (Uyghur)

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.

You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

You include the above copyright and source information.

If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2021-09-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 12 Sep 2021

b6bd0959-14d2-5233-b340-6f210a8f13c5